

Fremlegg i Oslo Byrett

" " Høyesterett

i sak

Erstatningsdeklaratorer

mot

E. Blich med familierens
lemmer.

lag I,1: Redegjørelse fra Vidkun Quisling til siktede fremsatt i Oslo forhørsrett 26. mai 1945 og i tilslutning til de da avgitte bemerkninger, dat. 21. juni 1945. ^{ls}
(Fra dokumenter i saken mot høyesterettsdommene, Bind II, s.164) ₁₂

----- Ordningen med de kommissariske statsråder og N.S. som fullt anerkjent bevegelse var derfor et vesentlig skridt henimot norsk selvstendighet.

Veien var altså nu for så vidt klar for vårt frigjøringsarbeid. Det gjaldt å gjøre vår bevegelse så sterk, at vi kunne få sjaltet tyskerne ut av den sivile administrasjon, få dannet en selvstendig nasjonal regjering, få rikskommissariatet fjernet eller innskrenket til en ambassade eller legasjon, selv få utenriksrepresentasjon i de land hvor dette var mulig, og legge grunnlaget til et nytt nasjonalt forsvar. Mot dette mål arbeidet vi ihærdig videre. Og jeg tør si for min del at dette arbeide har opp tatt meg hver eneste dag i over fire år.

Samtidig dukket imidlertid et annet spørsmål frem i 1941 i forbindelse med en priserettsdom i Hamburg, hvor det ble hevdet at Tyskland fremdeles måtte antas å være i krigstilstand med Norge, hvorfor enkelte norske skip ble prisedømt. Selv om spørsmålet gjaldt skip som seilte for eksilregjeringen, fant jeg dog grunn til å protestere, hvorefter dommen ble endret, og det ble slått fast at det de facto var fredstilstand mellom Tyskland og det besatte Norge, men at den formelle fredsslutning ennå ikke var ordnet. Vi på vår side hadde alltid hevdet at det var fredstilstand med Tyskland. Imidlertid en gang reist, var dette uavgjorte spørsmål ikke så lett å bli kvitt. Å oppnå en sådan formell fredsslutning eller iallfall en foreløbig fredstraktat ble derfor en av hovedformålene for våre bestrebelser, idet dette samtidig ville innebære at rikskommissariatet måtte vekk.

Dannelsen av den nasjonale regjering 1. febr. 1942 betegnet et nytt og avgjørende fremstøt i retning av full nasjonal frihet og selvstendighet.

I forbindelse hermed var det forutsetningen at fredsspørsmålet skulle løses. Jeg personlig mente før regjeringdannelsen, Reichskommissar mente det burde komme senere som et resultat av regjeringens innsats, og i febr. 1942 ble det av Terboven etter konferanse med Hitler meddelt meg at det var meningen å bringe saken i orden i løpet av forsommeren og i tilslutning hertil la oss få utenriksrepresentasjonen hvor dette var mulig, og også la oss begynne å opprette et eget forsvar. Imidlertid benyttet tyskerne uroen i forbindelse med prestestriden til å utskyte spørsmålet på ubestemt tid. Forholdet er et godt eksempel på hvorledes den foregivne patriotiske motstand mot N.S. i virkeligheten skadet Norges nasjonale sak.

Bilag I,2: Utdrag av "straffesak mot Vidkun Abraham Lauritz Jonsson Quisling", utgitt på offentlig bekostning av Eidsivatings lagstols landssvikavdeling, Oslo 1946.

Side 102: av tiltaltes forklaring:

"Norges statsrettslige stilling var den at ingen av de gamle statsorganer av utøvende eller lovgivende art lenger var i funksjon, og regjeringen av 1. febr. 1942 betegnet absolutt et stort fremskridt i gjenreisningen av Norges selvstendighet. Det

Bilag I,2

må man kunne innrømme, i all rettferdighets navn. Den var på ingen måte noe redskap for den tyske politikk, den var tvert i mot trumfet frem mot den skarpe motstand fra de tyske myndigheter her i landet, som på alle vis forsøkte å hindre den. Det er det virkelige forhold. Og etter at regjeringen var dannet, søkte de også på alle måter å undergrave dens posisjon, og henviste til at den ikke var det villige redskap for den tyske politikk som de hadde håpet, samlet materiale mot oss og sendte til Tyskland på alle veier.

 S.357: " - - så kom den 24. april Führerforordningen, som reduserte Norge til en tysk provins og ikke noe annet. Jeg vil si at det var en av de sorteste dagene i mitt liv, og det var mange tyskere som skammet seg over å være tyskere. - - - - - Flagget på Stortinget gikk ned, garden ble oppløst, det hele ble overtatt av den tyske forvaltning. Jeg ble selv kalt til Terboven - - - - - Den (samtalen) var fullstendig ovenfra og nedad med hensyn til Norge. Det skulle behandles på den og den måte og ikke noe annet. Dette administrasjonsrådet gad han ikke en gang snakke med, han skulle sende sin beskjed gjennom sine underordnede, og hvis de ikke utførte hans ordre, skulle de få føle hva det betydde. Og administrasjonsrådet ble direkte innføyret som et ledd i den tyske forvaltning i Norge. Det står direkte i Führerforordningen som et ledd i den tyske forvaltning i Norge. - - - - -

Og samtidig med dette fløy alle nordmenn som trodde de kunne gjøre forretninger med tyskerne, trappene opp hos dem, søkte å knytte forbindelse med dem, baktalte oss i Nasjonal Samling på en hver måte og søkte å legge sine saker til rette - - - - -
 --- s. 358. Men disse hundrer andre nordmenn, hvorledes har de ikke krøpet for tyskerne og samarbeidet med tyskerne. Og de triumferer idag og opptrer som patrioter og som våre fiender, de som har tjent hundrer og tusener og millioner på tyskerne, det er det virkelige forhold. Stortingets presidentskap, Arbeidernes Landsorganisasjon, de fire store partier og mangfoldige andre, de lå på maven for tyskerne. Tyskerne foraktet dem, de ville ikke snakke med dem en gang, de øverste sjefene. De var ferdig til å selge sitt land - - - "

s. 359: "Riksrådsordningen strandet altså på et personspørsmål, og det var Terboven som da avbrøt forhandlingene og henvendte seg til Nasjonal Samling vedrørende disse kommissariske statsråder. Når det fremstilles som i tiltalen, mener jeg det er helt ubeføyet. Det kan ikke være noensomhelst tvil om for oss som virkelig kjenner til hva det har foregått bak kulissene, som virkelig kjenner utviklingen, at dette var et skridt i den norske selvstendighetskamp like over for Tyskland. - - - - -
 Og det var ikke så at disse statsråder var absolutt føyelige redskaper like over for de tyske krav. Det er på ingen som helst måte tilfelle. De manøvrerte på sin måte, de motsatte seg krav, de minsket krav som tyskerne fremsatte, og jeg vil uten overdrivelse påstå at det er veldige beløp som de har spart for det norske folk, at det er en stor innsats som mange av dem har gjort, såvel de som tilhørte Nasjonal Samling som de som ikke tilhørte Nasjonal Samling. Jeg kan også godt si uten forkleinelse for de andre, at de som ikke tilhørte Nasjonal Samling var alltid bøyeligere i ryggen enn de som tilhørte Nasjonal Samling. Det var i det hele tatt en almindelig regel. Vi i N.S. som hadde direkte

Bilag I, 2 og I, 3.

kontakt med tyskerne, holdt oss rake like over for dem, mens de andre som regel var tilbøyelig til å gjøre betydelig større konsepsjoner over for de tyske krav".

(Han forteller deretter at Terboven før 25. sept. 40 ville innføre tysk militærforvaltning i Norge, men Quisling forhindrete det og oppnådde ordningen med de kommissariske.)

s. 361: Han omtaler deretter at "den videre utvikling fra de kommissariske statsråder var regjeringsakten 1. febr. 42, hvor vi oppnådde en selvstendig regjering for Norge. Det var en regjering utgått av en norsk statsakt. - - - - den regjering ble ikke innsett av tyskerne, den ble anerkjent av Tyskland. - - - - -

- - - - Jeg mener det var et veldig skridt i retning av gjenreisning av Norges selvstendighet."

s. 362: "Vår stilling utad gikk altså ut fra at vi var et land i de facto fredstilstand med Tyskland - - "

s. 363: "Og så beskylder man oss for at vi har gått tyskernes ærender på enhver måte? Jeg personlig - og jeg kan si det samme om de fleste av mine ministre - vi har aldri gitt etter på noe punkt, som gikk Norges ære for nær.

s. 583: Av Quislings redegjørelse 21/6-45 til politiet: "På den ene side godtar man uten videre Administrasjonsrådet, som var unnfanget i synd og født i misgjerning, som gjorde foreløpig slutt på Norges frihet og selvstendighet og var et viljeløst redskap under et tysk overherredømme - - "

lag I, 3: P.M. av senator Karolus Otte, sjef for Rikskommissariatets "Hauptabteilung Volkswirtschaft" under okkupasjonen." 1946.

Ich bin oft auf meinen Bericht über das Thema - "Die Hauptabteilung Volkswirtschaft der Behörde des Reichsk. für die bes. norw. Gebiete" - angesprochen, den ich im Oktober 1945 auf Anweisung der Politikammer Oslo, ohne jede Unterlage, in einer kurzen befristeten Zeit, anfertigen musste. Es ist daher verständlich, dass nicht allein Beamte der Polizei, sondern auch Advokaten und andere Interessenten, Abschnitte und Auszüge dieses Berichtes näher behandelt wünschten oder nicht behandelte Fragen zu stellen hatten, die eigentlich auch zum genannten Thema gehörten. Im Beginn dieses Jahres wurde mir die Frage gestellt, ob ich bereit sei, eine umfangreiche wirtschaftliche, vielleicht wissenschaftliche Abhandlung zu schreiben, die die Grundlage eines historischen Berichtes sein sollte. Meine Bereitwilligkeit konnte nicht ohne entsprechende Forderungen gegeben werden, die offenbar Grund waren, dass man auf diese Angelegenheit nicht wieder zurückkam.

Unter dem Abschnitt III Seite 30 "Quisling wird Ministerpräsident" schrieb ich, dass der RK. Terboven die Zeit (1.II.42) für gekommen sah, dass Qu. die Alleinverantwortung übernehmen sollte, dass ihm andererseits aber auch das alleinige Bestimmungsrecht gegeben werden müsse. Wörtlich schrieb ich damals: - " Terboven lädt die Hpt.abt., Abt. *Leisa* und andere Mitarbeiter nach Skaugum ein und teilt ihnen in einer kurzen Ansprache seine unabänderlichen Anordnungen mit. Er, Terb., sei entschlossen, Qu. und seinen Männern nunmehr die Macht u. alleinige Verantwortung zu übertragen. Qu. würde zum Ministerpräsident ernannt. Damit habe das Ministerkollegium den langentbehrten Kopf. Die Arbeiten der Behörde würden auf eine andere Basis gestellt werden. Er, Terboven, habe die

Bilag I.3

Absicht, seine Verwaltung stark abzubauen. Die Anweisungsbefugnisse in grundsätzlichen und sachlichen Dingen, die bisher Haupt- u. Abteilungsleiter ausgeübt hätten, existieren nicht mehr. An Stelle der Anweisungen treten jetzt die Empfehlungen oder Bitten. Das Schwergewicht der Arbeit verlagere sich damit auf den Sachbearbeiter, der in kameradschaftlicher Form mit seinen norwegischen Kollegen alle sachlichen Dinge regeln sollte. Wenn es dann einmal unüberwindliche Schwierigkeiten gäbe, dann sollen diese ihm, Terboven, zur Kenntniss gebracht werden, damit er sie mit Qu. bespreche. Ein anderer Weg sei nicht mehr möglich, schon aus autoritären Gründen. Der Verkehr mit Deutschland ginge nach wie vor über die Behörde der R.K. Auch die mit Deutschland abgeschlossenen Verträge seien unabänderlich. Diese Interessen würden nach wie vor hart und konsequent vertreten. Es dürfe auch in Zukunft nicht vorkommen, dass Mangelgüter sinnlos vertan würden. Ansonsten hätte ich zum Beispiel in Zukunft die Funktionen eines wirtschaftlichen Ratgebers, der auch das Recht habe, neben den Ministern, Qu. persönlich zu berichten" : - Immer wieder werde ich gefragt, ob dieser Schritt Terbovens ernst gemeint war. Ob es Norwegen der Souveranität, der Freiheit näher brachte oder welche Gründe sonst vorlagen. Ich möchte darauf antworten, dass dieser Schritt eigentlich die logische Fortführung der Entwicklung darstellt, die am 25/9.1940 eingeleitet wurde. Er war ernst gemeint. Ich selber gehöre wohl zu den Wenigen, die aus sachlichen Gründen, sowohl 1940 wie 1942 gegen diese Entscheidung Sturm lief. Meine Gründe waren einleuchtend, denn der Adm. Rat hatte, soweit es die Wirtschaft betraf und nur diese Verhältnisse übersehe ich ganz, mit mir gemeinsam alles getan um den Wirtschaftskreislauf zu fördern, ihn zu beleben und jede Schwierigkeit zu beseitigen. Die Erfolge waren und sind jedem sichtbar. (Siehe Zahlen des Stat. Zentralbüros) -Nur für die Wirtschaft war ich verantwortlich! Sollte ich mir diese glückliche Entwicklung, mein Verhältnis zum Adm. Rat, zur Wirtschaft durch politische Massnahmen zerstören lassen? Es war und ist mir gleichgültig für meinen Auftrag, ob der Produzent von - z.B. - Kalksalpeter der "Høyre, - Venstre - oder Arbeiterpartei angehörte, nicht gleichgültig war mir die Leistung seines Werkes, sein Verhältnis zur Arbeiterschaft, denn dafür trug ich die Verantwortung! Nur so ist mein Widerstand zu verstehen, der zur Kabinettsfrage führte und der durch die Ernennung Ravnens, Sandbergs und Johannessens zu meinen Gunsten entschieden wurde. -

Auch im Februar 1942 war es ähnlich, ganz zu schweigen von den Gegensätzen im Herbst 1941. Mein Widerstand im Februar 1942 ist bekannt, unbekannter blieb offenbar, dass was Terboven ausführte in seinen neuen Anweisungen. Im September 1940 konnte ich von meiner Verantwortung sprechen. Im Februar 1942 war mir dies nicht möglich, denn ich war Ratgeber, während die norweg. Regierung die Verantwortung trug. Hart waren die Interessenkämpfe, viel härter als bisher die Kämpfe um günstige Positionen. Aber zu diesen Dingen und zu den Gründen komme ich im Zusammenhang mit der Behandlung eines anderen Absatzes, - nämlich "die neuen norwegischen Minister" - Zeit I/II.42, III. Teil S.32. Ich schrieb damals: - "Es war offensichtlich so, dass die neuen Minister gar nicht die Absicht hatten, enger als unbedingt notwendig, mit der Behörde des R.K. zusammen zu arbeiten. Man empfand jeden Vorschlag mehr als eine Bevormundung. Es musste objektivitätshalber hier ausdrücklich festgestellt werden, dass das Jahr 1942 grössere Schwierigkeiten brachte, als das vorangegangene. Es herrschte grösserer Rohstoffmangel und es gab auch grössere Verkehrsschwierigkeiten.

Bilag I,3 og II,1.

Grösser wurden auch die Anforderungen der Wehrmacht und der O.T. Neben dem politischen Kampf störten die Sabotagehandlungen den Wirtschaftskreislauf. Einsetzende Schiffsverluste bringen die ersten fühlbaren Versorgungsprobleme. Die allgemeine Stimmung in der Bevölkerung ist gedrückt. -". Wenn ich im Herbst 1940 dem kom.Staatsrat noch günstige Startmöglichkeiten geben konnte, um u.a. den ungünstigen Eindruck der Terbovenrede vom 25/9.40 zu verwischen, indem z.B. zu Weihnachten 1940 für die norwegische Bevölkerung in grosszügiger Art Sonderzuteilungen ausgegeben wurden, fiel dies oder ähnliches 1942 fort. 1940 heftete die deutsche Wehrmacht Sieg an

Sieg an ihre Fahnen und wohl keiner zweifelte an einer baldigen Beendigung des Krieges. Ganz anders 1942. - Die Niederlage von Stalingrad brachte für Deutschland den totalen Kriegseinsatz. Man schrankte sich stark ein. An Sonderzuteilungen war nicht zu denken, sondern alle möglichen Einschränkungsmassnahmen wurden auch an Norwegen gestellt. Die Einzelheiten sind bekannt. Die Kriegsschäden nahmen zu. Die Rohstoffe wurden knapper. Die Bevölkerung wurde durch Luftangriffe beunruhigt, durch Sabotage bedroht und somit die Bereitschaft, auf die der Adm.Rat vollkommen und auch der Staatsrat noch rechnen dürfte, war weggefallen. Alles in allem ungeheure Schwierigkeiten gegen die N.S.Minister erbittert arbeiteten, um Nachteile für die Bevölkerung abzuwehren und Vorteile zu erreichen. Dazu kommt, dass Deutschland die notwendigen Rohstoffe und Lebensmittel nur hegeben wollte gegen entsprechende Gegenleistung und langsamen Abbau des Clearing-Saldos, der einen Saldo zu Gunsten Deutschlands auswies. Wenn trotzdem die Situation so gemeistert wurde, wie es geschah und in meinen Schlussbetrachtungen des gleichen Berichtes festgehalten wurde, so ist dies eine ungeheure Leistung, die noch eine besondere Bedeutung hat, da man heute anerkennt, dass dieses Land am wenigsten von allen kriegführenden Ländern Europas gelitten hat.

Otte (sign.)

Als Ergänzung zu meinem Bericht niedergeschrieben auf Hovedøya 1946.

Otte, sign.

Bilag II,1: Forklaring av Senator Otte

Det nedenfor gjengivne dokument inneholder 3 spørsmål som jeg har stilet til senator Carlo Otte, og hr. Ottos svar til spørsmålene. Originalen er håndskrevet av hr. Otte. (1947)

E. Blehr (s.)

Zu den gestellten Fragen :

1. Er hr. Otte av den mening, at jeg har ydet Tyskland noen bi-stand, eller at jeg er gått med på norske ytelser som ikke ble mer enn oppveiet ved tyske ytelser til Norge?

Svar: Bl. war bemüht den gegenseitigen Warenverkehr zwischen Norwegen und Deutschland pari zu halten.

2. Hvorledes var i sin alminnelighet mitt forhold til R.K.? Var jeg mer imøtekommende, eller mindre, enn Adm.Rådet (Bache-Wiig), Ravner, Sandberg og Johannesen?

Svar: Bl. war weniger entgegenkommend als seine Vorgänger.

Bilag II.1 og II.2

3. Spesielt ville der være av interesse å høre om sen. Otte mener at Næringsdep. planavd. (Dir. Arneberg) var av noensomhelst positiv betydning for rekrutteringen av arbeidshjelp til tyske arbeidsplasser? Som bekjent holdt Terboven en tale på et førerting på slottet 26.9.43 i hvilken han sa: "Aksjonen for å innstille visse bedrifters virksomhet har hittil forløpet mer enn utilfredsstillende. Den må derfor under alle omstendigheter bli ført til mer omfattende, positive resultater."

Svar: Die Rekrutierung von Arbeitskräften war in Norwegen, im Vergleich zu Deutschland absolut unzulänglich. Es ist mir nicht bewusst, dass die Planabteilung des Departements eine grössere Bedeutung für die Lösung der praktischen Frage hatte. Terboven jedenfalls war mit der Stilllegung unwichtiger Betriebe und der Gewinnung von Arbeitskräften sehr unzufrieden, umsomehr da von deutschen Ministerien, im Hinblick auf nicht notwendige Produktionen, wiederholt geklagt wurde und entsprechende Zusagen Qu. der Realisierung harreten. Terb. kritisierte Bl. sehr stark, da er der Meinung war, dieser sabotierte diese Forderungen. Ich glaube dass auch Qu. dieser Meinung war.

O t t e (s.)

Avskriftens riktighet bekreftes.

Akershus Landsfengsel, 15.okt. 1947. Hans L'orange (s.)
Arnvid Vasbotten (s.)

Bilag II,2: P.M. 1947 til Senator Karolus Otte med hans svar.

Nedenfor gjengis et p.m. som jeg har tilstillet Senator Carlo Otte (den norske tekst) samt hans svar og bemerkninger (den tyske tekst.)

1. Otte har i oktober 1945 sendt Oslo Politikammers Landssvikavdeling en lang rapport. Den begynner med en bemerkning om at Rikskommisariatet straks ved ankomsten til Norge i april 1940 kom i et særdeles godt forhold til det norske næringslivs representanter. Derefter omtaler hr. Otte i sin rapport "blant dem som fra begynnelsen av har understøttet oss" en rekke industriefolk og andre, som til stadighet uoppfordret besøkte R.K. for å gjøre forretninger.
- 1: In meinem Rapport vom Oktober 45 "die Hpt.Volkswirtschaft" S.8 berichtete ich über das Thema "Herstellung der Zusammenarbeit mit norweg.Behörden, Dienststellen und Wirtschaftsführern". In diesem Abschnitt nannte ich einen grossen Teil

Bilag II, 2.

prominenter Wirtschaftsführer Norwegens, die nicht von mir aufgesucht wurden, sondern die zu mir in die Behörde kamen, um ihre Angelegenheiten oder die Ihrer Branche zu besprechen. Es handelt sich eigentlich um alle bekannten Wirtschaftsführer. Wie sie selbst wissen, blieb dieser Zustand, mit wenigen Ausnahmen, bis zur Kapitulation bestehen. Einige von diesen unterhielten auch gute Beziehungen zum S.D., wie mir später erst mitgeteilt wurde.

- 2: Herr Otte nevnte en del av disse forretningsmenn for meg. Blant de ivrigste var :
- 2: Zu den ersten Wirtschaftlern, die ^{mir} ~~mir~~ damals bekannt wurden, gehörten : und viele andere. Nachdem der Verwaltungsaufbau der Behörde abgeschlossen war, besaßen auch die einzelnen Abteilungsleiter mit den bekanntesten Firmen ihrer Arbeitsbereiche einen engen wirtschaftlichen, dienstlichen Kontakt, der oftmals eine freundschaftliche und gesellschaftliche Basis hatte. Ein Teil der genannten Herren war ebenso akkreditiert beim Wehrwirtschaftsstab. Das gilt besonders für die Zeit 1940. Später kamen sie seltener dorthin, da die Zuständigkeiten sich auf das R.K. verlagerten. Lediglich die Firmen, die konkrete Gründe und Aufträge hatten, blieben bis zur Kapitulation im engen Kontakt mit dem W.W.stab. Hierzu gehört u.a. die Norsk Hydro. Es ist auch richtig, wenn sie sagen, dass ein Teil der Firmen zu Ehren ihrer Besucher, z.B. Falkenhorst u. Terboven Essen veranstalteten. Ich habe selbst häufiger daran teilgenommen.
- 3: Blant de første, som innfant seg, var
..... . De kom, som de andre, uoppfordret.
- 4: "Vi kjente dem ikke og hadde ikke henvendt oss til dem", sa Otte om disse besøkende, nevnt i p.2. Rennet begynte allerede i april 40 og varte til frigjøringen. Der kom også mange små forretningsfolk. "Es war ein ständiges Kommen und Gehen. Ich wurde förmlich überlaufen," sa Otte. I et par måneder fikk han praktisk talt ikke tid til annet enn til å snakke med alle disse besøkende (bortsett fra hans mange konferanser med professor Bache-Wiig, som hadde de departementer jeg senere overtok.)
- 3-4: Es ist auch richtig, dass ich zeitweise in meinem Büro überlaufen wurde, sodass ich in grosse Terminschwierigkeiten kam, denn ich hatte, ja ausserdem und das war ebenso notwendig mit Herren der norwegischen Verwaltung und meinen eigenen zu sprechen. Auch Prof. Bache-Wiig gehörte zu dem den regelmässigen Besuchern bis zur Kapitulation.

Bil. II,2.

- 5: Norsk Hydros fabrikasjon av tungt vann var ifl. herr Otte begynt så smått før krigen, da der faller av noe tungt vann ved alle elektrolytiske prosesser. Men etter okkupasjonen (hvor lenge etter?) ble der satt i gang en stor fabrikasjon av dette produkt, der ble bygget nye, forbedrede anlegg for dette. Disse ting ble behandlet av direktør (senne generaldirektør) Eriksen sammen med to tyske herrer, som stadig kom opp fra I.G. Farbenindustrie: Dr. Oster og Dr. Illgner. Med disse stod Eriksen på meget vennskapelig fot, ("war mit ihnen sehr befreundet", sa Otte.)
- 5: Bezl. des schweren Wassers der Norsk Hydro, teile ich Ihnen auf Ihre Anfrage mit, dass die Sachbearbeitung nicht in meine Zuständigkeit fiel. Es war Angelegenheit des Konsul Schöpke von Wehrwirtschaftsstab, der auch für den Ausbau der Anlage zu sorgen hatte. Erst nach Zerstörung der Betriebsstätte erhielt ich bezl. des Abbaus und der Rückführung nach Deutschland gewissen Einfluss. Genauer Ausgedrückt soll dies heissen, dass ich mir das Recht nahm, da ich daran interessiert war, nicht weiteren Schaden auf dem Gebiet der Kalksalpeterproduktion zu erleiden, wofür ich zuständig war. Es war also eine Wahrung berechtigter Interessen! Die Produktion begann, wie Sie richtig annehmen, unter Gen.dir. Aubert und wurde ausgebaut unter Gen.Dir. Eriksen. Beide standen in Verbindung zur I.G. und kannten Herrn Dr. Oster und Herrn Illgner gut. Diese waren häufiger in Oslo und ich hatte der Eindruck, dass ihre Zusammenkünfte absolut freundlichen Character trugen.
- 6: Jeg spurte Otte hvordan han oppfattet Administrasjonsrådets rettslige basis. Han svarte at det var en institusjon som var skapt av okkupanten i medfør av folkeretten, nemlig Haagerlegementets art. 43, den samme som var de kommissariske statsråders rettslige grunnlag. Rikskommissariatet oppfattet administrasjonsrådets medlemmer og de kommissariske ministre som embetsmenn som det kunne kommandere i henhold til sin de facto regjeringsmyndighet. Med Quislings ministre var forholdet et annet, sa hr. Otte. Jeg ba ham diktere meg hva han sa herom, for å få det nøyaktig, og jeg skrev ned hans følgende erklæring:
- "Wenige Tagen vor dem ersten Februar 42 bekamen wir die Anweisung von Terboven, wir sollten mit Rat und Tat den neuen Ministern zur Seite stehen, eine unmittelbare Anweisungsbefugnis wurde uns genommen, wir sollten alles auf der Wege der Verhandlung erreichen. Vorher bestand eine unmittelbare Anweisungsbefugnis für Hauptabteilungsleiter, von der in vorsichtiger Form Gebrauch gemacht werden sollte."
- 7: Av denne endrede form for "samarbeidet" (s.6) oppsto, sa herr Otte, de store vanskeligheter han fikk med meg, for mens Bache-Wiig, Johannessen og Ravner ofte sa: "ich möchte nicht", sa jeg: "ich will nicht". Og da måtte Otte ofte til Terboven, som igjen måtte snakke med Quisling. Men denne interesserte seg lite for disse ting og ofte forsto han dem ikke, og Otte mener at jeg snakket Quisling rundt. Da jeg til stadighet sendte Quisling rapporter og p.m.'er hendte det 4-5 ganger - ifl. Ottes forklaring til meg - at Quisling ringte Otte opp og ba ham "ta med noen sakkyndige opp på slottet for å sette ham (Quisling) inn i ting som han like godt kunne få seg forklart av Dem" (Blehr). Det gjaldt f.eks. kullsituasjonen, fettforsyningen. Otte hadde før vært hos Quisling i parti- huset 4-5 ganger i liknende øyemed, dette var et utslag av at Quisling hadde mistillit til Ravner og Johannessen.
- 7: Bezl. des Adm.Rates hatte und habe ich die Auffassung, dass er auf

Bil. II, 2

Grund der norw. Verfassung gebildet wurde. Wir fanden ihn vor, als wir am 21/IV-40 nach Norwegen kamen. Er wurde vom R.K. anerkannt nach Abgabe der Loyalitätserklärung in der Akademie, Drammensvei und arbeitete in einem Rahmen, wie es die intern. Gesetze vorschrieben. Mit dem kom.Staatsrat war es nicht anders, wenn man die polit. Einstellung der einzelnen Mitglieder und die Tatsache des fehlenden Vorsitzes unberücksichtigt lässt. Mit der Regierungsbildung am 1/II-42 wurden die Rechte der Behörde des R.K. eingeschränkt, soweit es die Funktionäre, Hpt. - u. Abteilungsleiter betraf, wie ich Ihnen bereits mitteilte. (Zitat aus Terbovens Anweisung): Es ist gut möglich, dass ein Teil der Schwierigkeiten zwischen uns direkt oder indirekt auf Grund dieser Tatsache entstanden. Was Sie in Ihrem P.M. darüber schreiben, ist wohl richtig. Quisling und Terb. mussten mehr als bisher sich in wirtschaftlichen Fragen auseinandersetzen. Auf diese Feststellung möchte ich mich beschränken.

(Spm. 8 og 9, som angår spm. som lå utenfor Blehrs administrative område, utelates i denne avskrift.)

- o: Otte sa, at jeg var "Ein rotes Tuch" for Terboven, og min avgang ble fremtvunget av ham og Otte selv, understøttet av et par av mine kolleger.
- o: Sie waren bei Terboven nicht gern gesehen und galten als rotes Tuch.
- l: Vi talte også om avsettelser av Administrasjonsrådet og oppnevningen av de kommissariske statsråder. Otte sa, at da han fikk høre av Terboven at denne (etter ordre fra Berlin) ville la riksrådsforhandlingene strande ble han meget engstelig, og redd for at han kunne få å gjøre med departementssjefen, som ikke forsto sine ting, og han fremholdt dette for Terboven. Denne oppfordret ham til å komme med forslag, og han (Otte) foreslo Ravner og Johannessen. Ravner var på den tid direktør i Norsk Hydro - hans stilling ble stående åpen for ham. Da den senere ble besatt med Eriksen fikk Ravner kompensasjon idet han ble utnevnt til direktør for A/S Nordisk Lettmetall.
- l: Die Ausführungen sind richtig und wurden von mir als Zeuge bei der Gerichtsverhandlung gegen die drei kom. Staatsräte, dem Gericht gegenüber bestätigt. Die Ernennung Ravners, Sandbergs und Johannessen geschah auf meinen ausdrücklichen Wunsch, weil ich derzeit keine Kandidaten der N.S. wollte.

(s.) Otte.

Ovenstående er oppsatt etter samtaler, og umiddelbart etter disse, med hr. Otte den 22. nov. 46, 23. nov. 46 og 16. juni 1947. Det er av betydning å få riktigheten av mit referat bekreftet av hr. Otte med hans underskrift i mdrgen ved hvert punkt, v eventuelt rettet ved hans bemerkninger.

(s.) E. Blehr

Det bekreftes at foranstående norske tekst er en riktig avskrift av et p.m. som er skrevet med Eivind Blehrs hånd og undertegnet av ham. Den tyske tekst er en riktig avskrift av et dokument som er skrevet med hr. Ottens hånd og undertegnet av ham. Av begge dokumenter er spm. 8 og 9 og svarene hertil utelatt.

Bil. II,2 og II,3, II.4.

At Blehrs p.m., hvormed vi nu har sammenholdt avskriften, er det originaldokument som har vært forelagt hr. Otte, fremgår derav at flere av svarene også finnes i dette p.m., innført med Ottens hånd.

Akershus Landsfengsel, 23. okt. 1947.

Arnvid Vasbotten, sign. Hans L'orange, sign.

lag II,3: Minister Blehrs instruksjoner til sine departementer om forholdet til Rikskommissariatet. 7. febr. 1942.

P.M.

Ved statsakten på Akershus den 1. ds. har Nasjonal Samlings fører overtatt regjeringen som ministerpresident, og han har deretter den 2. ds. utnevnt sin regjering. Den makt som ministerpresidenten har overtatt er den utøvende og lovgivende. Dette har - - - sakene. Forholdet til de tyske sivile myndigheter undergår en vesentlig forandring: *# følgende konsekvenser for de julebehandlinger av*

Den del av Reichskommissariatet som blir igjen en lengere eller kortere tid, blir her som rådgivende instans. Den har ikke anledning til å gi pålegg til departementene. De forhandlinger som hittil i så stor utstrekning har vært ført mellom enkelte departementer og R.K., kommer naturligvis til å bli endel innskrenket. Disse forhandlinger får nå flg. karakter:

- a) Forhandlinger om tilførsel av varer eller eksport av sådanne, eller
- b) Forhandlinger om visse forutsetninger som det fra tysk side ønskes at vi skal gjennomføre for at de under a) nevnte forhandlinger skal gå i lås, f.eks. en viss rasjonering av det vi får fra Tyskland.
- c) Råd og ønsker som fra tysk side fremføres på grunn av Wehrmachts interesser og forevrig som følge av okkupasjonen.

Departementets embetsmenn kommer fremdeles til, såvidt nødvendig, å føre slike forhandlinger underhånden og i vennskapelig ånd, men de kan ikke binde ministeren til de ordninger som under slike forhandlinger kommer i forslag. I tilfelle av at det fra tysk side foreslås ordninger som ministeren ikke kan godta, går saken til ministerpresidenten. - - - - -

• II,4: Av minister Blehrs dagbok for 2. mars 1942:

Senator Otte lot meg ringe opp gjennom sin sekretær forleden dag med forespørsel om jeg ville komme til ham, da han hadde ting å snakke med meg om. Jeg spurte om han ikke kunne komme til meg på mitt kontor, men det opplystes at Otte hadde brukket ankelen og ikke kunne gå ut.

Jeg var hos Otte fra kl. 15 til 17. Han begynte med å si at nå hadde jeg overtatt de stillinger som han hadde hatt i 2 år. Jeg lot som jeg ikke skjønnte hva han mente, hvorpå han presiserte at han mente han hadde vært handelsminister og forsyningsminister i de siste 2 år. Han tilføyet flere ganger at: "Nu har De ansvaret". Jeg sa at når jeg har ansvaret nå det også tillates meg å behandle sakene på den måten jeg mener er nødvendig, og å henvende meg til de tyske instanser jeg ønsker utenom R.K. Han erklarte seg enig heri og sa at han var her som min rådgiver og for å lette meg i forholdet overfor de tyske myndigheter i Berlin.

Bil. II, 4, II, 5, II, 6.

Jeg berørte deretter kornsaken og sa at jeg hadde hørt fra flere kanter at vedkommende tyske ministerium har erklært seg innforstått med at vi skal ha 180.000 tonn korn. Otte sa at det ikke var i orden ennå. Jeg forklarte ham at vi er i en vanskelig stilling, da vi nå bare har korn i landet for vel et par måneder, men dette korn kan ikke brukes til mel uten innblanding med hvete eller rug, og av hvete har vi bare det som skal gå til syke og barn, av rug bare ca. 8.000 tonn, som ligger rundt omkring i landet og som vi på grunn av transportvanskelighetene ikke vet når vi får. Jeg fortalte Otte at det i tyske havner ligger 30.000 tonn rug, bestemt for Danmark, og ba om at vi måtte få låne dette parti. Jeg sa ham at våre innblandingsvanskeligheter ville begynne omkring 10. mars d.å.

Vi behandlet så torskelevertran av den kommende produksjon og jeg sa at vi ikke kan ta noen bestemmelse før vi vet om vi får de 15.000 tonn fett fra Tyskland som vi mener vi må ha.

Jeg gjorde Otte oppmerksom på at Forsyningsdepartementet fremdeles mottar skrivelser fra herrer i Reichskommissariatet som viser at nevnte herrer ikke er på det rene med hvilken forandring i stillingen 1. februar har medført, idet man synes å ville diktere oss våre standpunkter, eller påvirke våre standpunkter på områder som ikke har noe å gjøre med det samarbeide som er nødvendig på grunn av forsyningene eller den militære besettelse. Otte var enig i at fremgangsmåten i og området for forbindelsen med Reichskommissariatet nå er endret.

Bil. II, 5: Av minister Blehrs dagbok for 11. mars 1942:

Da også Dr. Richert har brukket benet søkte jeg ham idag. Dr. Blankenagel var tilstede og meddelte resultatet av sitt besøk i Berlin til behandling av våre tilførsler. Det er ennå ikke bestemt hvilke mengder korn vi får, men det lykkedes Dr. Blankenagel å få ordnet det slik at det straks blir skibet fra Hamburg et forskudd på 25.000 tonn. Dermed er situasjonen foreløpig reddet. Noen avgjørelse med hensyn til fett er ikke fattet, men Rikskommisariatet har forlangt 15.000 tonn, hvilket skulle strekke inn i neste år med det vi selv skaffer. Imidlertid vil Berlin ha slike kvoter beregnet pr. kalenderår og har foreløpig snakket om 10.000 tonn for resten av 1942. Jeg sa ham at da må vi i hvert fall få noe av leveringen for 1943 effektivt i år før vinteren kommer, for å unngå vanskeligheter i den første del av 1943 i tilfelle ishindringer. Jeg sa videre at vi ikke kan innlate oss på, slik som Dr. v. Bruenneck forlanger, å bestemme allerede nå hvor meget torskelevertran Tyskland skal få av dette års fangst. Vi må først vite hvor meget fett vi får fra Tyskland. Jeg forbeholdt meg også å tale med medisinaldirektøren om hvor meget vi må ha til eget bruk. Herrene var enig i dette standpunkt.

Samtalen bekrefter mitt inntrykk av at de 2 herrer og kanskje spesielt dr. Richert er oss vennligsinnet.

Bil. II, 6: Av minister Blehrs dagbok for 14. mars 1942.

Jeg ble tilsagt til kaffe hos Reichskommissar Terboven om eftermiddagen kl. 17. Senator Otte var tilstede. Reichskommissar mottok meg meget forekommende ute i hallen, men begynte, etter noen høflige bemerkninger om at det gledet ham å gjøre mitt bekjentskap, samtalen med å bemerke at han svært gjerne hadde villet beholde Ravner, men at Ravner jo flere ganger hadde bedt om å få gå, så det hadde det ikke vært noe å gjøre ved. Nå hadde han gjort regning med at etter 1. februar skulle sakene gå lettere mellom

Bil. II, 6, II, 7.

ham og ^{Schei} ~~Schei~~ ^{Schei} ~~Schei~~ hadde det dessverre vist seg at sakene gikk vanskeligere, idet han samme morgen hadde fått en rapport om dette. Det ble bl.a. klaget over at Reichskommissariatet ikke ble underrettet om hva vi foretok oss. Han holdt videre en meget lang tale som jeg ikke avbrøt, hvor han kom inn på spørsmålet og bestemt advarte meg mot å forsøke å knytte det ene forsyningsspørsmål sammen med det annet. Han hadde inntrykk av at jeg forsøkte å gjøre dette, og den ting at jeg hadde avslått utførsels-tillatelse på 65 tonn vitamintran (hvorav Tyskland forøvrigt kort etter etter hårdt press fikk de 60) hadde gjort et dårlig inntrykk og herrens i Berlin var fornærmet (verschmupft). Det gjaldt for meg å være forsiktig og bl.a. ordne transaksjonen uten å vente på noe tilsagn fra Tyskland om å få fett. Han fortsatte lenge med bemerkninger i denne retning og som han kalte det, "vennskapelige og kameratslige advarsler", og han ble herunder kraftig sekundert av herr Otte. Jeg lot herrene snakke inntil de var ferdige og spurte deretter om Reichskommissar selv hadde inntrykk av at sakene hadde forværret seg. Hertil sa han da at for sitt vedkommende hadde han ikke merket noe sådant, men han hadde som sagt fått en slik rapport. Jeg antar at denne rapport kan føres tilbake til herrene v. Bruenneck og Otte, og jeg antar at hele talen og advarslene hadde til hensikt å intimidere meg. Jeg innlot meg ikke større i nogen diskusjon, men sa.....x) også under hensyntagen til Norges interesser, og det var ikke rimeligere at vi skulle ha knappere rasjoner enn sivilbefolkningen i Tyskland. Videre sa jeg at det var vanskelig for oss å levere fra oss praktisk talt hele vår produksjon av tran når vi manglet fett og ennå ikke hadde fått noe som helst fast svar, men bare halve tilsagn i de forhandlinger om fett som pågår siden desember 1941.

Herr Otte benyttet anledningen til påny å påpeke at jeg ikke måtte begjære noe som helst skriftlig i slike saker.
x) Se anm. under 18. mars.)

Bilag II, 7: Av minister Blehrs dagbok for onsdag 18. mars 1942.

Det kom idag beskjed om at det korn vi venter fra Hamburg, 25.000 tonn, ikke vil bli ekspedert. Direktør Schei har vært hos sjefen for Kornmonopolet og meddelte at denne er grepet av fullstendig panikk, skalv på hendene og kunne ikke tenke en sammenhengende tanke.

Sammenhengen med denne sak er at de tyske myndigheter har anerkjent at vi trenger 180.000 tonn korn fra Tyskland og forhandlinger herom ble allerede åpnet ifjor. Ved min tiltredelse som minister ble det meg meddelt at saken var i orden. Noe skriftlig hadde vi dog ikke fått. Etter som tiden gikk og det kun kom muntlige tilsagn begynte vi å bli engstelige og jeg gikk til Otte 2. mars d.å. Det ble da ordnet slik at vi skulle få 25.000 tonn fra Hamburg, men igår ringte vedkommende kjøpmann opp og sa at det ikke ble noe av. Han sa intet om grunnen hertil.

Jeg har idag spist lunch med herrene Blankenagel og v. Bruenneck, den første behandlet kornsaken. Han mente vi skulle få 3 små ledninger på tilsammen 8.000 tonn fra havner i Østersjøen, men dette avhenger jo av isforholdene. Videre skal han ha møte fredag med representanter for Wehrmacht, for å forsøke å låne 10.000 tonn av Wehrmacht. Jeg sender direktør Schei til Danmark for å forsøke å få lånt noe korn og reiser selv fredag til Tyskland, for å ta opp denne sak og for å gjøre de tyske ministre og statssekretærer som jeg vet er oss vennligsinnede, oppmerksom på det - - - (- - - Anm. skrevet i 1947: Her er otte linjer klippet bort, da jeg etter husundersøkelsen hos meg, foretatt i sept. 1943 av Gestapo, assistert av det norske statspoliti med general Marthinsen i spissen, fant det for risikabelt å ha liggende særlig nedsettende uttalelser om Terboven. Der har nemlig stått omtrent følgende: - - - "oppmerksom på det spill Reichskommissar Terboven driver med oss, med våre viktigste interesser og folkets ernæring som innsats -" hvorhos jeg talte om løftebrudd fra tysk side.)

Der er heller ikke kommet noe tilsagn fra Tyskland om de øvrige forsyninger vi forhandler om, f.eks. fett. Jeg har derfor idag

Bil. II 7, II 8, II 10.

Stiftelsen norsk Okkupasjonshistorie, 2014

under lunchen meddelt v. Bruenneck at det er umulig nå å gi tilsagn om at Tyskland skal få levertran fra Norge, men vi er blitt enig om hvor meget Tyskland skal få hvis vi får margarin fett derfra.

Bil. II 8. Av minister Blehrs dagbok for torsdag 19. mars 1942.

Jeg hadde bestemt å reise til Tyskland fredag, men det lykkedes meg ikke å oppnå visum av Rikskommissariatet. Regjeringspresident Koch meddelte at der var ordre fra Rikskommissæren at ministrene ikke kan reise til utlandet uten at saken er forelagt ham, og dette kunne nå ikke gjøres da Rikskommissæren var bortreist.

Bil. II a. Av minister Blehrs dagbok for fredag 20. mars 1942.

Jeg besøkte Regjeringspresident Koch kl. 11 og han bekreftet meddelelsen igår om min reise til Tyskland. Han tillat at Terboven ville anse det som en uvennlig handling om jeg reiste uten at han hadde fått anledning til å forberede mine konferanser i Berlin, (?) og uten at han visste om min reise. Jeg sa at han den hele tid har visst at jeg skulle reise, men at tidspunktet ikke var bestemt, da det avhang av kornsaken. Jeg fortalte at Terboven lørdag visstnok hadde rådet meg til ikke å reise for tiden, men slett ikke motsatt seg min reise. Jeg fremholdt hvor alvorlig ernæringssituasjonen er. Hagelin som var med meg, fremholdt det samme. Koch stod på sitt og vi ble enig om at jeg skal avvente Terbovens tilbakekomst lørdag, og få hans "samtykke" til å reise mandag. Koch lovet da å hjelpe meg til billetter med fly direkte fra Oslo, så jeg slapp å reise med jernbane til Malmø.

Etter samtalen med Koch gikk jeg inn til senator Otte, som nå åpenbart hadde fått fart på seg med kornet og medgav at vi er blitt lovet 180.000 tonn fra Tyskland. Han mente at 8.000 tonn skulle komme i slutten av måneden og at vi kan få lånt 10.000 tonn av die Wehrmacht, likesom han arbeider med transportspørsmålene. Jeg inviterte ham til lunch lørdag for å mase på ham.

Bil. II, 10. Av minister Blehrs dagbok for 15. april 1942.

Ved min tiltreden som minister fant jeg som før nevnt den tilstand at forhandlingene om forsyningene førtes av herrer i Rikskommissariatet med vedkommende myndigheter i Berlin, uten at noen norsk deltok eller visste noe sikkert om hva som foregikk. Selv herrene i R.K. synes ofte å være desorientert. Den største og viktigste forsyningssak som forelå gjaldt kornet, og det ble meg sagt at man fra tysk side hadde anerkjent at vi trenger fra Tyskland 180.000 tonn korn i år inntil vi kan begynne å bruke korn av årets avl. Videre ble det meg sagt at det var "praktisk talt" avgjort at vi skulle få disse 180.000. Senere ble denne beskjed tilbakekaldt, bekreftet pånytt, atter tilbakekaldt o.s.v. Stillingen med hensyn til fett var noe liknende.

Min reise til Tyskland hadde da særlig til formål å bringe disse ting i orden. Mitt første besøk gjaldt Staatssekretær Backe i Departementet for ernæring og landbruk. Under møtet var ekspedisjonssjef Moritz tilstede. Moritz var til å begynne med meget kjølig og etter en tids forløp uttalte han at han hadde fått rapport om at jeg skulle være utilbøyelig til å innrømme ; Tyskland hva de mente å ha krav på, spesielt med hensyn til fisken. Jeg forstod da straks at det var lille v. Bruenneck som hadde vært ute med sin kjærringsladder, og det tør vel hende at også Otte stod bak. Jeg forklarte da for herrene.....(her er klippet

Bil. II, 10, III. Satt opp av E. Blehr etter tabeller i "Statistisk økonomisk utsyn over krigsårene, utgitt av Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1945".

ut noen linjer, kfr. anm. til dagboken foran under 18. mars), og ut fra folkeretten påligger Tyskland plikt til å sørge for våre forsyninger på de punkter hvor vi ikke kan klare det selv. Disse betraktninger ble akseptert både av Backe og Moritz, og vi begynte å forhandle om korntilførselen. Vanskeligheten var at de tyske overskuddsdistrikter for kornproduksjonen ligger i Østen, mens havnene i Østersjøen var tilfrosset. Tyskland hadde de samme vanskeligheter med hensyn til jernbanetransporten som vi, og vilde nødig transportere korn til Nordsjøhavnene. Jeg fikk imidlertid utvirket en ladning korn på 7.000 tonn fra Hamburg, og løfte om 18.000 tonn fra Østersjøhavnene så snart disse åpnes. Videre løfte om 25.000 tonn herimot slutten av april. Videre garanti for lån av korn fra Danmark, eventuelt Sverige, og for lån av mel fra Wehrmacht i Norge. Jeg bad Blankenagel reise til Kjøbenhavn og kalte direktør Schei og direktør Janson i Kornmonopolet ned til Kjøbenhavn.

Jeg forhandlet videre om fett og fikk en skriftlig oversenskomst både om fett og kornet. I denne erklærte jeg at Tyskland med hensyn til eksport av fisk fra Norge i det kommende år ikke skulle bli stillet værre enn i det forgangne under Ravnens og Johannesens regime. Til gjengjeld garanterte Tyskland våre fett-rasjoner, skjønt disse lå litt over de tyske. Noen avtale om hele det kvantum korn vi trenger, 180.000 tonn, hvorav 100.000 tonn av 1941 års avl, kunne jeg ikke få da Göring som avgjør slike ting ikke var tilgjengelig for tiden ble det sagt. Underhånden ble det meg lovet av Backe at vi skulle få de 100.000 tonn. Om de 80.000 tonn av dette års avl fikk jeg ingen skriftlig avtale, men det ble innrømmet at vi trenger hele dette kvantum.

Ved min tilbakekomst til Oslo viste det seg at det var vanskeligheter i veien både med lån fra Danmark og med lån fra Wehrmacht, men disse vanskeligheter ble etterhånden ryddet til side. Det var enkelte dager i den nærmeste tid etter min tilbakekomst mangel på brødmel enkelte steder, men dette skyltes da særlig at strømrasjoneringen hadde forhindret møllene fra å male tilstrekkelig.

Bil. III. Notat om Norges import av viktige fornødenheter i 1939-40.

(Satt opp av E. Blehr etter tabeller i "Statistisk økonomisk utsyn over krigsårene, utgitt av Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1945").

Byrået beregner importen i 1938 som normal, og betegner den med indekstallet 100. I forhold hertil var importen i 1939 regnet etter volumet:

	<u>I 1939</u>	<u>I 1940</u>
Avkapitalgjenstander til jordbruk,		
industri, handel og transport.....	90	36
" alle produksjonsmidler tilsammen.....	112	54
" alle matvarer, drikkevarer og tobakk....	107	56
" andre slike varige forbruksartikler.....	103	70
" varige forbruksartikler.....	100	47
" forbruksartikler ialt.....	104	56

Adke

(Se nevnte verk side 55)

Eksempler på importen av holdbare matvarer av primær betydning:

Olje, frø, fete oljer (tallene for disse er hentet fra Aukrust og Bjerve "Hva krigens kostet Norge", side 40).....	88	36
Korn og mel.....	123	41
Sukker.....	103	68
Sirup.....	93	64

(Se side 59)

Og andre artikler.

Kaffe.....	109	56
Te.....	117	102
Kakaobønner.....	114	122
Brennevin.....	131	75
Tobakkblad.....	131	86

(Se side 59 og 60)

Gjødning til landbruket:

(Side 61)

Råfosfat.....	116	41
Fosforsur gjødning.....	71	20
Klorkalsium.....	37	52
Kaligjødning.....	100	100

(Fosforet er minimumsfaktoren.E.B.)

Til slutt et par indekstall fra Aurkust og Bjerve: "Hva krigen kostet Norge", s. 40:

Spinnestoffer, garn, tråd.....	125	74
Manufakturvarer.....	109	74
Brenselstoffer, smøreoljer.....	124	56
Malmer og slagg.....	82	48
Metaller, rå og halvfabrikater.....	150	86

I alt for den samtlige import med

<u>unntakelse av skip.....</u>	116	61

Av kull importerte man i 1939 bare 121 %, av koks og cinders 125 %, av bensin 140 %, av lys- og brenselsoilje 107 % av normalen. Se Statistisk Sentralbyrås ovennevnte bok side 74.

Konklusjon:

"Da krigen brøt ut var Norge med hensyn til forsyninger nesten like dårlig forberedt som i militær henseende". (E. Blehr i foredrag i Aulaen 22. mai 1942, gjengitt i Fritt Folk 23.s.m. - Se side 15 i aktors utdrag).

Bil. III, 2. Skr. fra fylkesmann N. Schei til h.r.advokat Annæus

Schødt., 21. oktober 1946. Utdrag.

.....det skal erkjennes at Blehr på matforsyningsområdet gikk inn for å skaffe mest mulig fra Tyskland, og han var, særlig under forhandlingene om fiskeleveranser herfra til dels meget god.

.....Han fikk også i sin tid satt opp en beregning av kalori-tilgangen etter rasjoneringssettene. Den brukte han ved flere anledninger overfor tyskerne for å vise at vi fikk for lite, og jeg er sikker på at han var klar over at beregningen var holdt dristig i underkant.

Blehr var villig til å trekke med i den norske matforsyningstjeneste og på mange måter gjorde han et godt arbeid.

.....

Bil. III, 3. Spørsmål fra minister Blehr til direktør Schei med dennes svar 24-27 juni 1942.

Avskrift av endel av den norske frihetssenders sending 21/6-42 kl. 20.30 etter Kulturdepartementets avlyttnings-tjeneste:

Hallomannen uttalte:

"Den nye forsyningsminister i Quislings nasjonale regjering er av og til ute og lufter sine meninger ^x) om nyordningen i Norge og om alle de nye tiltak som nazipartiet skal få istand. Fiskeriene skal nå særlig nyordnes. Tyskerne har hittil fått altfor lite av

^x) anm. 1947: "Jeg hadde hverken skrevet eller talt før. Det var mitt første foredrag. E.Bl.

Bilag III, 3.

produksjonen. Det kan ikke gå i lengden at tyskerne bare skal ha 90 % av fiskefangsten i Norge. Hvis de ikke får mer, da vil jo det tyske herrefolk sulte. Dessuten må endel av den fisken som beholdes i landet for sivilfolks forbruk, reserveres for de tyske familier som allerede er kommet i store mengder, og som vi sikkert får flere av med tiden. Herr Blehr sier videre at det vil bli avsatt store beløp til en ordentlig undersøkelse av metallforekomstene i de norske fjell. Det kan være meget godt der som kan være av nytte for den tyske krigsmaslinen. Sør- Varanger, Løkken og andre gruver produserer selvfølgelig allerede en god del for den tyske krigsmaslin, men det er for lite. Skal tyskerne vinne krigen, må de få alt. Også landbruket må utvides, og mere land må legges under plog, sier Blehr. Han behøver ikke å tilføye at størsteparten av landbruksproduktene allerede går til Tyskland eller til de tyske besettestropper. Det vet alle nordmenn. Hva herr Blehr er interessert i er å skaffe tyskerne mer mat. Produksjonen må økes, for det er da synn på de tyske soldatene som ikke får mat nok.

Turisttrafikken må.....x) etter krigen, sier forsyningsministeren videre. Ja, hvis det går slik som flere ønsker seg, så er det visst ingen tvil om at turisttrafikken kommer til å blomstre like meget som den gjør nå. Det er ingen som innbiller seg at tyskerne godvillig kommer til å forlate landet. Videre sier herr Blehr at det er tvilsomt om vi får beholde handelsflåten XX) Det har nå tyskerne sagt, samt at all skipsfart skal legges inn under Berlin, som skal kontrollere all internasjonal handel. Tyskernes norske plyndringssjef slutter med å påpeke at hvis dette program skal kunne gjennomføres, så må det tilkalles tyske fagfolk for å organisere det. Dette vil også sikre det størst mulige utbytte for tyskerne. "

Da jeg utarbeider en dokumentasjon over emigrant-senderens virksomhet forsåvidt mine departementers fagområder angår, tør jeg be om Deres embetsmessige uttalelse om følgende:

1. Har jeg i det foredrag jeg holdt i Aulaen og som De har sett originalmanuskriptet til, eller på annen måte Dem bekjent, uttalt det som står i følgende avsnitt av ovenstående sending, eller noe i samme retning:
 - Nei. a) Det avsnitt som begynner med: "Tyskerne har hittil fått altfor lite" og slutter med: "som vi sikkert får flere av med tiden".
 - Nei. b) Det avsnitt som begynner med: "Det kan være meget godt der", og slutter med: "må de få alt".
 - Nei. c) Det avsnitt som begynner med: "Hvis dette program skal kunne gjennomføres" og slutter med: "størst mulig utbytte for tyskerne".
- 50 % 2. Hvor stor prosentandel av fiskefangsten i Norge får tyskerne idag?
- Nei. 3. Har jeg Dem bekjent øket tyskernes andel av fiskefangsten i Norge eller uttalt at det bør gjøres?

x) Bortfaltt i Kulturdepartementets referat. 1947 E. Bl.

XX) Jeg har aldri uttalt noe slikt - men glente å ta denne linje med i spørsmålene til direktør Schei. 1947 E. Bl.

Bilag III, 3, III, 4.

- Ja. 4. Har jeg vært interessert i arbeidet for å få tyske Wehr-
machts delvis ukontrollerte forbruk av fisk m.m. under
kontroll?
- Nei. 5. Er der i min tid skjedd noen nedsettelse av noen rasjoner?
- Ja. 6. Er i min tid den tyske fettrasjon nedsatt?
- Ja. 7. Hvis pkt. 6 besvares med ja: Har jeg allikevel ved for-
handlinger i Berlin oppnådd at den norske fettrasjon får
fortsette i sin gamle høyde, skjønt den er noen gram høyere
enn den tyske?
- Nei. 8. Medfører det riktighet når frihetssenderen uttaler at
størsteparten av de norske landbruksprodukter allerede går til
Tyskland eller til de tyske besettestropper?
- Ja. 9. Får Norge henimot 50 % av sitt kornforbruk dekket av Tysk-
land?

Jeg ber Dem svare på ovenstående herpåtegnet full-
stendig åpent og uten frykt for at det skal medføre noen ubehage-
ligheter for Dem eller for vårt gode samarbeide.

24/6 42 E. Blehr (sign)

Jeg viser til mine foran inntatte svar på de spørsmål
Ministeren har stillet meg, nemlig:

For spm. 1 a, 1 b, 1 c, 3, 5 og 8: "Nei"; for spm.
2: "ca. 50 %", og for spm. 4, 6, 7, 9, : "Ja".

Oslo, 25. juni 1942. N. Schei (sign)

Tilbakesendes herr direktør Schei idet jeg også gjerne
vilde ha en supplerende uttalelse til punkt 8: Går noen del av det
norske landbruks avkastning av matvarer til Tyskland eller annet
utland med samtykke av Forsynings- og Handelsdepartementet?

Sendes tilbake til Ministeren. Med samtykke av For-
syningsdepartementet går hverken til Tyskland eller annet utland
noen del av det norske landbruks avkastning av matvarer. Såvidt
jeg vet går der heller ikke ut noe med samtykke av Handelsdeparte-
mentet.

27/6 42 N.S. (sign)

Ovenstående avskrifts overensstemmelse med originalen
bevitnes.

Minister Blehrs skriv til direktør Schei, datert 24.
juni 1942 er skrevet med maskin. Direktør Scheis svar i margen
og i teksten, undertenget 25. juni 1942 er skrevet med hans under-
skrift, som er oss vel bekjent. Det samme gjelder hans svar av
24. juni 1942. Blehrs udaterte forespørsel, som følger etter Scheis
påtegning av 25. juni 1942, er skrevet med Blehrs håndskrift, som
er oss vel bekjent.

15. desember 1947.

T. Dehli Laurantzson (sign) Th.J.O. Fretheim (sign).

Bilag III, 4. Skrivelse fra Torbjørn Berg til kf. C. Nygård,
Austvatn, 16. mars 1942.

Forleden dag traff jeg sammen med inspektør Larsen i
Oslo Transportutvalg. Han var på inspeksjon i Nord-Odal, og jeg
snakket med ham hos Ottar Sandberg. Han viste seg å være den rene
Moskva-agent. Jeg har ikke truffet noen helt fremmed som så hensyns-

Bilag III, 4, III, 5, III, 6.

I øst har rakkert ned på den tyske hærmakt og den norske regjering og NS, og det uten å bry seg om hvem han snakket med. På ca. 10 minutter kunne han fortelle at da krigen brøt ut, hadde landet en kornbeholdning som ville strekke til for 3 1/2 år. Nå hadde tyskerne tatt alt, og det siste var at også såkornet var rekvirert av den tyske hærmakt. Han kunne dokumentere at hans oppgave over den norske kornbeholdning var riktig, for han hadde tidligere kjørt bil i Oslo og ved selvsyn overbevist seg om at kornet var der. Værst gikk det nå utover den norske skogen. Tyskerne laget flylemmer av sågodtsom alt trevirke som kunne skaffes. Langs hele Hølandsbanen stod det folk som laget flylemmer. All plass var opptatt til dette arbeide. Tyskerne ville komme til å ruinere den norske skogen. Selv hadde han tenkt å bygge en bungalow utenfor byen, men han fikk ikke så meget som en planke eller spiker. Han kunne opplyse at han snakket med flere hjemvendte legionærer og alle fortalte at de tyske og de frivillige soldater ved østfronten fikk nesten ikke mat. Det var forresten snart slutt med tyskerne. Hele Tyskland og de som stod tilsluttet ville med det aller første ramle helt sammen. Han hadde det fra pålitelig hold, han var i Oslo minst 1 gang i uken. Og han benyttet enhver anledning til å rettledde folk så de fikk vite sannheten. Jeg kom ikke til under hele samtalen, men jeg fikk likevel slengt inn et spørsmål om bolsjevikerne. Det så ut til at det var et velkomment spørsmål. Jo, Stalin var å stole på, men ikke Hitler og de andre. Bolsjevismen var forresten ikke slik nå som den før i tiden. Den hadde forandret seg meget, og det var å ønske at russerne vant, så ville vi få det som vi burde ha det.

Så kom posten, og jeg måtte gå, og Larsen reiste videre for å treffe nye mennesker som han kunne hjelpe med å fortelle sannheten.

Hvis Oslo ordfører ble kjent med denne omreisende propagandist, ville han sikkert sørge for å få slutt på trafikken. Det er for galt at slike mennesker skal ture frem. De burde få et mere stedsbestemt arbeide.

Jeg sender dette foreløpig til Deg.

Bilag III, 5. Skrivelse fra lagfører C. Nygård til ordfører Fritz Jensen, 17. mars 1942.

Underskrevne lagfører i Nord-Odal skal herved biltre seg å fremsende vedheftede skriv fra kf. lærer Torbjørn Berg, hersteds. Skrivet inneholder en i høy grad oppsiktsvekkende detaljert skildring av hva en mann kan tillate seg å si i medfør av at han også er inspektør i Transportutvalget. Den av Berg gjengitte samtale kan ikke på noe punkt trekkes i tvil og jeg selv står inne for gjengivelsen er riktig, idet Berg som medlem av NS stab her, og videre som en meget dyktig lærer og skolestyrets formann i Nord-Odal, borger for at klagen er helt sannferdig. Jeg finner forholdet så ytterst graverende at jeg tør henstille til Dem herr.ordfører og kampfelle å dra omsorg for at dette stinkdyr, inspektør Larsen, måtte bli hjemkaldt telegrafisk før han forpester luften på for mange steder. Grunnen til at jeg ikke går tjenesteveien med denne sak er, at jeg synes det haster meget da slike skadeinnsekter hurtig må bringes til mere taushet. Jeg henholder meg til vedlagte skriv og ber Dem gripe inn.

Bilag III, 6. Skrivelse fra ordføreren i Oslo, Jensen til minister Blehr, 19. mars 1942, med Blehrs påtegningskriv av 19/3 1942.Haster.

Fra lagfører C. Nygård, Austvatn i Nord-Odal, har jeg mottatt vedlagte skrivelse med rapport fra kf. Torbjørn Berg. Imidlertid sorterer ikke Oslo Transportutvalg under Oslo Kommune,

Bilag III, 6, IV, 1, IV, 2, IV 3 til 5.

men såvidt meg bekjent opprettet av og ligger under Forsyningsdepartementet. Jeg sender derfor brevet til Dem herr minister, men det er jo mulig at politiet bør ta seg av saken. Jeg har bragt på det rene at inspektør Larsen idag er i Oslo. Transportutvalgets telefonnummer er 13740.

Heil og Sæl
Jensen (sign)

Skriv av 19/3-42 fra ordføreren i Oslo sendes over til politiminister Lie, idet jeg henstiller at denne sak undersøkes, og at politiet trekker de nødvendige konsekvenser, såfremt det viser seg at inspektør Larsen i Oslo Transportutvalg er fremkommet med uttalelser som er sitert i skrivelse fra Torbjørn Berg, Nord-Odal, av 16/3 d.å.

Vedlagt 2 skrivelser fra lagfører C. Nygård, Austvatn i Nord-Odal og 1 skrivelse fra Torbjørn Berg, Nord-Odal, av 16/3 d.å.

Oslo, den 19. mars 1942. E. Blehr (sign)

Bilag IV, 1. Erklæring av fhv. arbeidsminister Tormod Hustad, 26/2-42.

Sommeren 1943 var undertegnede som sjef for Arbeidsdepartementet sammen med E. Blehr som sjef for Handelsdepartementet tilkaldt til et møte hos Quisling på Slottet, hvor spørsmålet om vannfallskonsesjoner til tyskerne ble drøftet. Foruten oss var også de hrr. direktør Alf L. Whist og generaldirektør Skarphagen tilstede, idet Quisling på egen hånd hadde utpekt de nevnte herrer til å forhandle med tyskerne om disse spørsmål.

Ved nevnte anledning argumenterte både Blehr og jeg meget bestemt mot det forslag til konsesjoner, og særlig mot det fremlagte forslag til tilleggsprotokoll som forhandlerne hadde kommet overens med tyskerne om, idet vi bestemt hevdet at de oppsatte betingelser ikke var i samsvar med konsesjonslovens bestemmelser.

Til tross for dette ble forslaget godtatt av Quisling.

Bilag IV, 2. Skrivelse fra Handelsdepartementet til h.r.advokat C.A. Torstensen, 8. november 1946.

Straffesaken mot minister Eivind Blehr.

I forbindelse med skrivelse herfra av 5.d.m. meddeles følgende opplysninger:

ad. punkt 1.

Angående A/S Nordags og Nordisk Lettmetall A/S' industrikonsesjoner, konfererte daværende ekspedisjonssjef Johannessen og nåværende industridirektør E. Slåtto med minister E. Blehr.

Den spesielle konsesjon som tyskerne skulle ha forlangt å få på 90 år har man ikke kunnet finne. Derimot fremgår det av dokumentene vedrørende Nordisk Lettmetall A/S' konsesjonssøknad for 60 år på oppforelse av industrielle anlegg på Herøya og i Porsgrunn, at det var sterk dissens mellom departementet og et utvalg bestående av Alf L. Whist og H. Skarphagen om visse konsesjonsvilkår. Ministerpresidenten fattet til slutt vedtak i samsvar med sistnevnte utvalgs innstilling.

ad. punkt 2.

Saken gjaldt en konsesjonssøknad fra Frostfilet A/S om ervervelse av Enge bruk gnr. 110, br.nr. 28 i Valsøyfjord. Daværende ekspedisjonssjef S. Johannessen konfererte med Blehr om saken.

Bilag IV, 3 til 5. Innberetning fra Handelsdepartementets Bergverkskontor til minister Blehr, mars 1942. Utdrag.

Tysklands ervervelse av norske malmforekomster m.v.

"I de siste år før Tysklands okkupasjon av Norge, kom

Bil. IV, 3 - 5, IV, 4, IV, 5.

der til syne en øket interesse fra tysk side for norske malmforekomster av store dimensjoner, eksempelvis svovelkisforekomstene i Grong, jernmalmbforekomstene i Dunderlandsdalen og jernmalmbforekomstene i Neveshaugen. Denne interesse er blitt øket etter okkupasjonen, da tyskerne med en stab av fagfolk driver forespørsler og undersøkelser etter forekomster som kan bli til øyeblikkelig eller varig fordel for Tyskland. Antakelig er de tyske fagfolk etter hvert blitt klar over at Norge i forhold til landets utstrekning har forholdsvis få og fattige malmbforekomster.

Av fattige jernmalmbforekomster har vi flere store. Eksporten herfra er stor, men forekomstene kan tåle en større eksport. Man har derfor ansett det fullt forsvarlig å gi løfte på bergverkskonsesjoner på Neveshaugen jernmalmbforekomst til et selskap som vil få vesentlig tysk kapital.

Annerledes kan saken stille seg med hensyn til svovelkis, da vi bare kjenner en virkelig stor, ubearbeidet svovelkisforekomst her i landet, nemlig Joma som tilhører A/S Grong Gruber. Dette selskaps styre førte i 1938 forhandlinger med I.G. Farben om salg av 49 % av aksjene, men regjeringen satte en stopper for dette. Sommeren 1940 ble disse forhandlinger gjenopptatt etter krav fra tysk hold, og etter retningslinjer som var ugunstigere for Norge. Da forhandlingene om salg ikke førte til enighet, ble det i 1941 besluttet opprettet et studieselskap Grong - finansiert halvt fra Norge og med Tyskland som den avgjørende i alle spørsmål.

Det har vært meningen fra norsk side at Tyskland ikke skal kreve å få kjøpt aksjer i A/S Grong Gruber så lenge studieselskapet arbeider.

Da svovelkis er nødvendig for celluloseindustri og for kjemisk industri i sin alminnelighet, må der bremses på vår store produksjon av svovelkis (1 mill. tonn årlig), da der ellers ikke blir noe igjen til de kommende generasjoner. Det som vi i øyeblikket kan avse av svovelkis, er produksjonen fra de igangværende svovelkisgruver, likesom vi kan overlate tyskerne en del nedlagte og små svovelkisgruver, som vi har endel av, og som i alminnelige tider ikke lett kan finansieres. Der foregår for tiden undersøkelser av slikegruver på flere steder - delvis bekostet av den norske stat.

Bil. IV, 4. P.M. fra Handelsdepartementets Bergverkskontor til minister Blehr, 11. juni 1942. Utdrag.

....."Studieselskapet Grong A/S, som domineres av den tyske stat, forbereder undersøkelser av forekomstene i Grongdistriktet. Antakelig regner Tyskland med at det senere skal beherske A/S Grong Gruber, men herom foreligger det idag intet".

Bil. IV, 5. Notat fra byråsjef for Handelsdepartementets Bergverkskontor, Høegh-Omdal, 2. juni 1946.

"Jeg var under okkupasjonen teknisk konsulent og beordret kontorsjef for Bergverkskontoret og hadde som sådan med bergverksaker. Da Reichskommissar gjennom det tyske Utbygningskontor Grong ville sette igang drift i A/S Grong Grubers felt i Gjersvik, ble den sak behandlet av nazisten bergingenior Emil Knudsen, N.S. industridirektør Arneberg og N.S. minister Blehr. Emil Knudsen var røket uklar med bl.a. den tyske bergingenior Petri i Studieselskapet Grong A/S og Ytbygningskontor Grong og forsøkte såvidt forstås ved hjelp av de to nevnte nazister å forfekte de norske interesser i Grong Gruber, samtidig med at han var ivrig forkjemper for det stortyske rike. Jeg har en gang vært innkaldt sammen med Arneberg til Blehr, som leste opp et konsept til et brev til senator Otte, hvori Blehr forfektet de norske interesser i Grong - antakelig inspirert av Emil Knudsen som et

Bilag IV, 5. V, 1. V, 2.

ledd i hans ærgjerrige spill. På meg virket brevet unødige utfordrende, men jeg følte meg ikke oppfordret til å si min mening. Brevet ble sendt. Etter sigende nektet senator Otte først å ta imot brevet, men deretter tok han skriftlig til gjennåle og saken endte med et skriftlig tilbaketog for Blehr. Dette er det vesentlige av min befatning med spørsmålet om drift av Gjersvik Gruber. 2/9 46 H.O."

Bilag V, 1. Kontorsjef C. Helgebys P.M., 25. november 1943.Forhandlingene med Danmark oktober 1943.

Forhandlingene angående samhandelen mellom Norge og Danmark i tiden 1. oktober 1943 - 31. mars 1944 var fastsatt til de første dager av oktober d.å. Næringsdepartementet hadde som vanlig oppnevnt en delogasjon på 3 mann, og datoen for avreisen var - i samråd med Rikskommisariatet - fastsatt til mandag 4. oktober. Et par dager før avreisen skulle finne sted, fikk departementet imidlertid muntlig meddelelse fra Rikskommisariatet om at avtalen allerede var blitt inngått i København uten norsk deltakelse, idet man som grunn påberopte seg at det som følge av de herskende politiske forhold i Danmark midlertidig var innført forbud for utlendinger til å oppholde seg der i landet. Dette ble bekreftet i et brev fra senator Otte til minister Blehr av 4. oktober d.å.

Som svar herpå uttalte minister Blehr i en skrivelse til senator Otte av 13.s.m. sin beklagelse over at avtalen var blitt undertegnet uten at de norske representanter var blitt tilkaldt, idet det etter de foreliggende opplysninger ikke kunde ha vært noen vesentlig hindring i veien for tilkallelse av disse representanter. x) Ministeren ga videre uttrykk for at han etter det som er uttalt i senator Ottens skrivelse, gikk ut fra at det i fremtiden ikke ville bli sluttet varebytteavtaler mellom Norge og fremmede land uten medvirkning av norske representanter.

Bilag V, 2. Rikskommisariatet til Næringsdepartementet 6. nov. 1943.

Auf das Schreiben vom 3. ds. Mts.

Betr.: Verteilung der Stickstoffproduktion der Norsk Hydro im Düngejahr 1943/44.

Der von Herrn Dr. Oster vom Stickstoffsyndikat der Norsk Hydro mitgeteilte und in Ihrem obigen Schreiben wiedergegebene Verteilungsplan für eine verminderte Produktion der Norsk Hydro im Düngejahr 1943/44 deckt sich mit meiner Auffassung über den zweckmässigsten Einsatz der Erzeugung, falls Norsk Hydro nicht mehr als 60 000 t N im laufenden Düngejahr herstellen sollte. Eine Kürzung der für Deutschland vorgesehenen 6 000 t kommt nicht in Betracht, weil es sich um eine Lieferung aus der Produktion des Düngejahres 1942/43 handelt, die tatsächlich diese Ueberschussmenge ergeben hat. Finnland kann aus politischen Gründen nicht an der Umlegung des Produktionsausfalls beteiligt werden. Eine möglichst geringe Kürzung der für Dänemark vorgesehene Mengen ist wegen der dänischen Lebensmittellieferungen erforderlich.

Im übrigen halte ich es für praktisch, sich über die endgültige Verteilung der Stickstoffproduktion der Norsk Hydro im laufenden Düngejahr erst dann zu unterhalten, wenn das Produktionsergebnis übersehen werden kann.

Im Auftrage:
Ahlbrecht (sign)

x) Det var nå bekjent at 3 private norske forretningsfolk på det tidspunkt hadde fått oppholdstillatelse i Danmark.

Bilag V, 3, V, 4, V, 5.

Bilag V, 3. Næringsdepartementet til Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete, 16. Nov. 1943.

Fordelingen av Norsk Hydros kvelstoffproduksjon i gjødningsåret 1943/44.

Næringsdepartementet erkjenner mottakelsen av Reichskommissars skrivelse av 6. d. m. (II Wi 16476/43), hvorav fremgår at man fra tysk side nu ikke lenger anerkjenner den fordelingsplan - som overensstemmende med Rikskommisariatets eget forslag - ble avtalt 10. august d.å., under forutsetning av at Norsk Hydros produksjon i gjødningsåret 1943/44 når opp i 60 000 tonn N. Etter den fordelingsplan som nu legges til grunn fra tysk side, vil den beregnede produksjonssvikt komme til å ramme Norge langt sterkere enn de andre forbrukerland, hvilket nødvendigvis vil få meget alvorlige følger for det norske landbruk.

Næringsdepartementet finner å måtte ta bestemt avstand fra at Norges interesser i et så livsviktig spørsmål skal stå tilbake for de andre avtakerlands interesser. Etter departementets mening tilsier all rimelighet at Norges eget behov av kvelstoffgjødning iallfall i en viss grad burde ha prioritet foran eksporten. Dette prinsipp er som bekjent fastslått i forholdet til Sverige (jfr. notevekslingen av 13. november 1941, punkt 1), og man kan ikke innse at det i forholdet til de øvrige avtakerland skulle kunne gjøres gjeldende en helt annen betraktningssmåte.

E. Blehr (sign)

G. J. Helgeby (sign)

Bilag V, 4. Minister Blehr til Ministerpresident Quisling, 2. juni 1942.

Det kan neppe være tvil om, at der fra visse tyske hold, som støttes av Rikskommisariatet, drives en bevisst kolonipolitikk i Norge. Skal Rikskommisariatet få anledning til å gå videre på denne vei, vil vi etter min oppfatning bli lagt inn under et nytt Hansavelde, verre enn det gamle. Tyskerne vil etter hvert komme til å overta vår fiskerinæring, vår grubedrift, vår storindustri, og vår utenrikshandel vil komme til å gå over Tyskland, spesielt Hamburg. Jeg henviser forøvrig til vedlagte p.m. (bilag 1) av ekspedisjonssjef Harnoll "tyske interesser i den norske fiskerinæring" og til vedlagte p.m. (bilag 2) fra Industrikontoret om konsesjonssakene.

På det handelspolitiske område er vi for tiden helt umyndige, til stor skade for våre forsyninger og for våre økonomiske interesser i sin alminnelighet. Jeg antar at Rikskommisariatets administrasjon av våre utenrikspolitiske interesser koster oss veldige summer av den grunn, at vi ikke er herre over prisene. Her drives der atter kolonipolitikk: Vi må kjøpe dyrt og selge billig, og tyskerne bestemmer hvem som fra norsk side skal få ta del i disse forretninger.

Våre handelspolitiske forbindelser med utlandet går som bekjent gjennom Rikskommisariatet, og det er uttrykkelig forbudt norske embetsmenn å opprettholde noenslags halvprivate forbindelser - også i rene handelsspørsmål - med embetsmenn i fremmede lands ministerier.

Bil. V, 5. Av P.M. fra Blehr ved Hagelin til Hitler (via Lammers) Aug. 1943.

På grunn av tobakkmangelen forbyr en norsk lov at det leveres restaurantene tobakkvarer. Rikskommisariatet forlanger imidlertid at tildelingene av tobakkvarer til den tyske restaurant Deutsches Haus ubetinget må fortsette, da restauranten på grunn av sin særlige karakter (ingen adgang for

Bilag V, 5.

nordmenn, bare for tyskere) ikke hører til samme klasse som alminnelige norske restauranter. Det samme skulle også være tilfelle med andre tyske restauranter. Og hvis de norske myndigheter ikke føyet seg ville dette få konsekvenser for den videre tobakkimport til Norge.

Ved den siste handelsavtale med Frankrike måtte Norge på foranledning av de tyske representanter erklære seg enig i at Tyskland opptre som mellomledd ved den norske pelseksport til Frankrike slik at 50 % av de norske skinn selges over Leipzig. I tillegg hertil forlanges det av Rikskommissariatet at i det hele all pelseksport til Frankrike skal gå over Leipzig med den begrunnelse at Frankrike ønsket dette slik. Men to franskmenn som ville komme til Norge for å kjøpe skinn ble fra tysk side nektet visum.

Det foreligger dessuten for de norske myndigheter kopi av et skriv hvorav det klart fremgår at franskmennene bare meget motvillig har erklært seg enig i den fra tysk side forlangte form for norsk pelseksport til Frankrike.

For ~~sto~~ år siden måtte Norge på Reichskommissars foranledning selge til tyske forretningsmenn 50.000 stkr. solvrevskinn for kr. 185.- pr. stk. Etter de opplysninger som norske myndigheter har er disse rever solgt videre for en minstepris av kr. 350.- pr. stk.

Norge må levere sild til Tyskland. Fikk Norge lov til å beholde denne sild selv til sin fettforsyning så kunne Norge av denne sild produsere olje for kr. 0.90 pr. kilo. Istedetfor er Norge nødt til å importere hvalolje fra Tyskland til kr. 2.43 pr. kilo.

Ved en import av 12.000 tonn hvalolje er tapet for Norge mer enn 18 millioner kroner. Det første parti av de 12.000 tonn inneholder dertil 10 % vann. Hvis Norge ikke får noen godtgjørelse for dette, øker tapet med ytterligere 2 millioner.

En undersøkelse av det statistiske byrå har vist at de varer som Norge eksporterer til Tyskland ikke på langt nær er steget i pris i samme forhold som de varer Norge importerer fra Tyskland.

Rikskommissariatet bestemmer prisen på de varer som Norge må eksportere til Tyskland, mens Norge har å betale den pris for importen fra Tyskland som man forlanger i Tyskland.

Ved forhandlingene med Slovakia i Berlin, førte slovakene forhandlingene selv. Ikke så med nordmennene. Fra norsk side var foruten sekretær Pretheim også direktor Schirmer og byråsjef Andersen tilstede. Forhandlingene ble ledet av dr. Augenthaler. Ved de mange spørsmål som ble oppkastet under forhandlingene, ble de norske representanter ikke engang spurt om deres mening og råd.

Forhandlingene ble utelukkende ført gjennom dr. Blankenagel og dr. Albrecht i Rikskommissariatet. De snakket når de talte om Norge og norske interesser pr. "vi" og "våre".

Man lot nordmennene forstå at det ikke var ønskelig at de førte direkte forhandlinger med slovakene.

Bil. V, 6. Erklæring fra Inv. landbruksminister Fretheim, 20/11.47.

Som sjef for Landbruksdepartementet under okkupasjonen har jeg et godt kjennskap til det arbeide sjefen for Handelsdepartementet, Eivind Blehr, utførte i tia 1/2 42 til juni 1944 til fremme av gunstige betingelser for eksporten av pelsdyrskinn.

I forbindelse med de salgskontrakter, som i åra 1941/42, 1942/43, 1943/44 og 1944/45 ble gjort mellom Norges Pelsdyravlslag og representanter for det tyske Rauchwarengesellschaft - ble de første samtaler med de tyske kjøperrepresentanter fort på mitt kontor, idet pelsdyrnæringen horte under Landbruksdepartementets område.

En unntakelse var det første salg i 1941/42 - idet prisforhandlingene det år ble ført vesentlig av Reichskommissariatet. Prisen ble da fastsatt til - såvidt jeg erindrer - kr. 185.--. Den endelige pris skulle jo alltid fastsettes - eventuelt godkjennes - av Handelsdepartementet.

I sesongen 1942/43 var vi kvitt inngripen fra Reichskommissariatet - og når det lykkedes å få hevet prisen til kr. 290.-- må en vesentlig del av æren herfor tilskrives herr Blehr, som hadde den endelige avgjørelse.

Sesongen 1943/44 kan jeg erindre det var en særlig hard kamp om prisen - og det var nok Blehr som brakte den endelige pris opp i kr. 415.--.

Disse betydelige prisforhøielser i 1942/43 og 1943/44 hadde også tilfølge at tyske offiserer og soldater ikke lenger fant det lønnsomt å kjøpe opp skinn her i landet og ta med til Tyskland. Ved denne handel var der tidligere undratt clearingene meget store belop.

Fra 1942/43 lykkedes det også Blehr ved et meget energisk arbeide å få i stand en ordning således at vi kunne eksportere direkte til Frankrike - hva man tidligere ikke hadde kunnet, idet tyskerne formidlet salget.

Denne eksport dreiet seg om flere tusen skinn pr. år.

Sesongen 1944/45 hadde jeg også på mitt kontor et par konferanser med de tyske kjøpere. Under en senere konferanse med Pelsdyravlslagets styre ble vi enige om å ikke selge under kr. 350.-- - kjøpelysten var dette år noe mindre.

Salgsavtale ble imidlertid gjort på kr. 310.-- bak min rygg. - Blehr var da fratrukket som minister.

Akershus 20/11 1947.

Th.J.O. Fretheim (sign).

Bil. V, 7. P.M. til R.K. og de tyske myndigheter i Berlin, 9. Febr. 1942.

Zusammenfassung.

Preisgestaltung im norwegisch-deutschen Warenverkehr.

Wie aus den monatlichen Indexzahlen für die Entwicklung der Preise in norwegischen Warenverkehr mit dem Ausland hervorgeht, hat sich die Preisentwicklung für Norwegen sehr ungünstig gestaltet, indem die Steigerung der Einfuhrpreise weit grösser ist als die Steigerung der Ausfuhrpreise. Für die Monate Oktober, November und Dezember 1941 betragen die Einfuhr-Indexzahlen 229, 244 und 235, während die Ausfuhr-Indexzahlen 170, 155 und 171 betragen. Dies ist vor allem auf die Preisentwicklung im norwegisch-deutschen Warenverkehr zurückzuführen, da dieser Warenverkehr den weitaus grössten Teil des norwegischen Warenverkehrs mit dem Ausland ausmacht. Nach den deutschen Bestimmungen bilden die deutschen Inlandspreise die Preisobergrenze bei der Warenausfuhr nach Norwegen, was die erwähnte sehr grosse Steigerung der norwegischen Einfuhrpreise zur Folge gehabt hat, während eine der Steigerung der deutschen Ausfuhrpreise entsprechende Steigerung der norwegischen Ausfuhrpreise nicht zugelassen worden ist.

Bil. V, 8. Meddelelser fra Næringsministeren nr. 3 til ministerpresidenten og ministrene. 1. febr. 1944.

Fortrolig.

Prisutviklingen i samhandelen mellom Norge og Tyskland under krigen.

Dette spørsmål er særlig ofte på tale når man kommer inn på den måte på hvilken okkupasjonsmakten utnytter sin stilling her i landet.

Etter okkupasjonen ble det sommeren og høsten 1940 etter Rikskommissariatets initiativ bestemt at prisene på begge sider ikke skulde forhøyes. Imidlertid var der da eksportpremier for en rekke tyske eksportvarer og dette benyttet tyskerne seg av til å bryte sin del av avtalen, idet de gradvis opphevet eksportpremiene når det gjaldt Norge (ved eksport til Sverige består de fremdeles) og la eksportpremien på varene. Unnskyldningen var at man ikke hadde noen grunn til å gi eksportpremie til et besatt land, da eksporten til et slikt land ikke trenger oppmuntring, men går av seg selv i den utstrekning den ønskes opprettholdt. På denne måte ble det altså de norske forbrukere som måtte betale den tidligere tyske eksportpremie.

Også på annen måte er de tyske eksportpriser blitt forhøyet.

For å få et samlet bilde av hvordan prisutviklingen i praksis har artet seg i okkupasjonstiden, har jeg latt utarbeide vedlagte oversikt over prisbevegelsen (med grafisk plansje), omfattende årene 1940/42 med 1938 som basisår. Arbeidet - som har vært meget omfattende - er utført av sekretær i Statistisk Sentralbyrå, cand. oecon. og dipl. N.H.H. Frøystein Wedervang under veiledning av kontorsjef Helgeby og byråsjef Skøien.

Der er her levert et meget grundig og samvittighetsfullt arbeide som etter mitt skjønn danner et absolutt sikkert grunnlag for bedømmelsen av spørsmålet - så langt dette overhodet lar seg bedømme med sikkerhet. Utredningen anbefales derfor til inngående studium av alle interesserte.

Jeg gir her et kort resyme av fremstillingens viktigste punkter og resultater:

Forfatterne gjør først oppmerksom på at det tilgjengelige statistiske materiale lider av store mangler som materiale for prisberegningen. Usikkerheten kommer bl.a. av at varenumrene i handelsstatistikken ofte omfatter flere varesorter, som forekommer i vekslende forhold til forskjellige tider. Den gjennomsnittspris man beregner i to år for et bestemt varenummer kan derfor gjelde ulike varer, så man ikke får noe sikkert uttrykk for prisforandringen ved å se på gjennomsnittsprisen de to år. Særlig for innførselen gjør denne usikkerhet seg gjeldende. Utførselsprisene er mer pålitelige fordi utførselen omfatter mere ensartede poster.

For mange varer er det dessuten foregått en kvalitetsforringelse. Dette gir seg delvis utslag i at gjennomsnittsprisene synker under krigen.

Forfatterne gjør imidlertid videre oppmerksom på at overalt hvor det forekommer slike usikkerhetsmomenter har de holdt seg til det skjønn eller den beregning som viser den svakeste prisstigning for importvarer. Det beløp Norge etter forfatternes beregning har tapt ved at de tyske eksportpriser er steget sterkere enn de norske, er derfor snarere ansatt for lavt enn for høyt.

Forfatterne konstaterer først at praktisk talt alle tyske eksportpriser er steget meget sterkt, mens stigningen av

Bilag V, 8, V, 9.

prisene på norske eksportvarer er meget mindre. På næringsmiddelområdet er således importfett ved utløpet av 1942 blitt mer enn fem ganger så dyrt som det var ved utløpet av 1938, idet det er steget fra indekstallet 100 til 525. (Nedenstående tall refererer seg til basisåret 1938 som settes = 100 og til utløpet av 1942). Det fett vi eksporterer derimot er bare steget til 300.

Sukker til 550, korn til 375 mens fisken som vi betaler importen med bare er gått opp til 200.

Våre viktigste eksportvarer pelsvarer, skotøy x) og huder er bare steget fra 100 til 150. Malm og mineraler som eksporteres fra Norge er gått opp til 200 og 240, mens derimot de mineraler vi mottar fra Tyskland er gått opp til 265 og kull til 375. Cellulose og papir som går ut av landet er bare steget til 130, mens det vi tar inn fra Tyskland er steget til 170.

I ovenstående beregninger er der tatt tilbørlig hensyn til fraktene slik at disse ikke medvirker til å gi et for høyt resultat for den tyske prisstigning.

Som avslutning har forfatterne foretatt en beregning over det merbeløp som Norge har tapt i samhandelen med Tyskland i årene 1940/42 på grunn av den uforholdsmessige stigning i de tyske priser. Tapet er etter forfatterens beregning: i 1940 8 mill. kroner, i 1941 79 mill. kroner, og i 1942 53 mill. kroner, ialt.....kr. 140 mill. til utløpet av 1942.

Til slutt understreker forfatterne påny at da beregningene alltid har vært utført slik at man har holdt seg til de alternativer som har gitt laveste resultat, vil sannsynligvis den faktiske differanse ligge over, og neppe under det beregnede beløp.

E. Blehr (sign).

Bil. V, 9. Senator Ottos P.M. til ministerpresident Quisling 23.

September 1943, om besværing, som han sammen med Obersturmbannführer Neumann (representant i Norge for N.S.D.A.P.) fremførte til Quisling. Utdrag. (Her medtas bare siste punkt. Den øvrige del er tatt med som bil. VI, 2.)

Außerdem machte ich den Herrn Ministerpräsidenten auf eine sehr wesentliche Angelegenheit aufmerksam. In einer Anordnung des Reichsmarschalls des Grossdeutschen Reiches ist verfügt, dass die besetzten Gebiete auf Grund erheblicher Preissteigerungen ihrer Exportgüter verpflichtet sind ihre Ausfuhr nach Deutschland so weit zu verbilligen, dass die Waren nicht teurer in dem Verkehr kommen als gleichartige deutsche.

Auf Grund meiner Bemühungen habe ich erreicht, dass der zitierte Erlass auf Grund der besonderen politischen Lage Norwegens nicht in Anwendung gebracht wird. Wenn dagegen nach dem 1.9.43 weitere Preissteigerungen entstehen, behält sich der Reichsmarschall vor, die gleichen Bedingungen für Norwegen zu erlassen.

Ich machte den Herrn Ministerpräsidenten unter Bezugnahme auf obigen Erlass und unter Hinweis auf der besondere auch innenpolitischen Lage auf dem Preisgebiet darauf aufmerksam, sich der Angelegenheit des Preisdirektors besonders anzunehmen, da dieser nach dem Ausscheiden der Unterdirektoren Gjelsvik und Urdal zwei eingearbeitete Kräfte, die seit 1920 bzw. 1926 ständig in der norwegischen Preispolitik tätig sind, verloren hat (elemalige Offiziere).

Direktor Bjorheim hat auf ausdrückliche Nachfrage

x) Anm. av E. Bl.: Skotøy var ingen eksportvare, men er kommet med fordi det nevnes i gruppen.

Bilag V, 9, V, 10.

erklært, dass er nicht in der Lage sei, aus dem vorhandenen Personal des Preisdirektorats den freigewordenen ständigen Vertreterposten zu besetzen.

Ich machte besonders auf diese Angelegenheit aufmerksam, weil ich der Auffassung bin, dass Bjorheim trotz seiner einjährige Tätigkeit nicht so ein umfassendes Wissen auf dem preispolitischen Gebiet besitzt, wie es auf diesem sehr wichtigen Gebiet notwendig ist.

Ich bat den Herrn Ministerpräsidenten zu erwägen, eine Umbesetzung vorzunehmen. Personell vermag ich keinen Vorschlag zu machen. Als sachlich qualifizierter Mann ist mir nur der ehemalige Liberalist und jetzige Leiter des Statistischen Zentralbüros Jahn bekannt, der einen gesamtwirtschaftlichen Überblick und Einsicht in die besonderen Erfordernisse der Preisstabilität hat.

Bilag V, 10. Skrivelse til ministerpresidenten fra minister Alf L. Whist, 8. mars 1944.

Meddelelse fra næringsministeren nr. 3 og nr. 6.

Jeg har på grunn av arbeidspresset ikke fått anledning til før idag å lese de fortrolige meddelelser fra næringsministeren nr. 3 og 6 1944, som han har sendt ministerpresidenten og ministrene. Jeg vil ikke unnlate overfor ministerpresidenten å fremholde at jeg er blitt meget forskrekket over at materiale av sånt innhold og en sånn tendens er blitt konsipert i et departement og distribuert, såvidet sees, uten annen hensikt enn å søke å påvise at de tyske myndigheter misbruker sin maktstilling heroppe.

Uten å ta standpunkt til de anførsler som er gitt, som forøvrig synes å være satt opp på et delvis flyktig grunnlag, finner jeg det overmåte uheldig at alle disse opplysninger samles på ett sted hos funksjonærer som er motstandere både av vår bevegelse og av et forståelsesfullt samarbeid med okkupasjonsmakten. Slikt materiale burde i tilfelle kun innsamles, hvis hensikten er å ta opp arbeidet for å få endret forhold. Man mener er urettferdig eller uheldig, og da samlet inn i forskjellige seksjoner, slik at ikke en enkelt funksjonær eller et enkelt kontor kunne få et samlet bilde av import- og eksportsituasjonen mellom Norge og Tyskland.

Hvis det ble kjent at dette materiale var distribuert, eventuelt at det ble referert i London radio, vil de foreliggende talloppgaver og uttalelser kunne bli misbrukt i et omfang som vi kanskje ikke i øyeblikket kan gjøre oss en full oversikt over, og det vil nødvendigvis måtte bli oppfattet som et forsøk på fra en ministers side overfor de øvrige ministre å påvise at de tyske myndigheter misbruker situasjonen. Derved vil det harmoniske samarbeid, som vi har søkt å opparbeide mellom de norske og tyske myndigheter her hjemme, kunne bli alvorlig svekket.

Jeg tillater meg å måtte anbefale overfor ministerpresidenten at De foranlediger at alt materiale som er distribuert og også forarbeidene i Næringsdepartementet, straks blir samlet inn gjennom Statspolitiet, slik at man om mulig kan få hindret at dette mangfoldiggjorte materiale kan komme i urette hender. Hvis dette materiale blir referert i illegale skrifter eller over London radio, vil utvilsomt arbeidet for å endre eventuelle uheldige forhold i prisene meget vanskelig kunne tas opp.

Bil. V, 11, Oversettelse av Gauwirtschaftsberater (senere Senator) Otte's artikkel om "Det norske næringslivs stilling, utvikling og fremtid" i det tyske skipsfartstidsskrift "Hansa", 12. oktober 1940. Inn tatt i "Dokumenter i offentlig straffesak mot Vidkun Quisling", s. 45-46.

....De problemer som siden 21. april har meldt seg for oss på det økonomiske område lar seg kort sammenfatte i følgende:

1. Igjen å sette igang det norske næringsliv og mobilisere landets økonomiske krefter.
2. Å vende det norske næringsliv bort fra dets engelskbetonte innstilling og innordne det i det europeiske økonomirum under tysk ledelse.....

Ut fra denne oppgave var det første skritt for Hauptabteilung Volkswirtschaft hos Reichskommissar für die besetzten Norwegischen Gebiete, som jeg leder, å gripe veiledende og hjelpende inn i næringslivet og samtidig å skape forutsetning og muligheter for et stabilere grunnlag for næringslivet i Norge på lengere sikt.....

Etter at de oversjøiske tilførsler som hittil hadde muliggjort den høye levestandard i Norge, falt bort, ble det norske næringsliv nødt til å falle tilbake på sine egne, delvis rikelige reserver. For Tyskland medførte dette at landets forsyninger med de viktigste råstoffer kunne bli vesentlig forbedret. Et av de viktigste problemer er derfor å sikre de tyske råstofftilførsler med det mål så langt som mulig og nødvendig å avta også de produkter som ikke før var gått til Tyskland, og overensstemmende med disse krav å legge om hele Norges handelspolitikk.

Når man idag taler om en industrialisering må man være klar over, at denne med håp om varig resultat bare kan finne sted innen rammen av europeisk samarbeide og som en del av en kontinental utveksling av varer og ytelser, og under alle omstendigheter bare i intimt samarbeide med Tyskland. Det betyr for Norge prinsipielt at en nasjonal norsk industri bare kan eksistere hvis den er stedbetinget og ikke bygger på forutsetninger som vel hadde gyldighet i en liberal verden, men som idag har tapt sin berettigelse. Et av de mest lovende projekter ser jeg i utviklingen og utbyggingen av den norske vannkraft, og det er helt naturlig at initiativet til bedre utnyttelse av norsk vannkraft tas under samarbeide med Tyskland. Politisk, økonomisk og teknisk er alle forutsetninger herfor gitt. Kraftoverføringen fra Norge er av betydning ikke bare for den felles europeiske elektrisitetsforsyning, men også for den samlede europeiske kraftforsyning.....

Den fremtidige prispolitikk avhenger i første rekke av politiske faktorer, særlig da av det norske næringslivs overføring til det europeiske rum. En tilpasning på lang sikt av prisene etter nivået i Mellomeuropa vil være nødvendig. Således vil en dag, med senkningen av priser, reallønn og dermed av levestandarden forutsetningene være skapt for innlemmelse av det norske næringsliv i det europeiske økonomirum.....

Den oppgave som er pålagt meg som leder av Hauptabteilung Volkswirtschaft, er i første rekke en oppgave hvor det er nødvendig å handle hurtig. I Tysklands såvel som i Norges interesse må de økonomiske virkemidler bli satt inn fort og effektivt. Samtidig må man ved alle planer og forholdsregler ha det endelige mål for øyet. Dette mål er å oppbygge en fremtid som er bedre enn fortiden, fordi den er konjunktursikker og bærer i seg forutsetningen for en sann økonomisk fred.

Tyskland har overtatt den økonomiske nyordning av Europa. Det ser sin oppgave ikke bare deri å opptre som den største avtager og mest leveringsdyktige selger som følge av de

Bil. V, 11, VI, 1. VI, 2.

øyeblikkelige forhold, men det vil også yte støtte til de sunde nasjonale gjenoppbygningsbestrebelsler. Norge vil bli en del av det nye Kontinental-Europa med det tyske rike som det sentrum hvis økonomiske styrke muliggjør en mellomstatelig utjevning i en grad som ikke var mulig å oppnå under den tidligere verdens-økonomi.

Bil. VI, 1. Utdrag av "Vårt Land" 6/2-47.

"Et håndslag.

De fem kirkeklokkene som det norske kirkefolket sender som gave til den nederlandske broderkirke, er ment som et godt håndtrykk til en vanskeligstilt broderkirke. Som det fremgår av meldingen om gaven (se annet sted i avisen) sendes den i takknemlighet for at vi fikk beholde våre kirkeklokker, skjont de var dødsdømt av tyskerne. Den nederlandske kirke mistet alle sine klokker i Hitlers smelteovner."

(Et annet sted i samme nr.):

"Under en reise i Holland høsten 1945 merket biskop Berggrav at mange kirketårn var stumme. Mens Norge hadde fått beholde alle sine kirkeklokker til tross for at Hitler hadde gitt direkte og personlig ordre i telegram av 5. juli 1941 om at de alle skulle tas ned for å bli smeltet til krigsbruk i Tyskland, så hadde Hollands kirker mistet de fleste av sine. 1200 kirkeklokker var blitt tatt av tyskerne, knust og smeltet til kanonbruk x)....."

Bil. VI, 2. Senator Ottos P.M. til ministerpresident Quisling om besvæfninger, som han sammen med SS-Obersturmbannführer Neumann (representant i Norge for N.S.D.A.P.) fremførte til Quisling 23/9-43-

(Fotnotene er av E. Blehr).

Auszug

aus einer Unterhaltung mit Herrn Ministerpräsident Quisling, 23. September 1943, 11.Uhr.

Anwesend ausserdem: S/S-Obersturmbannführer Neumann.

1. Die Zusammenarbeit zwischen den Reichskommissariat und manchen Verwaltungsbehörden hat sich in den letzten Monaten merklich verschlechtert.
2. Vereinbarungen, gegebene Zusagen werden nicht gehalten und haben oftmals unliebsame Auseinandersetzungen mit Deutschen Reichsbehörden zur Folge.
3. Auf wichtige Schreiben wird ausweichend, zögernd oder überhaupt nicht geantwortet.
4. Die Fälle, in denen norwegische Behörden das Reichskommissariat nicht beteiligen, mehren sich, obgleich sowohl von Herrn Ministerpräsidenten Quisling, als auch vom Reichskommissar eine enge kameradschaftliche Zusammenarbeit gewünscht wird. Dabei fällt besonders auf, dass gerade Beamte der NS, die erst durch die politische Neuordnung ihre Posten eingenommen haben, unsere Behauptungen nach enger Zusammenarbeit als lästige Bevormundung

x) Ann. av E. Blehr: ikke til kanonbruk, man bruker ikke lenger kanoner av bronse. Det var kobberet og tinnet det gjaldt, det siste trengtes særlig til lagermetall i u-båtene.

Bil. VI, 2.

empfinden. 1)

Ich nannte eine Anzahl vom Einzelfällen, von denen ich die wichtigsten nachstehend wiederhole. 2)

A:

Im August des Jahres 1942 hat der Herr Ministerpräsident mit dem Herrn Reichskommissar über die Frage der Glockenabnahme bzw. Metallsammlung der Gemeinden, sowie über die Hergabe von 150 tons Zinn eine Unterhaltung gehabt. Diese hatte das Ergebnis, dass der Herr Reichskommissar dem Reichsmarschall Gühring fernschriftlich mitteilte, dass der Ministerpräsident Quisling damit einverstanden sei, 150 t. Zinn aus der norwegischen Wirtschaft bis zum 31.10.42 und 1500 tons Kupfer und Kupferlegierungen bis zum 31.12.42 für den Versand nach Deutschland bereitzustellen.

Die Realisierung dieser Vereinbarung hat bis zum Tage nicht stattgefunden.

a) Zur Frage der Glockenabnahme war mit dem norwegischen Departement vereinbart worden, dass anstelle der Glockenabnahme auch eine Metallsammlung erfolgen könne. 3) In einem Schreiben vom 7.6.43 teilte Minister Blehr entgegen seinem früher eingenommenen Standpunkt 4) mit, dass er eine Mitwirkung bei der Glockenabnahme ablehne. Auf das, worauf es in diesem Zusammenhang einzig und allein ankam, nämlich die Abwendung der Glockenabnahme durch eine Metallablieferung, geht das Schreiben überhaupt nicht ein. Meine bitte vom 1-7-43 hierzu Stellung zu nehmen, ist bis heute unbeantwortet geblieben.

b) Im Verfolg der obigen Besprechung zwischen dem Ministerpräsidenten und dem Reichskommissar hat Anfang September 1942 eine Besprechung zwischen Minister Blehr, Direktor Hestnes, Dr. Baudisch, Assessor Unte und dem Unterzeichneten über die Frage Zinn stattgefunden, in der die Grundlinien für die vorher zitierte Anweisung festgelegt wurden. Trotz häufiger Mahnungen sind heute immer noch restlich 60 tons zu liefern. Seit geraumer Zeit werden dem deutschen Aufkäufer keinerlei Zinnparteien mehr zur Verfügung gestellt. Von der Einstellung der Lieferung hin ich nicht unterrichtet worden. Auf eine Ausdrückliche Anfrage teilte Direktor Hestnes 5) mit, dass mit Rücksicht auf die norwegische Zinnversorgungslage Zinn künftig nicht mehr geliefert werden könne.

Diese Angelegenheit hat im Reich erhebliche Schwierigkeiten ausgelöst. Man hat die Frage aufgeworfen, was

1) Smlgn. Ottos rapport til Oslo Politi, oktober 1945, s. 32: "Es war offensichtlich so, dass die neuen Minister" (dvs. av 1/2.42) "gar nicht die Absicht hatten, enger als unbedingt notwendig, mit der Behörde des R.K. zusammen zu arbeiten. Man empfand jeden Vorschlag mehr als eine Bevormundung" (Se bilag I, 3).

2) Disse, de viktigste saker, er 11, hvorav 10 angår Næringsdepartementet. Av disse 10 var 7 behandlet personlig av minister Blehr, tildels med hjelp av direktor Hestnes (NS), kontorsjef Borch (NS) og kontorsjef Mürer (NS). Disse tre herrer har også behandlet de resterende tre saker.

3) Noen slik avtale var ikke inngått. Det var et tysk forslag, som jeg, for å vinne tid, sa jeg skulle se på. E. Bl.

4) Kravet om utlevering av klokkene ble øyeblikkelig skarpt avvist av meg. E.Bl.

5) Etter min anmodning. E.Bl.

Bilag VI 2.

man in Norwegen sagen würde, wenn feste Zusagen des Reiches bezüglich Getreide, Fett oder Kohle ebenso behandelt würden.

B.

Um eine einwandfreie und straffe Bewirtschaftung der Baustoffe auf dem zivilen norwegischen Sektor zu gewährleisten wandte sich der G.B. Bau 6) in drei Schreiben an das Wirtschaftsdepartement und schlug auf Grund getroffener Vereinbarungen besonders dringlich gewordene Massnahmen vor. Trotz laufender Mahnungen sind diese grundsätzlichen Fragen vom Wirtschaftsdepartement in keiner Weise bearbeitet oder beantwortet worden. 7).

C.

(Bem. av E.Blehr: Dette punkt angår en sak om Bodo Kommunes aksjer i et skipsverft. Medtās ikke, da den angikk Innenriksdepartementet).

D.

Der G.B. Bau musste in den letzten Monaten die Zementquote für zivile norwegische Bauvorhaben herabsetzen. Diese Kontingentierung ist dadurch umgangen worden, dass das für die Zementbewirtschaftung zuständige Wirtschaftsdepartement Vorgriffe auf den kommenden Winter zuließ.

E.

Für Bleimennige bestehen keine Bewirtschaftsvorschriften. Es wurde von uns verlangt, 35000 kg. Bleimennige, die bei verschiedenen Firmen lagerten, an die Malerfirmen Bjerke, International und Stabil zu verteilen. Ohne dass sich das Wirtschaftsdepartement mit uns in Verbindung gesetzt hätte, wurde die Firma Stabil, die ausschliesslich für die deutsche Wehrmacht arbeitet, aus politischen Gründen, die in einzelnen nicht klar erkennbar sind, bei der Verteilung nicht berücksichtigt. (Anm. av Blehr i mars 48: Innehaveren av "Stabil" var partimedlem).

F.

Am 26.5.43 forderte die -A/S Knaben Molybdän Grube 33.5 t Zement beim Wirtschaftsdepartement an. Diese Anforderung genehmigte der G.B. Bau am 3.6.43 und bat wegen der besonderen Dringlichkeit des Bauvorhabens um bevorzugte Zuweisung der Baustoffe. Da der G.B. Bau gemeinsam mit dem Wirtschaftsdepartement 3 Tage vorher, am 1.6.43, für den Monat Juni die Verteilung von 500 t. Zement vorgesehen hatte, wäre die Lieferung aus der Juni-Zementquote ohne Schwierigkeiten möglich gewesen. Es wurde aber nicht geliefert, vielmehr wurde die Zementanforderung trotz Erinnerung des B.G. Bau vom 10.7.43 erst am 7.8.43 genehmigt. 8)

6) Der Generalbevollmächtigte für die Regelung der Bauwirtschaft.

7) Denne sak gjelder krav fra R.K. og S.B.Bau om utferdigelse av byggeforbud - til fordel for krigsviktig arbeidsinnsats. I personlig skr. av 1. juni 43 til Quisling klaget Terboven over at jeg i 1 1/2 år hadde motsatt meg det tyske krav, og ville ha disse sakers behandling overført til Arbeidsdepartementet. Se bilagegruppe II, 16-18. Sakene ble imidlertid i Næringsdepartementet, og det lykkedes meg å forhindre utførelse av det forlangte byggeforbud.

8) Direktøren for Knaben Grube ble frifunnet. De embetsmenn av N.S., som saboterte gjenoppbygningen og andre tyske interesser, fikk mange års tvangsarbeid.

Bilag VI, 2.

G.

Das Wirtschaftsdepartement prüft bei den zivilen norwegischen Bauvorhaben ihre Kriegsnotwendigkeit, die sparsame Verwendung von Baustoffen, sowie die Anwendung Kriegsmässiger Behelfsbauweisen und legt diese Anträge mit seiner Stellungnahme dem G.B.Bau vor. Diese Anträge wurden in völlig plan- und wahlloser Form, vielfach sogar ohne irgendetwas Stellungnahme und zum Teil in Form von Abschriften ohne Begleitschreiben und Briefkopf vorgelegt. Ausserst kriegswichtige Bauanträge wurden lange zurückgehalten und erst auf mehrfache Vorstellungen und Mahnungen übersandt.

H.

Seit einigen Zeit war aufgefallen dass das Wirtschaftsdepartement die ihm für den zivilen Sektor zur Verfügung gestellten Kontingente wichtiger Metalle, wie z.B. Kupfer, Nickel, Zinn und Antimon überzogen hatte. Die Abteilung Binnenwirtschaft schaltete sich darauf hin sofort ein und erhob energisch

Einspruch gegen dieses Verhalten. Sie bat, ihr Gelegenheit zugeben, die Einzelheiten künftiger Verbrauchslenkung mit dem norwegischen Sachbearbeiter besprechen zu können und lud diesen in das Reichskommissariat zur Besprechung ein. Minister Blehr äusserte daraufhin Bedenken, ob man von einem Beamten, der nur ihm Rechenschaft schuldig sei, verlangen könne, dass er sich zu dem Sachbearbeiter im Reichskommissariat begäbe. Nachdem Minister Blehr zunächst auf die für den nächsten Tag vorgesehene Aussprache eingegangen war, behielt er sich schliesslich eine Erklärung und eine Rücksprache mit einem Sachbearbeiter vor. Kurz darauf rief er die Abteilung Binnenwirtschaft an und versuchte, den Mehrverbrauch fernmündlich zu erklären. Unsere Bitte, es dennoch zu einer Besprechung zwischen den sachbearbeitern kommen zu lassen, beantwortete er ausweichend. Er versuchte, die Besprechung bis zur Rückkehr des von ihm seinerzeit beurlaubten anderen Sachbearbeiters zu verschieben. 9)

I.

Unter dem Eindruck der feindlichen Luftangriffe auf deutsche Städte beabsichtigte die Abteilung Binnenwirtschaft, dem Wirtschaftsdepartement Einzelheiten über die deutschen Vorbeugungsmassnahmen zur Kenntnis zu bringen. Minister Blehr wurde um Mitteilung gebeten, welche Vorbereitungen vom Wirtschaftsdepartement zur Versorgung von Bombengeschädigten getroffen worden seien. Noch ehe der Sachbearbeiter des Reichskommissariats, Landgerichtsdirektor Wolff, in der Besprechung nähere Ausführungen machen konnte, erklärte der Minister die Angelegenheit wäre längst bearbeitet und Direktor Schei habe den Auftrag, alles Notwendige zu veranlassen. Als dann über das Veranlasste berichtet wurde, ergab es sich, dass Wichtiges überhaupt nicht berücksichtigt worden war. L.G.D. Wolff schlug dem Minister vor, sich mit dem Direktor Schei über die Probleme

9) Referatet er ikke korrekt. R.K. ville trekke en sekretar (ikke NS) til ansvar. Jeg motsatte meg dette og nektet å la saken behandle for vedkommende kontorsjef (NS) var tilbake i tjenesten to dager senere. Mine ikke-NS-medarbeidere var som rimelig kan være ofte engstelige overfor tyskerne og jeg ville ikke at vedkommende sekretar skulle utsettes for press og gi opplysninger vi ikke vilde ut med. E.Bl.

Bilag VI, 2, VI, 3.

unmittelbar zu unterhalten. Der Minister rief Direktor Schei darauf an und gab L.G.D. Wolff auf Grund dieses Gespraches einige inhaltlose Auskünfte. Als L.G.D. Wolff seinen Wunsch, Direktor Schei zu sprechen, wiederholte, erklärte der minister, Schei könne auch nichts anderes sagen als er. Erst als L.G.D. Wolff sich genötigt sah, er möge sagen, wenn er nicht wünscht, dass der Reichskommissar über diese Fragen informiert werde, lenkte er ein und erklärte sein Einverständnis zu einer Aussprache mit Schei. - Die Besprechung mit Schei verlief im Gegensatz dazu sehr freundschaftlich und beiderseits sehr offen. Direktor Schei nahm die Anregungen, die auf deutschen Erfahrungen beruhten, mit grossen Interesse auf und erklärte sich bereit, die daraufhin von ihm entworfenen Pläne umgehend dem Reichskommissariat vorzulegen. 10)

Ausserdem machte ich den Herrn Ministerpräsidenten auf eine sehr wesentliche Angelegenheit aufmerksam. (Deretter følger et lengere avsnitt, som handler om vare eksportpriser og Prisdirektoratet hvor herr Otte onsket direktor Bjorheim (NS) erstattet med "den forhenvarende liberalist" Jahn, hvis oppgave i Prisdirektoratet skulle bli  trykke var levestandard og vare eksportpriser ned. Avsnittet er i sin helhet gjengitt som bilag V, 9. E.Bl.)

Ausserdem gab ich dem Herrn Ministerpräsidenten Kenntnis über den Stand der augenblicklichen Versorgungslage in landwirtschaftlichen und gewerblichen Gutern. Da sich das Bild weitaus besser anschaut als im Herbst 1942, verzichte ich darauf, hieruber weitere Aufzeichnungen zu machen.

gez. Otte.

Bil. VI, 3. Industridepartementets Bergverkskontor til E.Blehr
27. februar 1948.

Deres brev av 17.d.m.

Som den som skulle ha best rede på saken skal underskrevne opplyse:

Direkte krav om levering av hele Solvverkets produksjon til Tyskland (ca. 8 tonn rlig) fikk jeg fra bergingeniør Maucher i Reichskommissariat. Han ga meg til slutt i telefonen ordre om å si til Dem som minister at hele produksjonen skulle sendes til Tyskland. Jeg henviste til det innenlandske behov for solv til teknisk forbruk og sa for øvrig at jeg ikke kunne overbringe en slik ordre, således at Reichskommissariat i tilfelle selv måtte henvende seg til Dem. Jeg satte opp et notat om samtalen. Notatet kan jeg ikke nå finne fram, men jeg erindrer at det passerte de vanlige instanser og ble forelagt for

10) Det har nok ikke Schei gjort. Samtalen med meg er ikke korrekt referert, neppe heller den med Schei. Wolff hadde det med å referere våre samtaler nokså fritt - kfr. anm. 3 og 9 foran. Hensikten med R.K.'s forsok på å blande seg i denne sak var av politisk-militer natur. Herr Wolff antydte nedsettelse av sarlige kommiteer med oppdrag å forserge befolkningen i tilfelle bombeangrep. Han vilde ha lagrene sentralisert. Vi hadde i henimot to år arbeidet på en desentralisering og holdt oss til våre forsyningsnemnder. Jeg vilde ikke at R.K. - og Wehrmacht - skulde få innblikk i våre arrangementer. E.Bl. *Kfr. bil. X, 16-17.*

Bilag VI, 3, VI, 4.

Dem.

Noe skriftlig krav herom har jeg aldri sett, og det ble i hvert fall ikke sendt noe av sølvproduksjonen til Tyskland.

S. K. Høegh-Omdal. (sign.)

Bil. VI, 4. Skrivelse fra Næringsdepartementet til Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete av 1. Okt. 1943.

Ausfuhr von Rundfunkgeräten nach Deutschland.

Ende Februar d.J. beantragte die Speditionsfirma Schenker & Co. A/S, Oslo, eine Genehmigung zur Ausfuhr nach Deutschland von 200.000 Rundfunkgeräten, die gemäss Auftrag des Reichskommissariats, Abt. Rundfunk, nach und nach verschifft werden sollten. Der Wert wurde auf etwa kr. 300.- je Gerät angegeben, und der Ausfuhrwert betrug somit insgesamt etwa kr. 60 Mill. Es handelt sich hierbei um Ausfuhr nach Deutschland der nach Bestimmung der deutschen Sicherheitspolizei eingelieferten norwegischen Rundfunkgeräte.

Die Firma Schenker & Co. A/S teilte gleichzeitig fernmündlich mit, dass dieser Antrag eingereicht wurde in Verbindung mit der Verladung eines Eisenbahnwaggons mit 363 Rundfunkgeräten, der versandbereit stand, um dass die Firma bereits früher etwa 20.000 Geräte zu Schiff versandt hatte, ohne dass eine Ausfuhrgenehmigung verlangt worden war.

Seitens des Reichskommissariats, Abt. Rundfunk, wurde unter der Hand mitgeteilt, dass die eingelieferten Rundfunkgeräte nach und nach von den Rundfunkwerkstätten überholt werden sollten, und dass wahrscheinlich die Versendung nach Deutschland von ungefähr 7.000 Geräten monatlich in Frage kommen würde.

Der Antrag der Firma Schenker & Co. A/S auf Ausfuhrgenehmigung wurde von dem Næringsdepartement abgelehnt. Jedoch hat die Ausfuhr der damals in Frage kommenden Partie, sowie späterer Partien, ohne Genehmigung des Departements stattgefunden auf Grund der geltenden Bestimmungen, wonach die Zollbehörden die von deutschen Dienststelle versandten Waren bei Vorlage der erforderlichen Bescheinigung des Reichskommissariats ohne Ausfuhrgenehmigung durchlassen sollen. Dem Næringsdepartement ist, wie verständlich sein wird, nicht genau bekannt, wie viele Geräte bereits nach Deutschland ausgeführt worden sind; es wird jedoch angenommen, dass es sich um mindestens 50.000

Bilag VI, 4, fortsatt.

Geräte handeln muss.

Wenn diese Ausfuhr weiterhin stattfinden soll, wird dies zur Folge haben, dass - wenn es der norwegischen Bevölkerung wieder gestattet wird, Radio zu haben - sämtliche diejenigen Teilnehmer der Norsk Rikskringkasting, die ihre Geräte haben einliefern müssen, ohne Geräte dastehen und aller Wahrscheinlichkeit nach keine Gelegenheit haben werden, neue Geräte anzuschaffen, jedenfalls während der ersten Zeit. Nicht nur devisenmässige Gründe, sondern auch die Schwierigkeiten, die sich voraussichtlich eine Zeit lang bei der Beschaffung neuer Geräte gelten machen werden, werden die Wiederaufnahme einer normalen Tätigkeit auf diesem Gebiet beeinträchtigen.

Unter Bezugnahme auf die obigen Ausführungen gestattet sich das Næringsdepartement, dem Herrn Reichskommissar eindringlich anheimzustellen, veranlassen zu wollen dass die Ausfuhr dieser norwegischen Rundfunkgeräte nach Deutschland eingestellt wird.

Das Næringsdepartement geht davon aus, dass deutscherseits beabsichtigt ist, bei der Ausfuhr dieser Rundfunkgeräte nach Deutschland Norwegen eine angemessene Entschädigung zu leisten, und das Departement gestattet sich daher, den Herrn Reichskommissar zu bitten, erwirken zu wollen, dass der Wert der bereits nach Deutschland ausgeführten Rundfunkgeräte dem norwegisch-deutschen Clearing gutgeschrieben wird, ähnlich wie der Wert anderer für Rechnung der deutschen Behörden ausserhalb der norwegischen Ausfuhrregelung ins Ausland versandten Waren im Wege des norwegisch-deutschen Verrechnungsverkehrs rückerstattet wird.

(s.) E. Blehr

S. P. Prebensen

Bilag VI, 5. Fortrolig. P.M. fra handelsavdelingen av
30. mars 1944.

Utførsel av radioapparater til Tyskland.

I Næringsdepartementets brev av 13. desember 1943 ble det gitt Ministerpresidenten en redegjørelse for saken angående utførsel til Tyskland av de norske radioapparater som etter bestemmelse av det tyske Sikkerhetspoliti er blitt innlevert. Med den nevnte skrivelse ble det også oversendt Ministerpresidenten en lengere, meget utførlig promemoria fra Justisdepartementets Lovavdeling angående spørsmålets folkerettslige side.

Saksforholdet er i korthet følgende:

I slutten av februar 1943 søkte spedisjonsfirmaet Schenker & Co. A/S, Oslo, om tillatelse til å utføre til Tyskland 200.000 radioapparater for suksessiv skipning ifølge oppdrag fra Reichskommissariat Abt. Rundfunk. Verdien var angitt til ca. kr. 300.- pr. apparat, således at eksportverdien i alt skulle beløpe seg til ca. 60 mill. kroner.

Spedisjonsfirmaet opplyste underhånden at dets søknad om utførselslisens framkom i forbindelse med ekspedisjon av en jernbanevogn med 363 radioapparater som sto klar til avsendelse, og at firmaet allerede tidligere hadde sendt ca. 20.000 apparater pr. skip uten at utførselslisens var blitt krevd.

Fra Reichskommissariat Abt. Rundfunk ble det underhånden opplyst at de innleverte radioapparater etterhånden skulle ettersees av radioindustrien, og at det antakelig ville bli spørsmål om å sende til Tyskland foreløpig ca. 7.000 apparater pr. måned.

Søknaden om utførselslisens fra Schenker & Co. A/S ble avslått av Næringsdepartementet, men utførsel av det parti det den gang gjaldt, likesom av de senere partier, har funnet sted uten lisens fra departementet, i henhold til de gjeldende bestemmelser om at tollvesenet skal la passere uten utførselslisens varer som sendes av tyske myndigheter når de er ledsaget av fornøden bevitnelse fra Reichskommissariat.

Det foreligger ikke noen oppgave over hvor mange apparater som allerede er utført til Tyskland, men det antas at det hittil er sendt minst 100.000 apparater til en verdi av ca. 30 mill. kroner. Dette anslag må behandles strengt fortrolig. Radioapparatene blir reparert av herværende radiofirmaer før de sendes. Reparasjonen, som koster 7 å 8 kroner pr. apparat, betales av Reichskommissar, n.a.o. av okkupasjonskontoen. Reparasjonene har således hittil kostet ca. 3/4 mill. kroner.

Den 1. oktober 1943 rettet Næringsdepartementet en skriftlig henvendelse i denne sak til Reichskommissar, og fremholdt at dersom denne eksport skulle fortsette, ville det føre til at alle de av Norsk Rikskringkastings kunder som har nåttet innlevere sine apparater, når det igjen blir gitt den norske befolkning tillatelse til å ha radio, blir stående uten apparater, og etter all sannsynlighet - i hvert fall den første tid - uten anledning til å skaffe seg nye. Så vel valutamessige grunner som også vanskelighetene med i en tid fremover å skaffe nye apparater, må antas å ville stille seg hindrende i veien for gjenopptakelse av normal virksomhet på dette område.

I henhold hertil rettet Næringsdepartementet en inn-
trengende henstilling til Reichskommissar om å foranledige at
eksporten av disse norske radioapparater til Tyskland ble stanset.

Departementet uttalte videre at det gikk ut fra at
det fra tysk side hadde vært hensikten ved utførselen av disse
radioapparater til Tyskland å yte Norge en rimelig erstatning, og
det ble derfor henstillet til Reichskommissar å utvirke at verdien

Bil. VI, 5. VI, 6.

av de til Tyskland allerede utførte radioapparater måtte bli kreditert den norsk-tyske clearing på samme måte som ved den refusjon som finner sted over norsk-tysk clearing for andre varer som sendes ut av landet for de tyske myndigheters regning utenom den norske eksportregulering.

Av konklusjonene i den ovennevnte promemoria fra Justisdepartementets Lovavdeling fremgår det at ordren om innlevering av radiomottakerapparatene i tiden fra august 1941 og utover høsten samme år, må antas hjemlet i Landkriksreglementet for så vidt beslagleggelsen ikke inneberer mer enn en sikkerhetsforanstaltning for å hindre misbruk av apparatene. Justisdepartementets Lovavdeling antar videre at beslutningen om inndragning av de beslaglagte mottakerapparater må antas å savne tilstrekkelig hjemmel i Landkriksreglementet, og at utførsel av apparatene på grunnlag av disse beslutninger ikke kan ansees for rettmessig.

Imidlertid mener Justisdepartementet at det ikke vil være den hensiktsmessigste fremgangsmåte i denne sak å ta den opp på grunnlag av folkerettslige betraktninger, men at spørsmålet bør tas opp av Ministerpresidenten personlig overfor Reichskommissar.

Da Næringsdepartementets skriftlige henvendelse til Reichskommissar av 1. oktober 1943 ikke har ført til noe reelt resultat, men bare til at saken fra tysk side henvises fra den ene norske instans til den annen, vil det være meget ønskelig om Ministerpresidenten ved en personlig henvendelse til Reichskommissar kunne få utvirket at eksporten av de omhandlede norske radioapparater til Tyskland blir stanset. I denne forbindelse bør det henstilles til Reichskommissar å foranledige at verdien av de til Tyskland allerede utførte apparater blir kreditert den norsk-tyske clearing på samme måte som ved den refusjon som finner sted over norsk-tysk clearing for andre varer som utføres for de tyske myndigheters regning utenom den norske eksportregulering.

Det som det nasjonaløkonomisk sett først og fremst gjelder i denne sak, er å oppnå å få stanset eksporten av radioapparater, samt å få erstatning over clearing for de apparater som allerede er utført.

Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet har uttalt at dets spesielle interesser i denne sak innskrenker seg til å omfatte gjennomføringen av en erstatningsordning for de tidligere lyttere som har måttet innlevere sine apparater. Det vilde være av betydning om det kunne bli gjort fortløpende med denne side av saken, idet spørsmålet om refusjon over den norsk-tyske clearing av verdien av de angjeldende radioapparater hensiktsmessigst vil kunne løses når det er truffet bestemmelse om denne erstatningsordning.

Bil. VI, 6. P.M. fra Handelsavdelingen av 5. april 1944.Utførsel av radioapparater til Tyskland - Saksbehandlingen.

I tilslutning til Handelsavdelingens P.M. av 30. mars 1944 vedlegges avskrift av den deri omhandlede skrivelse av 1. oktober 1943 (den tyske oversettelse) som ble sendt Reichskommissar angående utførsel til Tyskland av beslaglagte og inndradde norske radioapparater. Skrivelsen ble herfra levert til rikskommissariatets Wirtschaftsabteilung ved Oberregierungsrat Dr. Albrecht. Senere meddelte imidlertid Dr. Albrecht underhånden at Wirtschaftsabteilung ikke var "zuständig" i denne sak, og at skrivelsen derfra var videregitt til Hauptabteilung Volksaufklärung und Propaganda.

Etter at man hadde purret på saken med skrivelse av 4. november 1943 fikk man 24. s. m. følgende svar fra Ministerial-

dirigent Müller (III Rdfk. P. 16/ a/Lo/NL):

"Die in Ihrem Schreiben angezogenen Punkte sind bereits zwischen dem Herrn Minister Fuglesang, Folkeopplysningsdepartementet und dem Herrn Reichskommissar behandelt worden. Es erscheint mir angebracht, die Angelegenheit nicht von zwei Seiten zu bearbeiten, um die Klarheit einer Regelung nicht zu beeinträchtigen. Ich bitte daher, sich in den Sie interessierenden Belangen mit dem Folkeopplysningsdepartement ins Benehmen zu setzen".

Næringsdepartementet har også sendt Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet en lengere redegjørelse for saken (skrivelse av 7. august 1943), men sistnevnte departement har to ganger - med skrivelse av 22. september 1943 og senest med den vedliggende fortrolige skrivelse av 14. mars 1944 til Næringsministeren - gitt uttrykk for at Kulturdepartementets og Folkeopplysningsdepartementets spesielle interesser i saken innskrenker seg til å omfatte gjennomføringen av en erstatningsordning for de tidligere lyttere som har måttet innlevere sine apparater.

Bil. VI, 7. Skrivelse fra Blehr til Quisling av 11. april 1944.

Utførsel av radioapparater til Tyskland.

I tilslutning til min omtale av denne sak i ministermøte 9.f.m. og under konferanse hos herr Ministerpresidenten 28. f.m. oversender jeg hoslagt:

1. P.M. fra dette departements Handelsavdeling av 30.f.m.
2. Tilleggs-p.m. fra samme avdeling av 5. ds.
3. Gjenpart av min skrivelse til Reichskommissar av 1. oktober f.å.
4. Gjenpart av skrivelse fra Kultur- og Folkeopplysningsdepartementet til Næringsdepartementet av 14. f. m.

Som det kanskje vil erindres tok jeg denne sak opp i ministermøte i slutten av februar d.å. x) og det ble da opplyst enten av minister Fuglesang eller av Ministerpresidenten, jeg erindrer ikke hvem, at saken skulle ordnes mellom Reichskommissar og minister Fuglesang. Da jeg imidlertid ikke hørte noe om saken nevnte jeg den igjen noe etter under en konferanse med herr Ministerpresidenten, som da uttalte at saken nok var ordnet mellom Reichskommissar og minister Fuglesang. Det viste seg senere at dette ikke var tilfelle, og jeg skrev da til Reichskommissar 1. oktober f.å., kfr. bilag 3. Da jeg ikke fikk svar, talte jeg med herr Otte, som sa at hans avdeling ikke var kompetent i saken. Jeg henviser videre til bilag 2, hvorav fremgår at Dr. Albrecht ga Handelsavdelingen samme svar og opplyste at saken var blitt sendt videre til Ministerialdirigent Müllers avdeling, som imidlertid opplyste at saken var under behandling mellom minister Fuglesang og Reichskommissar. Imidlertid har Kulturdepartementet både i skrivelse av 22. september f.å. og i skrivelse av 14. f. m. (bilag 4) inntatt en nærmest avvisende holdning til sakens prinsipielle spørsmål og henviser den til behandling av Næringsdepartementet.

Etter denne rundgang synes det nokså klart at saken må innbringes for herr Reichskommissar personlig og da selvfølgelig av herr Ministerpresidenten, og jeg tillater meg å foreslå at så blir gjort.

x) Her er en inkurie.

Bil. VI, 8, VI, 9.

Bil. VI, 8. Erklæring av fhv. minister R. J. Fuglesang 16. mars 1948.

Undertegnede arbeidet under okkupasjonen med å få stanset okkupasjonsmaktens forsendelser av norske, inndratte radioapparater til Tyskland, få opphevet inndragningen, få sikret en rimelig erstatning til de apparateiere som mistet sine apparater ved de nevnte forsendelser og få overført ansvaret for alle de lagrede apparatene til Norsk Riksringkasting, for derved å muliggjøre en mere effektiv beskyttelse av dem. I disse bestrebelsler samarbeidet jeg med den daværende forvaltningssjefen i Norsk Riksringkasting, direktør Bødtker. Direktør Bødtker foretok bl.a. en undersøkelse av hvor mange apparater som i alt var inndratt, og hvor mange som var disponert av okkupasjonsmakten og sendt ut av landet. Jeg mener å huske at direktør Bødtker på grunnlag av disse undersøkelser kunne opplyse at det ialt forelå inndratt ca. 300.000 apparater og at ikke over ca. 50.000 av disse var disponert av de tyske myndigheter. bl.a. ved de nevnte forsendelser til Tyskland.

Gjennom mitt arbeid med denne saken ble jeg bekjent med det arbeid minister Eivind Blehr drev for å få opphevet den tyske inndragningen av apparatene og få hindret en videre tysk eksport av dem. Blehr av slo i februar 1943 et andragende om eksporttillatelse for 200.000 apparater ad ordinær vei, og nedla innsigelse overfor Reichskommissar mot at apparatene ble eksportert som Wehrmachtsforsendelser. Han henvendte seg til meg for å få partiets støtte (jeg hadde forevrig da allerede tatt opp saken). Blehr stillet også krav om overfor Terboven, at de apparater som var sendt til Tyskland skulle erstattes etter sin verdi med tyske mark som skulle godskrives vår clearingkonto i Tyskland, og dermed kunne nyttiggjøres ved innkjøp av nødvendige varer fra Tyskland.

De bestrebelsler som på denne måte ble gjort fra norsk side for å sikre de betydelige norske verdier det her dreiet seg om, var uten tvil årsaken til at tyskernes forsendelser av norske radioapparater til Tyskland opphørte og at det alt overveiende antall av de inndratte apparater ble beroende på de norske lagre og etter okkupasjonens opphør kunne tilbakesendes eierne. Det var opprinnelig Terbovens mening og beslutning at samtlige apparater skulle vært disponert ved eksport til Tyskland uten noen som helst erstatning til eierne eller vederlag til den norske stat.

Bil. VI, 9. Skrivelse til Reichskommissariat fra minister E. Blehr 1. april 1944.

Fordeling av tønner i kommende sesong.

Deres skrivelser av 12. f. m. (jnr. II Fi 521, II Fi/622/V 5 c) og av 14. ds. (jnr. I 12128).

Næringsdepartementet beklager å måtte meddele at det ikke kan gå ned på den ordning som bringes frem i Deres skrivelser.

Det pålagte hugstkvantum på 75.000 km³ betinger en produksjon på 1.200.000 tønner, hvorav 900.000 er reservert for pakking av sild og fisk. Regner man med - hva der idag visstnok er berettiget - at hugstpålegget blir oppfylt med 80%, vil man komme til en produksjon av 720.000 silde- og fisketønner. Under disse omstendigheter fremstiller det seg for Næringsdepartementet som en umulighet å akseptere et tysk krav op 727.000 tønner.

Næringsdepartementet må fastholde at man i kommende sesong bygger på samme prinsipp som de to foregående år, nemlig at tonnefordelingen mellom Norge og Tyskland skjer i forholdet 3 til 5 og at eventuell svikt i den beregnede produksjon bæres forholdsmessig av begge parter.

Bil. VI, 9, VI, 10.

Med hensyn til den foreliggende kontrakt har Norske Tønneprodusenters Landsforening opplyst at partene ikke er enig om denne, hvorfor det vel heller ikke kan bli tale om noen godkjennelse fra Næringsdepartementets side.

Man har bemerket seg at Reichskommissariat har anvist Bezugsgemeinschaft Salzherige 47.000 km³ rundtømmer for videre produksjon av stav og tonner. Departementet anser en slik inngripen i det norske næringsliv for unødvendig for å sikre tyske tønneinteresser. Forholdet vil vekke alminnelig bestyrtelse blandt næringslivets menn og sikkert bevirke minsket interesse for produksjonen. Politisk finner man det uforenlig med de fastlagte prinsipper for samarbeidet mellom Tyskland og Norge.

Det vil fra norsk side bli truffet alle forholdsregler for å sikre en størst mulig stavproduksjon og en rasjonell og kontrollert fordeling. Man antar at det vil være hensiktsmessig å redegjøre for disse forholdsregler ved en konferanse hvor Landbruksdepartementet også vil være representert.

Hva det gjelder først og fremst er å frenskaffe det størst mulige kvantum sildetømmer. I den anledning har man undersøkt muligheten for stavimport. For Sveriges vedkommende forbyr valutasituasjonen stavimport - med mindre det kan trekkes på tysk-svensk clearing. På Finland har vi riktighok valuta, men finnene kan antakelig ikke levere prima stav. De eneste utveier man ennå kan peke på til økning av kvantumet er:

1. Egnede stavtømmer som nå er reservert andre formål som jernbanesviller og skipstømmer - frigis for stavproduksjon.
2. Der organiseres systematisk retur av brukte tømmer - både fra innlandet og Tyskland. De norske saltere er beredt til å ta igjen brukte tømmer, så saken står på transportsituasjonen.

For å finne fram til den best mulige ordning vilde man anse det heldig om der kunne holdes en konferanse til drøftelse av de forskjellige spørsmål som reiser seg.

Bil. VI, 10. Skr. fra minister Alf L. Whist til minister Blehr, 4. mai 1944.

Ang. sildetømmer.

Fra direktør Giertsen, Norges Industriforbund, har jeg mottatt et brev datert 28. april med tilhørende bilag, hvorav jeg vedlegger gjenparter.

Det frengår herav at senator Otte henvendte seg til direktøren i et brev av 20. april d.å. og anmodet ham om å hjelpe til med å få bragt i havn de kontraktsforhandlinger som pågår mellom de norske Tønnefabrikanters Landsforening (herr Fåfeng) og Bezugsgemeinschaft Salzheringe (direktør Pieper) om produksjon av sildetømmer for tysk behov.

Direktøren meddeler nå at saken ikke er klarlagt og at han derfor ikke kan framsette noe forslag. Han meddeler videre at han forgjeves har søkt å få istand et orienterende møte mellom herr ekspedisjonssjef Harnoll, direktør Pieper og herr Fåfeng, hvor det foreliggende statistiske materiale kunne bli lagt fram og diskutert fra begge sider.

Direktøren bemerker videre at saken i seg selv er av ganske stor betydning og den er videre blitt politisk tilspisset, fordi senator Ottos brev meget tydelig tilkjennegir at det er hensikten å fore saken gjennom fra tysk side uten Næringsdepartementets samtykke i tilfelle av at kontraktsforhandlingene ikke forer fram.

Jeg tror at De vil være enig med meg, herr minister, deri at alle midler til å få en slik sak klarlagt snarest mulig bør forsøkes, for at det kan treffes en vel begrunnet avgjørelse. Det som er avgjørende for om de tyske krav kan imøtekommes uten å

Bil. VI, 10, VI, 11, VI, 12.

skade livsviktige norske interesser, synes meg å være hvorvidt det finnes tilstrekkelig tonner på lager, hvilket idag synes helt uklart.

For å påskynde denne betydelige sak mest mulig finner jeg derfor å måtte be Dem, i henhold til de fullmakter som er meg overgitt av Ministerpresidenten den 2/11 1943, at det påtenkte orienterende møte blir avholdt snarest mulig og helst allerede torsdag den 4. ds. kl. 16 i Norges Industriforbund, som foreløbig avtalt med direktør Pieper.

Bil. VI, 11. Skr. fra minister Blehr til minister Whist 5. mai 1944. (Jnr. 2463/44).

Ang. sildetønner.

Jeg nottok igår, kort for ministermøte, Deres brev av s.d. og skal bemerke:

I mitt siste brev til Rikskommissariatet, hvori jeg meddelte at jeg ikke kunne gå med på Rikskommissariatets forlangende, anmodet jeg Rikskommissariatet om forhandlinger på bredt grunnlag. Dette mit brev er ikke blitt besvart. Derimot har herr Otte, som det fremgår av Deres brev, henvendt seg til enutenforstående og på dette område usakkyndig person, direktør Giertsen, og bedt han overta forhandlingene og formidle mellom de norske tonnefabrikantes landsforening og det tyske Bezugsgemeinschaft Salzherige, og har ledsaget denne anmodning med trusler om at han i tilfelle vil føre saken gjennom ved ensidig tysk beslutning uten Næringsdepartementets samtykke.

Under disse omstendigheter finner jeg det eiendommelig og må beklage at herr Giertsen overtok oppdraget, og at De nu, herr minister, støtter opp under en framgangsmåte som ikke bare tar saken ut av den norske kompetente og ansvarlige myndighets hender, men som også er en direkte uhøflighet mot en av Quislings ministre.

Den framgangsmåte som herr Giertsen nå foreslår og som De ber meg gjennomføre, er etter min mening så uheldig som vel mulig, helt bortsett fra at herr Otte tydelig har gitt tilkjenne at han ikke ønsker Næringsdepartementets bistand. Ved å følge framgangsmåten ville jeg være med på å skape en farlig presedens som vilde beta meg enhver autoritet for framtiden i de saker jeg har å behandle, og som ville føre til at Rikskommissariatet i ethvert tilfelle ville kunne nå sine mål ved å ta saken ut av mine og mine sakkyndiges hender. Jeg må derfor fastholde at såfremt Næringsdepartementet eller noen av dets folk påny i noen-sonhelst form skal dras inn i disse forhandlinger, må det skje ved at de direkte forhandlinger mellom Næringsdepartementet og Rikskommissariatet gjenopptas, således som jeg allerede forlengst har anmodet om. (Om R.K. vil ha med de tyske kjøpere som saklyndige blir selvsagt R.K.'s egen sak).

Jeg har derfor ikke funnet å kunne etterkomme Deres anmodning og til trots for at jeg ikke kan se at en slik anmodning ligger innenfor Deres beføyelser i henhold til de fullmakter De ofte påberoper Dem, har jeg for sikkerhets skyld forelagt saken for Ministerpresidenten som har erklært seg enig med meg i at hvis herr Harnoll skal bringes inn i disse forhandlinger påny skal det skje slik at han forhandler direkte med Rikskommissariatet.

Bil. VI, 12. Utdrag av skr. fra h.r.advokat Herman Bang, Ålesund, til h.r.advokat C. A. Torstensen, Oslo, ang. kjøpmann Elling Aarseth, Ålesund, 12. juni 1946.

.....

5) Aarseth opplyser at herr Blehr ved et par anledninger har spurt om hans mening.

Bil. VI, 12, VI, 13, VI, 14.

Blehr beklaget seg over at han stadig hadde renn på kontoret av påtrengende NS-folk, særlig fra Trondheim, bl.a. Gilboe (?), som forlangte opprydning innen fiskeriene og nyordninger for innkjøp, eksport m.m. Aarseth husker at Blehr var stillet overfor spørsmålet om å utskifte hele Norges Råfiskelags styre og ledelse, herunder direktør Johs. Overå. Aarseth fant de framsette krav høyst urimelige, og særlig advarte han sterkt mot inngrøp i fiskernes organisasjoner som vilde medføre alvorlig fare for landets matforsyning.

Blehr var helt enig heri, men tilføyet at påtrykket om nyordninger kom fra mange hold, så det var ikke så greit. Norges Råfiskelags styre og ledelse ble sittende som følge av Blehrs fasthet.

Ved samme anledning spurte Blehr om Aarseth kunne anbefale Leif Endresen, Ålesund, som av N.S. personalkontor var foreslått ansatt som direktør for Statens Kjøleanlegg, Ålesund. Aarseth kunne ikke anbefale Endresen og begrunnet dette. Endresen ble ikke godtatt av Blehr, men ble senere ansatt av Whist.

Ved en annen anledning, på forsommeren 1942, gjaldt det at dr. Otte x) i et brev til departementet sterkt kritiserte de av Fiskeriavdelingen og av Blehr godkjente kvotebestemmelser - åremålene, for den av Reichskommissariatet forlangte nystartede: Norges Saltrognekspeditorers Landsforening. Otte forlangte at Blehr skulle legge til grunn som åremål de siste tre år og ikke som godtatt vistnok 10 år. Aarseth anbefalte ikke å foreta noen forandring, til tross for at det hadde passet hans firma. Blehr var enig og avslø Ottes krav.

Bil. VI, 13. Skr. fra minister Blehr til minister Lippestad, 17. desember 1943.

Tobakk til tungarbeidere til jul.

Jeg har mottatt Deres skrivelse av 14. ds. med den vedlagte skrivelse av 11. ds. fra Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon.

Jeg er fullt ut enig i alt hva herr Fossum skriver med hensyn til den måte hvorpå tobakken i sin alminnelighet er fordelt på arbeiderne og spesielt i hans bemerkninger om den ekstrarasjon tungarbeiderne har fått til jul. Departementets synsmåter herom har gang på gang vært forelagt Rikskommissariatet, men dette har dessverre forbeholdt seg avgjørelsen i disse ting under anførsel av at det gjelder en import som Rikskommissariatet sørger for å opprettholde og som det derfor vil ha bestemmelsen over.

Jeg må beklage at det ikke vil være mulig å få gjennomført en ekstrakvote til jul for alle innehavere av tobakkskort.

Jeg vil være Dem forbunden for å meddele herr Fossum ovenstående og tilføye at jeg har sendt gjenpart av den del av hans skrivelse, som angår den etter hans og min mening urettferdige fordeling av tobakken, til Rikskommissariatet, og jeg vil være forbunden for at Landsorganisasjonen og Sosialdepartementet vil støtte Næringsdepartementet i arbeidet for å få en rimelig fordeling.

Bil. VI, 14. Skr. fra minister Blehr til Rikskommissariatet 25. april 1944.

Norsk tobakk.

I anledning av det ærede Rikskommissariats skrivelse av 18. ds. - jnr. Wi K 07057 - har jeg den ære å meddele at jeg

x) Ann. av Blehr ved avskrivningen: Otte var ikke dr., men senator.

Bil. VI, 14, VI, 15.

ikke er enig i Rikskommissariatets forslag om at den norskavlede tobakk trekkes inn under tobakkrasjoneringsen. Grunnlaget for dette standpunkt er:

Gjennomføringen av forslaget vilde etter min mening bare skape en mengde nytt arbeid og nye rettssaker uten å bringe noe resultat av betydning. Dette gjelder enten produsentene ville måtte avlevere hele sin tobakksproduksjon uten å få noe ekstra tillegg, eller om de til gjengjeld for avleveringen skulle få lov til å beholde endel av det de avlet selv som tillegg til de vanlige rasjoner. (Jeg er ikke ganske sikker på hvorledes Deres forslag skal forstås på dette punkt). Produsentene vil ganske visst ikke levere noe uten egen fordel, og de ville derfor enten innskrenke sin produksjon til det de fikk som ekstratillegg, eller beholde produksjonen ulovlig.

Virkningen vilde altså forsåvidt bli den motsatte av den som De tilsikter når De sier at fermentering er ønskelig av hensyn til sunnheten.

Enda værre er det at den av det ærede Rikskommissariat foreslåtte ordning utvilsomt ville få alvorlige følger for vår produksjon av landbruksprodukter. Vi står nå overfor de viktigste oppgaver vi noensinne har hatt på dette område og må unngå alt som kan virke nedsettende på produksjonen, og tvertimot støtte alt som kan øke produksjonen av levnetsmidler. Gjennomføringen av Deres forslag ville berøve bondene et viktig middel til å skaffe den arbeidshjelp de så hardt trenger. Det er etter min erfaring utvilsomt at mange tar landarbeide for å få adgang til mere tobakk. Dette virkemiddel må man ikke berøve bondene - aller minst når man derved ikke oppnår annet enn å stoppe en stor del av den nasjonale tobakksproduksjon og skape et nytt stort felt for over-tredelser, på hvilket forsyningsmyndighetene og politiet ville stå helt maktesløse. Vi har nemlig ikke midler til en effektiv kontroll på et slikt punkt i vårt vidstrakte land med de mange spredtliggende jordlapper både i innmark og utmark.

Hertil kommer at gjennomføringen av Deres forslag uten tvil ville virke ytterst irriterende på en viktig klasse produsenter og andre arbeidere. Landbruksdept. har underhånden erklært seg enig i ovenstående.

Bil. VI, 15. Utdrag av "Meddelelser fra Næringsministeren", nr. 4., 10. februar 1944.

Fortrolig.

Slakteproduksjonen og den tvungne avlevering av kjøtt.

Bøndernes avlevering av kjøtt til det regulære marked (kontrollstasjonene) som i 1939 utgjorde 63.303 tonn, var som det sees sunket til henimot fjerdeparten i slutten av 1941, og var våren 1942 sunket slik at den var praktisk talt lik null.

Denne utvikling kunne vi selvsagt ikke godta, bl.a. av hensyn til de veldige tilskudd landets samlede befolkning yter til landbruket - i 1942 ca. 100.000.000 kr. bare gjennom Forsyningsdepartementet. Jeg mener at befolkningen i sin helhet må ha krav på kjøtt i rimelig forhold til landbrukets produksjonsevne og de ofre befolkningen yter til landbruket.

Rikskommissariatet (Dr. Richert) så saken noe annerledes.

Den 16. juni 1942 forlangte Dr. Richert en ordning med tvungen kjøttavlevering. Kjøttet skulle deles mellom Wehrmacht, Wehrmachtsarbeidere, turgarbeiderne og Nordag. Den norske befolkning i sin alminnelighet skulle ikke få kjøtt. Jeg avslo å medvirke til en slik ordning.

Resultatet ble etter forhandlinger at den beregnede slakteproduksjon - 50.000 tonn etter en forsiktig beregning -

Bil. VI, 15, VI, 16, VI, 17. - 44 -

ble disponert slik:

Produsentene beholder.....	25.000 tonn
Wehrmacht.....	6.000 tonn
Wehrmachts arbeidere.....	1.000 " 7.000 "
Tungarbeiderne.....	6.000 "
Normalrasjon til den ikkeproduserende befolkning.....	12.000 "
	<u>50.000 tonn.</u>

Bil. VI, 16. Utdrag av skr. fra Ministerialrat Henne, G.B. Bau, til minister Blehr, Forsyningsdepartementet, av 28. mai 1943.

Betr. Bauarbeiten des zivilen norwegischen Sektors.
Vorg. Ihr Schrb. vom 4. ds.Mts. an Herrn Senator Otte.

Die in Ihrem Schreiben vom 4. ds. Mts. erwähnte Regelung der zivilen norwegischen Bautätigkeit auf Grund der Verordnungen vom 7.2.41 bzw. vom 31.3.42 und vom 14.3.41 ist mir bekannt. Ich habe jedoch bereits wiederholt festgestellt und auch Sie darüber nicht im Unklaren gelassen, dass noch immer zahlreiche nicht Kriegswichtige Bauten in Lande durchgeführt werden, deren Verhinderung Ihrerseits auf Grund obiger Bestimmungen entweder nicht beabsichtigt war oder nicht durchgeführt werden konnte.

Ich habe daher seit nahezu einem Jahr immer wieder um den Erlass eines Neubauverbotes gebeten, wodurch alle unnötige Bauten verhindert werden können.....(7 linjer utelatt)

Die Anspannung in der norwegischen Bauwirtschaft ist so ausserordentlich gross, dass ich in der begonnenen Bausaison alles daran setzen musste, das Bauvolumen nur auf das unbedingt notwendige Mass auszudehnen. Ich bin daher, nachdem ich für die Beachtung der geltenden bauwirtschaftlichen Richtlinien des Generalbewollmächtigten für die Regelung der Bauwirtschaft, Herrn Reichsminister Speer, verantwortlich bin, nur gezwungenermassen dazu übergegangen, auch die Steuerung des zivilen norwegischen Bausektors im einzelnen zu beeinflussen, die Sie als "Eingriff in das Sachgebiet des Forsyningsdepartements" bezeichnen. Wenn Sie diese meine Massnahmen gleichzeitig als "Desavouierung der Bestimmungen der norwegischen Stellen" bezeichnen, so ist dies nur darauf zurückzuführen, dass diese Bestimmungen offensichtlich nicht so durchgeführt werden, wie sie im Einvernehmen mit mir gedacht gewesen sind. Solange ich daher nicht die gewähr habe, dass die Steuerung des zivilen norwegischen Bausektions so erfolgt, dass alle unnötigen Bauvorhabens bis in die letzte Konsequenz, d.h. auch Unterhaltungs- und Instandsetzungsarbeiten, vermieden werden, werde ich mir entsprechende Massnahmen vorbehalten.

(Deretter følger 1 1/2 tettekrevne sider hvori klages over at den sivile norske bygningssektor har for mange arbeidere (44000) mot 82.405 ved tyske arbeidere. Et absolutt nybyggningsforbud er påtrengende nødvendig - likeså kontroll)

Utskriftens riktighet bevitnes

E. Blehr (sign)

Bil. VI, 17. Rikskommisær Terboven til Ministerpresident Quisling, 1. juni 1943.

Sehr geehrter Herr Ministerpräsident!

Aus dem beigelegten Vermerk bitte ich zu ersehen, dass sich meine Mitarbeiter seits nunmehr nahezu 1 1/2 Jahren bemühen, Ihre Dienststellen zu dem Erlass eines allgemeinen Neubauverbots zu veranlassen, und diese Bemühungen bislang erfolglos geblieben sind.

Bil. VI, 17, VI, 18, VI, 19, VI, 20.

In Hinblick auf die ausserordentliche Anspannung in der norwegischen Bauwirtschaft durch unmittelbar kriegswichtige Bauvorhabens zur Steigerung der Wirtschafts- und Verteidigungskraft des Landes erscheint mir eine weitere Verschleppung dieser Angelegenheit nicht mehr vertretbar. Ich halte es im Gegenteil für unbedingt erforderlich, dass nunmehr unverzüglich ein allgemeines Bauverbot ergeht und eine Zentralstelle zur Lenkung der norwegischen Bauwirtschaft, sowie entsprechende Kontrollorgane in Aussenbezirken des Landes geschaffen werden. Einzelheiten hierzu bitte ich aus den beigegeführten Unterlagen zu ersehen. Als die geeignete Stelle für eine zentrale Lenkung der norwegischen Bauwirtschaft erscheint mir das Departement für öffentliche Arbeiten als gegeben.

Angesichts der Kriegswichtigkeit und zeitlichen Dringlichkeit dieser Angelegenheit wäre ich Ihnen dankbar, wenn Sie Ihren Dienststellen Weisung geben würden, sie nunmehr so schnell wie möglich in die Wirklichkeit umzusetzen.

Mit germanischen Gruss Ihr Terboven (sign)

Bil. VI, 18. Ministerpresident Quisling til Rikskommisær Terboven 12. juni 1943.

Sehr geehrter Herr Reichskommissar!

Im Bezug auf Ihr Schreiben vom 1.6.1943 betreffend Regelung der Bauwirtschaft, habe ich die Ehre Ihnen, Herrn Reichskommissar, mitzuteilen, dass ich nach Anweisung der Bevollmächtigten für die Regelung der Bauwirtschaft mitte März d.J. (schrieben vom 15.3.43) diese Frage sofort mit dem betreffenden Ministern aufgenommen habe, und dass nach meiner Anweisung schon am Ende März eine Stelle für eine zentrale Lenkung der norwegischen Bauwirtschaft in Næringsdepartementet aufgerichtet ist. Diese Stelle ist "Kontrollkontoret for Bygge- og Anleggsvirkosomhet" genannt."

Mit germanischen Gruss Ihr Quisling (sign)

(En kopi herav fra Quislings arkiv, er merket med blyant: J.nr. 1213 + 2392, og i hjørnet med stempel: G 1494. E. Blehr)

Bil. VI, 19. Utdrag av skr. fra midlertidig kirkeledelse til Ministerpresident Quisling av 8. mai 1943.

"Vi er fullt klar over at vi som okkupert folk ifølge Haagerkonvensjonen er forpliktet til visse ytelser i form av varer, arbeide m.v. for okkupasjonsmakten. Derfor ble det heller ikke gjort innsigelser ved innmeldelsen eller innkallelsen til den nasjonale arbeidsinnsats, idet man gikk ut fra at utskrivningen ville bli foretatt i overensstemmelse med Haagerkonvensjonen, som tydelig uttaler at de nevnte ytelser "ikke skal være av den natur at de innebærer forpliktelser for befolkningen til å ta del i krigsoperasjoner mot fedrelandet."

Den tjeneste som mange av våre menn nå blir satt i, strider avgjort mot denne bestemmelse og går dessuten også utenfor det som loven av 22. februar tok sikte på....."

(Sitert fra Hans P. Lødrup "Det store oppgjør", s. 212-13. B.)

Bil. VI, 20. Rikskommisær Terbovens tale på førermøte på Slottet 26. september 1943. Utdrag. (etter dokumenter i straffesaken mot Quisling, s. 554-555)

..... Alt det som umiddelbart tjener vår krigføring, er viktig, alt annet er uviktig.

..... Vi må i større grad enn før mobilisere enda større arbeidskrefter for livs- og krigsviktige oppgaver. Jeg vet at den norske forvaltningsledelse nettopp i dette felt ikke har det lett, da den rundt om i landet i mange tilfelle har med krefter å gjøre som er fiendtlig innstilt og derfor ofte saboterer

Bil. VI, 20, VI, 21, VII, 1.

- 46 -

anordninger, enten med ond hensikt eller med slurv.

Derfor mener jeg at det er så meget mer nødvendig at partiet med sine organer går disse herskaper ner etter i sømmene enn hittil og også får rett til å trække dem kraftig på foten, hvis de ikke oppfyller forordningene i den ånd og betydning som de er blitt utstedt i.

Aksjonen for å innstille visse bedrifters virksomhet har hittil forløpet mer enn utilfredsstillende. Den må derfor under alle omstendigheter bli ført til mer omfattende positive resultater.

Hvis Dere, mine herrer fylkesførere og fylkesmenn, kommer med egne forslag på dette felt, og der går uker eller kanskje til og med måneder uten at Dere får noe svar fra Oslo, så skal Dere bare handle på eget ansvar.

Det er nemlig tusen ganger viktigere snarest å stanse arbeidet i en bedrift med "tongang" eller innstille en produksjon som ikke er ubetinget nødvendig og dermed frigjøre arbeidskrefter og maskiner for viktigere oppgaver, enn i det rene byråkrati å måtte legge hendene i fanget uten å få gjort noe.

Vi må til fordel for rustningsproduksjonen med alle midler omfattende foreta en mobilisering av verdifulle metaller som kopper, bronse, tinn osv., og det går ikke an at et departement kort og lakonisk skriver til meg:

"En ytterligere innlevering av tinn kommer ikke i betraktning lenger, da den norske forsynings situasjon ikke tillater det".

Det norske folk behøver hverken å sulte eller fryse av mangel på tinn. For rustningsproduksjonen er imidlertid hver eneste kilo tinn av avgjørende betydning.

Og hvis man tenker seg at en norsk frivillig x) faller bare fordi han på grunn av mangel på tinn ikke kunne bli gitt det riktige våpen i hånden i det riktige øyeblikk, så er den forvaltningssjef som ut fra en falsk forestilling om hva som tjente Norge best, nektet å mobilisere selv det siste kilo tinn for rustningsindustrien, ikke engang verd et skudd, men bare en strikk.

Bil. VI, 21. Erklæring av Senator Carlo Otte, sjef for Reichskommissariatets Hauptabteilung Wirtschaft, 16. juni 1947.

"Die Rekrutierung von Arbeitskräften war in Norwegen, im Vergleich zu Deutschland absolut unzulänglich. Es ist mir nicht bewusst, dass die Planabteilung des Departements eine grössere Bedeutung für die Lösung dieser praktischen Frage hatte. Terboven jedenfalls war mit der Stilllegung unwichtiger Betriebe und der Gewinnung von Arbeitskräften sehr unzufrieden, umsomehr da von deutschen Ministerien, im Hinblick auf nicht notwendige Produktionsjonen, wiederholt geklagt wurde und entsprechende Zusagen Quislings der Reallisierung harreten. Terboven kritisierte Blehr sehr stark, da er der Meinung war, dieser sabotiere diese Forderungen. Ich glaube, dass auch Quisling dieser Meinung war. Otte (sign) ".

Bil. VII, 1. Skrivelse fra Blehr til "Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete", 21. september 1942.

Under den samtale jeg hadde den ære å ha med Herr Reichskommissar den 19. ds., neddelte jeg at en av de omstendigheter som gjør det vanskelig å komme svartehandelen til livs, er at tyske militærmyndigheter setter seg ut over de gjeldende bestemmelser og frantvinger direkte salg til Wehrmacht.

x) Terboven sa: "en tysk soldat". Quisling korrigererte talen etterpå. E.Bl.

Bil. VII, 1, VII, 2.

- 47 -

Herr Reichskommissar meddelte meg da at når slikt inntraff skulle saken straks sendes til Reichskommissariatet, som da ville ta saken opp med Wehrmacht.

Idag mottok jeg den i gjenpart vedlagte skrivelse fra Kongsvinger Pris- og Rasjoneringspoliti av 19. ds. med den likeledes i gjenpart vedlagte erklæring hvilke papirer viser at Hauptsturmführer Matthiesen, som er sjef for Det tyske Sikkerhetspoliti på Kongsvinger, har tiltvunget seg adgang til å kjøpe slakt gjennom en Gustaf Stømner.

Skjønt det her ikke gjelder Wehrmacht, men Sikkerhetspolitiet, går jeg ut fra at framgangsmåten blir den av Herr Reichskommissar nevnte, hvorfor jeg tør henstille at saken av Reichskommissariatet blir tatt opp med Sikkerhetspolitiet.

Jeg har idag telegrafert til Kongsvinger Pris- og Rasjoneringspoliti at det skal meddele herr Hauptsturmführer Matthiesen at dets erklæring av 18. ds. inndras etter min ordre. Likeledes har jeg bedt nevnte politi å forlange erklæringen utlevert av herr Gustaf Stømner.

Jeg skal tilføye at Gustaf Stømnens oppkjøp av kjøtt på Kongsvinger lenge har vært under behandling av politiet, som imidlertid en lang tid ikke gjorde noe med saken av frykt for Sikkerhetspolitiet. Da det ad forskjellige veie kom til min kunnskap at saken vakte oppsikt i egnen, og at Gustaf Stømner gikk omkring og skrot av at han kunne drive slik ulovlig oppkjøpervirksomhet fordi han var medlem av NS, fikk jeg saken tatt opp igjen.

En oversettelse til tysk av denne skrivelse legges ved.

E. Blehr (sign)

Bil. VII, 2. Skrivelse fra Blehr til Reichskommissar, 9. okt. 1942.

I tilknytning til mitt brev av 21. september d.å. tillater jeg meg herved å gjøre herr Reichskommissar kjent med følgende forhold som er innberettet til Forsyningsdepartementet av vedkommende politifullmektig.

Østerdal Pris- og Rasjoneringspoliti ble 18. september d.å. i Elverum oppmerksom på en lastebil inneholdende 2.000 kg. tyttebær. Ved nærmere etterforskning ble det brakt på det rene at hele varemengden var solgt av ca. 17 bærplukkere til herr O. Landheim, Hamar. Denne har vært bistått av 3 hjelpere. Politiet beslagla samme dag hele partiet og overlot det til bærlaget i Elverum.

Det må antas at såvel selgere som kjøpere og bilfører med hjelpere ved anledningen har overtrått gjeldende forsynings- og rasjoneringsbestemmelser, jfr. §§ 3, 12 og 13 i forordning av 16. juli 1942 om omsetning og forsendelse av skogsbær, nyper og hasselnøtter.

Ved ovenfor nevnte anledning brakte rasjoneringspolitiet også i erfaring at et parti tyttebær på 1.500 kg. tidligere var sendt den nevnte herr Landheim.

29. september d.å. fikk politifullmektigen ved Østerdal Pris- og Rasjoneringspoliti besøk av O. Landheim og en høyerestående tysk politioffiser. Den tyske offiser meddelte at herr Landheim hadde mottatt i oppdrag å kjøpe tyttebær for en tysk SS-avdeling i Oslo og Landheim var derfor "uskyldig". Politioffiseren viste videre fram et tysk Verordnungsblatt, hvorav, såvidt politifullmektigen forstod, skulle framgå at tyskerne kunne kjøpe alle slags bær fritt, og han forlangte at Pris- og rasjoneringspolitiet i Østerdal skulle kunngjøre i pressen en melding om at Landheim foretok oppkjøp etter oppdrag fra en SS-avdeling i Oslo. Endelig ønsket han bærene tilbakelevert.

Bil. VII, 4, VII, 5, VII, 6.

Forsyningsdepartementet har idag skrevet til pris- og rasjoneringspolitiinspektøren i Hamar, slik som vedlagte gjenpart viser. Oversettelse til tysk legges ved.

Tysk oversettelse av dette brev legges ved.

E. Blehr (sign)

Bil. VII, 5. Skrivelse fra Blehr, Forsyningsdepartementet, til Pris- og rasjoneringspolitiinspektøren, Hamar, 14. desember 1942. Etterforskning mot Ragna Jevanord for ulovlig oppkjøp av tyttebær.

Etter forordning om omsetning og forsendelse av skogsbær, nyper og hasselnotter av 16. juli 1942, § 16 er det bare Direktoratet for proviantering og rasjonering som kan gjøre unntak fra omsetningsbestemmelsene. Det foreligger ikke noen bestemmelse av Direktoratet eller overenskomst med Reichskommissariat om levering av skogsbær til de tyske militære myndigheter. Etter det som er opplyst har derfor de bærplukkere som leverte tyttebær til fru Jevanord, overtrådt forordningens § 3, og fru Jevanord har selv overtrådt § 12. Da ingen av den kan sies å ha handlet i begrundet god tro, bes saken fremmet mot samtlige.

Departementet har idag innberettet saken til Reichskommissar.

Bil. VII, 6. E. Blehr til Forsyningsdepartementet, Det juridiske kontor, 19. januar 1948. Tyskernes svarhandel.

Jeg har mottatt det ærede kontors skriv av 16. ds., og framfører min beste takk.

Av andre slike saker husker jeg følgende to, som har særlig interesse:

1) Antakelig i 1942 ble Martin Eckhoff tatt under rettsforfølgning for å ha kjøpt i svarhandelen 6 - 8 tonn hvalkjøtt, som ble lagret i Grand Hotels fryseri. Han anførte at kjøttet tilhørte R.K., Dr. Blankenagel (R.K.) kom til meg flere ganger etter oppdrag fra Terboven og forlangte saken mot Eckhoff innstilt, og Eckhoff autorisert som fiskehandler. Jeg avslo begge deler (det var min etterfølger, Whist, som autoriserte Eckhoff). Til slutt kom Blankenagel til meg med en skrivelse undertegnet av Dr. Richert, ifølge hvilken Eckhoff av R.K. var bemyndiget til, for dettes regning, å innkjøpe alt det hvalkjøtt som ble frambudt i svarhandelen.

Det viste seg at R.K. hadde leid et fryseri på Moss, med en kapasitet av såvidt erindres 400 tonn. - Jeg sendte Terboven en klage over R.K.'s opptreden. - Det er mulig at jeg ga Richerts skriv i original til minister Hagelin sammen med andre klager, som skulle sendes Hitler gjennom Reichsminister Dr. Lammers. Men i hvert fall kopi må vel finnes i departementet sammen med min skrivelse til Terboven. Det burde undersøkes i Scheies arkiv i departementet, og i arkivet etter mitt kontor.

2) En bonde ble i 1942 satt under forfølgning for å ha solgt egg til generaloberst von Falkenhorst's husholdning i K.N.A. Dr. Blankenagel kom til meg med beskjed fra von Falkenhorst, at denne ønsket saken mot bonden innstilt. Jeg avslo og gikk til Terboven 19. september 1942 og klaget over at von Falkenhorst foregikk Wehrmacht med et dårlig eksempel. Det er denne samtale jeg refererte til i min skrivelse av 21. september 1942, til R.K. om Gustaf Stomnes oppkjøp av kjøtt. Skulle egg-saken være å finne i samme omslag som Stomnes? Eller i arkivet for Ministerens kontor?

Av andre slike saker husker jeg nå bare en. Den gjaldt restauratoren i tyskernes restaurant i Handelsstandens bygning. Han hadde kjøpt kjøtt av en bonde... Nærmere detaljer husker jeg ikke.

Bil. VII, 2, VII, 3, VII, 4.

Forsyningsdepartementet har idag skrevet til pris- og rasjoneringspolitiet slik som vedlagte gjenpart viser. Oversettelse til tysk ligger ved.

I samme forbindelse tillater jeg meg å meddele at forsyningsinspektoren i Finnmark nylig har innberettet at han til stadighet mottar klage over at tyske militære personer underhånden kjøper og bytter til seg kjøtt og melk hos den norske befolkning, som derved overtrer rasjonerings- og forsyningsbestemmelsene. I enkelte kommuner, særlig i Nesseby, reiser tyske militære omkring som regulære oppkjøpere av de nevnte varer. Forsyningsinspektorene oppgir forøvrig å ha gitt direkte melding om disse forhold til herr Reichskommissars Dienststelle Kirkenes.

Tysk oversettelse av dette brev ligger ved.

Bil. VII, 3. Skrivelse fra Blehr til Østerdal Pris- og Rasjoneringspoliti.

E. Blehr (sign)

Ulovlig omsetning n.v. av tyttebær.

Politiets brev av 29. september d.å..

Etter de foreliggende opplysninger må det antas at bærplukkerne har overtrått § 3 i forordning av 16. juli 1942 om omsetning og forsendelse av skogsbær, nyper og hasselnøtter. Videre må det antas at oppkjøperne har gjort seg skyldig i overtredelse eller medvirkning til overtredelse av § 12 i samme forordning. Endelig antas bileieren og hans hjelpere å ha overtrått eller å ha medvirket til å overtre forordningens § 13.

Saken bes fremmet mot santlige.

Spørsmålet om inndragning av varenes verdi må avgjøres på vanlig måte. De tyske avtakeres krav om å få kjøpesummen tilbake er politiet uvedkommende. Kunngjøring i pressen, slik som forlangt av den tyske politioffiser, foretas ikke.

Departementet har idag innberettet saken til Reichskommissar.

De mottatte dokumenter sendes vedlagt tilbake.

E. Blehr (sign)

Bil. VII, 4. Skrivelse fra Blehr til Reichskommissar.Tyske militære myndigheters kjøp av rasjonerte varer i strid med gjeldende bestemmelser.

Under henvisning til mitt brev av 21. september d.å. tillater jeg meg herved å gjøre herr Reichskommissar kjent med følgende forhold som er innberettet til Forsyningsdepartementet av vedkommende politiinspektør:

Etter oppdrag fra Offizierheim Luftgaukommando Norwegen, Parkkaféen, Huitfeldtsgt. 1, Oslo, reiste Ragna Jevanord i mitten av september d.å. til Solor hvor hun kjøpte 1500 kg. tyttebær i strid med § 12 i forordning om omsetning og forsendelse av skogsbær, nyper og hasselnøtter av 16. juli 1942. Foranledningen var at direktor Berg ved Parkkaféen hadde fått en forespørsel fra Sonderfører Steck om det kunne skaffes tyttebær, og i den anledning hadde satt ham i forbindelse med fru Jevanord, som er funksjonær hos direktor Berg. Fru Jevanord har opplyst at hun hadde med seg en kjøpetillatelse utferdiget av Luftgaukommando Norwegen, og Hauptmann Brenner har senere ved Bescheinigung datert 15. oktober 1942 bekreftet at fru Jevanord har kjøpt bærene etter oppdrag fra de tyske myndigheter. Jeg vil forøvrig nevne at fru Jevanord har oppgitt at hun hadde fått tillatelse til å betale kr. 2.50 pr. kg. og derfor bod selgerne denne pris, mens maksimalprisen etter det Norges Bærlag har opplyst er kr. 1.10 pr. kg.

Bil. VII, 8, VII, 9, VII, 10, VII, 11.

Når jeg ikke tidligere har tatt denne sak opp til prinsipiell skriftlig behandling med det ærede Rikskommissariat kommer det av at jeg under mundtlig omhandling av den i Regjeringsmøte den 20. mai fikk den forståelse at beslaget hadde vært av rent midlertidig art og at varene allerede da igjen var stillet til eiernes disposisjon. Ved senere undersøkelse har jeg imidlertid bragt på det rene at beslaget fortsatt opprettholdes unntagen i enkelte spesielle tilfeller.

Jeg ville være takknemlig for å bli nærmemorientert i denne sak, samtidig som jeg tør reise spørsmålet om det ikke nå like før høsten inntrener kunne finnes grunnlag å få hevet beslaget i størst mulig utstrekning. At det ville virke heldig på innfordringen i distriktet av jordbruksprodukter, anser jeg ikke for tvilsomt.

Bil. VII, 9. Skrivelse fra direktør Schei til Rikskommissariatet av 7. oktober 1943.

Beslagleggelse av varer i Drammen.

Jeg tillater meg å vise til mitt brev av 19. mai d.å. angående matvarer beslaglagt hos herrene Helgeland og Granli i Drammen og tør etter Ministerens anmodning forespørre hvordan denne sak nå står.

De øvrige beslagleggelser har Ministeren omhandlet i en skrivelse av 14. august d.å. til Rikskommissariatet. Var det mulig samtidig å få svar på denne skrivelser, ville jeg være takknemlig.

N. Schei (sign)

Bil. VII, 10. Blehrs skrivelse til Rikskommissariatet 25. oktober 1943.

Beslagleggelse av matvarer i Drammen.

Den 19. og 22. mai d.å. tilskrev Næringsdepartementet det ærede Rikskommissariat i anledning av at der den 12. s. m. ved tysk politi eller Wehrmacht var beslaglagt matvarer hos herrene Granli, Helgeland og Lund i Drammen. Når departementet tok saken opp spesielt for disse tre, skjønt man var oppmerksom på at beslag hadde funnet sted hos en rekke personer, var det fordi disse herrer straks kunne dokumentere at de hadde ervervet sine varer på lovlig måte og at de som diabetikere trengte varene i sin daglige husholdning. Departementet bad om at beslaget hos de nevnte herrer måtte bli hevet og varene overlatt til eiernes disposisjon så snart som mulig.

Angående beslaget hos de øvrige i Drammen har departementet tilskrevet det ærede Rikskommissariat den 14. august d.å.

Spesielt av hensyn til gjennomføringen av en noenlunde tilfredsstillende forpleining av de syke, tillater departementet seg å minne om sine skrivelser angående beslagene og ville være takknemlig for en meddelelse om mulig omgående.

Bil. VII, 11. R.K. ved senator Otte til Næringsdepartementet, 9. november 1943.

Betr. Beschlagnahme von Lebensmitteln.

Bezug: Ihr Schrb. v. 25. Okt. 1943 - J.Nr.18362/43 D.

Auf Ihr Schreiben vom 25. Oktober 1943 erwidere ich, dass der Herr Reichskommissar infolge der bekannten Vorkommnisse in Drammen die Wehrmacht veranlasst hat, eine Durchsuchungsaktion nach gehamsterten Lebensmitteln und sonstigen Hamsterwaren durchzuführen. Die beschlagnahmten Hamsterwaren wurden Lazaretten zur Verfügung gestellt und dienten ausschliesslich der Verwundeten - und Genesendenbetreuung. Abgesehen davon, dass die beschlagnahmten Waren wegen der Länge der inzwischen verstrichenen Zeit restlos der vorgesehenen Zweckbestimmung zu-

ryktet om Riisnes' befatning med Eilifsensaken hadde virket sjokkerende på ham. Han konfererte i den anledning direkte med Blehr som gikk inn for å ansette ham, men ansettelsen strandet på motstand fra Riisnes' side såvidt vitnet vet.

Det var formentlig i 1944 at vitnet den annen gang konfererte med Blehr. Det gjaldt da en rasjonerings sak fra Kongsvinger mot en person ved navn Skjevik. Denne var av Kongsvinger herredsrett blitt dømt til ett eller to års fengsel for omfattende rasjoneringsssvindel. Når Justisdepartementet fikk befatning med denne sak, skyldes det at tyskerne grep inn. Vitnet husker at departementet mottok en særdeles kross skrivelse fra RK, visstnok undertegnet av Terbovens personlige stedfortreder, Dr. Koch. I brevet ble det påstått at de norske myndigheter etter alt å dømme ikke mestret kampen mot svarthandelen, og at de norske prisdommere ikke reagerte kraftig nok. I den forbindelse ble dommen over Skjevik nærmere kommentert. Kort etter innfant en av de tyske jurister i RK seg i Justisdepartementet og konfererte bl.a. med vitnet. Vedkommende la ikke skjul på at det nå var Terbovens hensikt å statuere et eksempl og overføre Skjevik-saken til pådømmelse ved SS und Polizeigericht. Vedkommende lot det skinne igjennom at det da bare ville bli tale om dødsstraff for Skjevik, og vitnet husker spesielt at tyskeren minnet om at en Moreau fra Bergen var blitt dømt til døden av SS und Polizeigericht for liknende forhold.

Vitnet forela saken straks for Riisnes som nok forsto situasjonens alvor. Men vitnet fikk inntrykk av at Riisnes ikke la seg nok i selen, og at han muligens næret betenkeligheter med å legge seg ut med tyskerne for denne sak. Vitnet henvendte seg så på eget initiativ direkte til Blehr - ikke minst fordi han visste at Blehr gikk for å være uredd overfor tyskerne. Vitnet redegjorde detaljert for sakens bakgrunn. Han hadde inntrykk av at Blehr hadde hørt om saken for, men at han først nå forstod alvoret x), og at Skjevik var i livsfare. Resultatet av konferansen ble at Blehr lovte å gjøre alt han kunne. Få dager etterpå mottok Justisdepartementet gjenpart av en lengere redegjørelse som Blehr hadde tilstillet Terboven, og hvor han meget sterkt protesterte mot at saken ble overtatt av tyskerne. Vitnet vet at Blehr også gjorde pågang overfor Riisnes og stivet ham opp. Utfallet av saken ble at det norske rasjoneringspoliti fikk beholde saken som ble påanket til Høyesterett, hvor straffen over Skjevik ble skjerpet en del.

På direkte spørsmål uttaler vitnet som sin sikre overbevisning at det var Blehrs aktivitet som ga det heldige resultat.

Oppløst og vedtatt.

Bil. VII, 14. Skrivelse fra Blehr til Reichskommissar.

Straffesak mot Kåre Skevik, Kongsvinger.

Under en kontroll som Næringsdepartementets forsyningsinspektør i Hedmark fylke for en tid siden foretok hos en kjøpmann i Vinger ble det oppdaget at kjøpmannen hadde en større varebeholdning enn han ifølge rasjoneringsregnskap skulle ha. Rasjoneringspolitiet ble underrettet, og saken ble nærmere undersøkt av politiet og forsyningsinspektøren i fellesskap. Herunder ble det bragt på det rene at forretningsforeren i Vinger forsyningsnemnd, Kåre Skevik, uberettiget hadde utstedt anvisninger til vedkommende kjøpmann for store kvanta rasjonerte varer.

x) En misforståelse eller feilerindring av Breien. Jeg hadde begjært saken påanket til skjerpelse av straffen nettopp fordi jeg forstod alvoret. Ann. av E. Bl. mars 1948.

Bil. VII, 7, VII, 8.Bil. VII, 7. Skrivelse fra Blehr til Reichskommissar.Beslagleggelse og inndragning av rasjonerte varer hos Albin Lindstad, Ytre Rendal, foretatt av det tyske sikkerhetspoliti.

På grunnlag av innberetning fra Ytre Rendal forsyningsnemnd og innhentet uttalelse fra Østerdal pris- og rasjoneringspoliti, tillater jeg meg å gjøre henvendelse til herr Reichskommissar angående følgende forhold:

31. august d.å. ble det av to mann fra det tyske sikkerhetspoliti på Lillehammer sammen med lensmannen i Rendal foretatt ransaking hos Albin Lindstad på hans bopel Flaten i Ytre Rendal. Etter det lensmannen opplyser ble det funnet ca. 30 kg. smør, en del hvit geitost og 13 stk. brun gjeitost, samt noe dresstoy. Albin Lindstad var selv ikke tilstede under ransakingen, men hans hustru påsto at smøret og osten skulle leveres på den kvote de som produsenter var pålagt å levere. Forsyningsnemnda opplyser at Lindstad var pålagt å levere et minstekvantum på 20 kg. smør og 40 kg. gjeitost. Seterproduktene var kort tid i forveien fraktet ned fra seteren, og skulle leveres til Koppang meieris mottaker, Erling Åsheim, Storsjøen p.å.

De forannevnte varer ble foreløbig beslaglagt.

13. september d.å. fikk lensmannen beskjed fra sikkerhetspolitiet om at forsyningsnemnda kunne hente hos Lindstad det smør og den ost som denne var pålagt å levere. Dagen etter kom det imidlertid ny beskjed fra sikkerhetspolitiet om at forsyningsnemnda ikke skulle hente de forannevnte varer, og visstnok om kvelden 13. september d.å. hadde folk fra det tyske sikkerhetspoliti på Lillehammer vært hos Lindstad og hentet mesteparten av smøret og osten.

De matvarer som er blitt beslaglagt av det tyske sikkerhetspoliti, er etter de foreliggende opplysninger i sin helhet varer som ville ha blitt anvendt til sivilt forbruk. De utgjør en del av de kvantiteter som er tatt til inntekt i våre ernæringsbudsjetter og som er tvangsfordelt på de enkelte produsenter. Det er folgelig et direkte innhugg i disse budsjetter som er gjort ved det foretatte beslag og således et inngrep som berører ikke herr Lindstad, men Næringsdepartementet og dets beholdninger. Av disse grunner, men også av hensyn til avleveringsmoralen hos produsentene i det hele, må jeg anmode om at de nevnte varepartier straks må bli foranlediget stilt til disposisjon for Koppang meieri med melding om at varene skal avskrives på herr Lindstads forpliktelser, og med anmodning til meieriet om omgående å underrette Ytre Rendal forsyningsnemnd.

Oversettelse til tysk av dette brev legges ved.

Bil. VII, 8. Skrivelse fra minister Blehr til Rikskommissariatet,

14. august 1943.

Beslagleggelse av varer i Drammen.

Bl.a. gjennom Buskerud fylkesforsyningsnemnd fikk jeg i sin tid melding om at der den 12. mai sistleden ved tyske militære ble beslaglagt levnetsmidler hos en rekke norske borgere i Drammen.

Jeg er ubekjent med i hvilken utstrekning beslagleggelsen fant sted og jeg kjenner heller ikke begrunnelsen for beslagleggelsen, men jeg har forstått at beslagleggelsen har funnet sted i ganske betydelig utstrekning og at den jevnt over også har omfattet varer som har vært kjøpt på de ordinære rasjoneringskort, og varer som tildels tilkom vedkommende som produsent og som altså skulle tjene vedkommende som dekningsgrunnlag istedetfor rasjoneringskort. I endel tilfelle ble også beslaglagt varer som vedkommende hadde ervervet etter legeattest og som var nødvendige for den syke.

Bil. VII, 8, VII, 9, VII, 10, VII, 11.

Når jeg ikke tidligere har tatt denne sak opp til prinsipiell skriftlig behandling med det ærede Rikskommissariat kommer det av at jeg under mundtlig omhandling av den i Regjeringsmøte den 20. mai fikk den forståelse at beslaget hadde vært av rent midlertidig art og at varene allerede da igjen var stillet til eiernes disposisjon. Ved senere undersøkelse har jeg imidlertid bragt på det rene at beslaget fortsatt opprettholdes unntagen i enkelte spesielle tilfeller.

Jeg ville være takknemlig for å bli nærmemorientert i denne sak, samtidig som jeg tør reise spørsmålet om det ikke nå like før høsten inntreffer kunne finnes grunnlag å få hevet beslaget i størst mulig utstrekning. At det ville virke heldig på innfordringen i distriktet av jordbruksprodukter, anser jeg ikke for tvilsomt.

Bil. VII, 9. Skrivelse fra direktør Schei til Rikskommissariatet av 7. oktober 1943.

Beslagleggelse av varer i Drammen.

Jeg tillater meg å vise til mitt brev av 19. mai d.å. angående matvarer beslaglagt hos herrene Helgeland og Granli i Drammen og tør etter Ministerens anmodning forespørre hvordan denne sak nå står.

De øvrige beslagleggelser har Ministeren omhandlet i en skrivelse av 14. august d.å. til Rikskommissariatet. Var det mulig samtidig å få svar på denne skrivelser, ville jeg være takknemlig.

N. Schei (sign)

Bil. VII, 10. Blehrs skrivelse til Rikskommissariatet 25. oktober 1943.

Beslagleggelse av matvarer i Drammen.

Den 19. og 22. mai d.å. tilskrev Næringsdepartementet det ærede Rikskommissariat i anledning av at der den 12. s. m. ved tysk politi eller Wehrmacht var beslaglagt matvarer hos herrene Granli, Helgeland og Lund i Drammen. Når departementet tok saken opp spesielt for disse tre, skjönt man var oppmerksom på at beslag hadde funnet sted hos en rekke personer, var det fordi disse herrer straks kunne dokumentere at de hadde ervervet sine varer på lovlige måte og at de som diabetikere trengte varene i sin daglige husholdning. Departementet bad om at beslaget hos de nevnte herrer måtte bli hevet og varene overlatt til eiernes disposisjon så snart som mulig.

Angående beslaget hos de øvrige i Drammen har departementet tilskrevet det ærede Rikskommissariat den 14. august d.å.

Spesielt av hensyn til gjennomføringen av en noenlunde tilfredsstillende forpleining av de syke, tillater departementet seg å minne om sine skrivelser angående beslagene og ville være takknemlig for en meddelelse om mulig omgående.

Bil. VII, 11. R.K. ved senator Otte til Næringsdepartementet, 9. november 1943.

Betr. Beschlagnahme von Lebensmitteln.

Bezug: Ihr Schrb. v. 25. Okt. 1943 - J.Nr.18362/43 D.

Auf Ihr Schreiben vom 25. Oktober 1943 erwidere ich, dass der Herr Reichskommissar infolge der bekannten Vorkommnisse in Drammen die Wehrmacht veranlasst hat, eine Durchsuchungsaktion nach gehamsterten Lebensmitteln und sonstigen Hamsterwaren durchzuführen. Die beschlagnahmten Hamsterwaren wurden Lazaretten zur Verfügung gestellt und dienten ausschliesslich der Verwundeten - und Genesendenbetreuung. Abgesehen davon, dass die beschlagnahmten Waren wegen der Länge der inzwischen verstrichenen Zeit restlos der vorgesehenen Zweckbestimmung zu-

Bil. VII, 11, VII, 12, VII, 13.

geföhrt sein dürften und infolgedessen nicht mehr vorhanden sind, muss es ausschliesslich Aufgabe der norwegischen Behörden sein, für die Verpflegung der Kranken zu sorgen, wenn deren Gesundheitszustand so gefährdet ist, dass sie Diätkost erhalten müssen.

Bil. VII, 12. Oversettelse av skrivelse fra minister Blehr til Reichskommissariat 22. november 1943.

Ich habe Ihr Schreiben vom 9. ds.Mts.erhalten, aus dem ich ersehe, dass die Wehrmacht die Beschlagnahme von Lebensmitteln bei einer Reihe von Einwohnern in Drammen am 12. Mai 1943 auf Veranlassung des Reichskommissariats vorgenommen hat. Ich sehe weiter, dass diese Durchsuchungsaktion gehamsterten Lebensmitteln und anderen gehamsterten Waren galt. Dem Reichskommissariat ist bereits früher sowohl mündlich wie auch schriftlich mitgeteilt worden, dass anlässlich dieser Beschlagnahme Waren beschlagnahmt worden sind, die auf die üblichen Rationierungskarten eingekauft waren; weiterhin Waren, die teils dem Betreffenden als Produzent rechtmässig zustanden und ihm also als Deckungsgrundlage an Stelle von Rationierungskarten dienen sollten, sowie endlich in einigen Fällen ärztliches Attest erworben waren und für den Kranken notwendig sind.

Nach Ihrem Schreiben zu urteilen, sieht es aus, als ob die Wehrmacht sehr viel weiter gegangen ist, als ihr das Reichskommissariat Gelegenheit geben wollte, und ich wäre Ihnen sehr verbunden, Ihre Stellungnahme hierzu zu hören. Für den Fall, dass meine Annahme richtig ist, kann ja dem nichts im Wege stehen, den betroffenen Zuweisungen zu geben die zum Wiederkauf derjenigen Waren berechtigen, die sie auf völlig rechtmässige und berechtigte Weise besassen.

Wenn Sie auf die inzwischen vergangene lange Zeit hinweisen und darauf, dass die Waren in der Zwischenzeit aufgebraucht sind, so muss ich darauf antworten, dass dieses Departement bereits am 19. Mai ds. Js. an das Reichskommissariat schrieb wegen Waren, die Kranken weggenommen worden waren, und dass man später mündlich und schriftlich zu wiederholten Malen dem Reichskommissariat gegenüber die Frage der Waren von Kranken und der Beschlagnahme im allgemeinen aufgeworfen hat, ohne jedoch eine Antwort zu erhalten.

Wenn Sie darauf hinweisen, dass es ausschliesslich Aufgabe der norwegischen Behörden ist, für die Verpflegung der Kranken zu sorgen, muss ich dazu bemerken, dass die norwegischen Behörden dies ja gerade getan hatten, aber die Waren wurden, wie Ihnen bereits am 19. Mai ds.Js. mitgeteilt wurde, von der Wehrmacht am 12. Mai 1943 beschlagnahmt.

Bil. VII, 13. Krim.betjent J. Myklebust.

Ad sak Eivind Stenersen Blehr.

Den 9/11 1946 avhört i Oslo Kretsfengsel avd. A Reinholdt Gram Breien, 32 år, l.r.sakfører, fra 1/7 1943 til kapitulasjonen ekspedisjonssjef i Justisdepartementet, p.t. i varetektsfengsel, gjort kjent med saken og forklarer under ansvar som vitne

Vitnet har ved to anledninger som han husker, hatt direkte forbindelse med Blehr. Første gang var ut på høsten 1943, da vitnet fikk en forespørsel fra næringsråd Ljungberg om han ville overta stillingen som ekspedisjonssjef i Næringsdepartementets alm. avdeling. Dette embete hadde stått ledig i lengere tid etterat ekspedisjonssjef Schei hadde trukket seg tilbake og senere var blitt bestyrt direkte av næringsråden, men denne ønsket nå avlastning. Vitnet var selv meget interessert i å komme bort fra Justisdepartementet og over i Næringsdepartementet, idet

Bil. VII, 13. VII, 14.

ryktet om Riisnes' befatning med Eilifsensaken hadde virket sjokkerende på ham. Han konfererte i den anledning direkte med Blehr som gikk inn for å ansette ham, men ansettelsen strandet på motstand fra Riisnes' side såvidt vitnet vet.

Det var formentlig i 1944 at vitnet den annen gang konfererte med Blehr. Det gjaldt da en rasjonerings sak fra Kongsvinger mot en person ved navn Skjevnik. Denne var av Kongsvinger herredsrett blitt dømt til ett eller to års fengsel for omfattende rasjoneringsvindel. Når Justisdepartementet fikk befatning med denne sak, skyldes det at tyskerne grep inn. Vitnet husker at departementet mottok en særdeles krass skrivelse fra RK, visstnok undertegnet av Terbovens personlige stedfortreder, Dr. Koch. I brevet ble det påstått at de norske myndigheter etter alt å dømme ikke mestret kampen mot svarthandelen, og at de norske prisdormere ikke reagerte kraftig nok. I den forbindelse ble dommen over Skjevnik nærmere kommentert. Kort etter innfant en av de tyske jurister i RK seg i Justisdepartementet og konfererte bl.a. med vitnet. Vedkommende la ikke skjul på at det nå var Terbovens hensikt å statuere et eksempel og overføre Skjevnik-saken til pådømmelse ved SS und Polizeigericht. Vedkommende lot det skinne igjennom at det da bare ville bli tale om dødsstraff for Skjevnik, og vitnet husker spesielt at tyskeren minnet om at en Moreau fra Bergen var blitt dømt til døden av SS und Polizeigericht for liknende forhold.

Vitnet forela saken straks for Riisnes som nok forsto situasjonens alvor. Men vitnet fikk inntrykk av at Riisnes ikke la seg nok i selen, og at han muligens næret betenkeligheter med å legge seg ut med tyskerne for denne sak. Vitnet henvendte seg så på eget initiativ direkte til Blehr - ikke minst fordi han visste at Blehr gikk for å være uredd overfor tyskerne. Vitnet redegjorde detaljert for sakens bakgrunn. Han hadde inntrykk av at Blehr hadde hørt om saken før, men at han først nå forstod alvoret x), og at Skjevnik var i livsfare. Resultatet av konferansen ble at Blehr lovte å gjøre alt han kunne. Få dager etterpå mottok Justisdepartementet gjenpart av en lengere redegjørelse som Blehr hadde tilstillet Terboven, og hvor han meget sterkt protesterte mot at saken ble overtatt av tyskerne. Vitnet vet at Blehr også gjorde pågang overfor Riisnes og stivet ham opp. Utfallet av saken ble at det norske rasjoneringspoliti fikk beholde saken som ble påanket til Høyesterett, hvor straffen over Skjevnik ble skjerpet en del.

På direkte spørsmål uttaler vitnet som sin sikre overbevisning at det var Blehrs aktivitet som ga det heldige resultat.

Opplest og vedtatt.

Bil. VII, 14. Skrivelse fra Blehr til Reichskommissar.
Straffesak mot Kåre Skevik, Kongsvinger.

Under en kontroll som Næringsdepartementets forsyningsinspektør i Hedmark fylke for en tid siden foretok hos en kjøpmann i Vinger ble det oppdaget at kjøpmannen hadde en større varebeholdning enn han ifølge rasjoneringsregnskap skulle ha. Rasjoneringspolitiet ble underrettet, og saken ble nærmere undersøkt av politiet og forsyningsinspektøren i fellesskap. Herunder ble det bragt på det rene at forretningsforeren i Vinger forsyningsnemnd, Kåre Skevik, uberettiget hadde utstedt anvisninger til vedkommende kjøpmann for store kvanta rasjonerte varer.

x) En misforståelse eller feilerindring av Breien. Jeg hadde begjært saken påanket til skjerpelse av straffen nettopp fordi jeg forstod alvoret. Ann. av E. Bl. mars 1948.

Forretningsførerens forhold rammes av strenge bestemmelser i den alminnelige straffelov, og rasjoneringspolitiet sendte derfor saken over til den ordinære påtalemyndighet.

Ved Vinger og Odal forhørsretts dom av 8. d.m. ble forretningsfører Skevik idømt 2 års fengsel. Sakens dokumenter hadde tidligere gjennom Riksadvokaten vært forelagt Næringsdepartementet til gjennomsyn og etter det inntrykk man den gang fikk av overtredelsens art og omfang, fant man den ilagte straff for mild. Den 18. d.m. rettet derfor Næringsdepartementet henvendelse til påtalemyndigheten om at det måtte bli anket over straffeutmålingen. Det ble da opplyst at Riksadvokaten allerede hadde gitt ordre om at dommen skulle påankes til Høyesterett.

Den 20. d. m. fikk Næringsdepartementet gjennom pris- og rasjoneringspolitinspektoren for Østfold, Akershus, Hedmark og Opland underretning om at såvel Skevik som sakens dokumenter var blitt utlevert til det tyske sikkerhetspoliti på Kongsvinger etter krav fra dettes leder SS Hauptsturmführer Matthiesen.

Det er av den aller største betydning at alle saker som angår overtredelser av den art det her er tale om blir etterforsket så grundig som på noen måte mulig, og at overtrederne blir meget strengt straffet. Det er heller ikke tvilsomt at både rasjoneringspolitiet og andre kontrollorganer av all makt søker å oppklare slike saker. Jeg har forøvrig inntrykk av at også publikum er av den oppfatning at det må reageres meget strengt overfor dem som gjør seg skyldig i graverende rasjoneringsovertredelser, og at enhver søker å bidra til at disse blir anmeldt og straffet. Det er inidlertid grunn til å frykte for at det kan inntre en avgjort endring i denne henseende dersom det viser seg at det tyske sikkerhetspoliti overtar saken i de tilfelle det er lykkes de norske myndigheter å påvise at det er begått særlig graverende overtredelser. Især gjelder dette dersom det skulle bli avsagt dødsdom i noen saker av denne art. En så streng reaksjon vil ikke være i samsvar med den alminnelige rettsbevissthet her i landet. Det er derfor mulig at rasjoneringspolitiet og andre kontrollorganer vil gå mindre energisk frem ved oppklaringen av saker som de regner med at de tyske myndigheter vil overta. Under enhver omstendighet er det grunn til å anta at politiets arbeid med slike saker vil bli vanskeliggjort fordi publikum nødvendig vil gi opplysninger som bidrar til at sakene blir oppklart.

Den omstendighet at tyske myndigheter overtar behandlingen av saker mot norske personer for deres overtredelser av rasjoneringslovgivningen, er forøvrig egnet til å svekke de norske forsyningsmyndigheters autoritet uten hensyn til hvilke straffer de tyske domstoler ilegger. En slik overtakelse vil nemlig gi publikum inntrykk av at formålet med rasjoneringsbestemmelsene og med håndhevelsen av dem i første rekke er å varetta tyske interesser.

Som det framgår av ovenstående er det etter min mening grunn til å anta at inngrep fra de tyske myndigheter i rasjoneringsaker vil virke uheldig for arbeidet med å ordne landets forsyninger, og altså direkte mot sin hensikt.

Hva spesielt denne sak angår, er å merke at det allerede er avsagt dom av norsk domstol og at landets overste påtalemyndighet har foranlediget saken brakt inn for Høyesterett. Under disse omstendigheter vil det være særlig uheldig at de tyske myndigheter nå skal overta saken.

Jeg henstiller inntrengende til herr Reichskommissar å foranledige at også den fortsatte behandling av saken mot Kåre Skevik blir overlatt til de norske myndigheter.

Bil. VII, 14, VII, 15.

Jeg gjør oppmerksom på at kjøpmannen har omsatt nesteparten av de varer som han uberettiget har kjøpt på de av forretningsfører Skevik utstedte anvisninger i Oslo. Saken mot kjøpmannen behandles derfor av Oslo og Aker pris- og rasjoneringspoliti.

Oversettelse til tysk av dette brev legges ved.

Bil. VII. 15.

Foredragsliste til regjeringsmøte den 2/9 1943.

1. Redegjørelse om straffesak mot Harald Kohlberg m.fl. siktet for tyveri og falskneri og overtredelse av diverse rasjoneringsbestemmelser.

Redegjørelse fra Næringsministeren til Ministerpresidenten,

angående straffesak mot Harald Kohlberg m.fl. siktet for tyveri og falskneri og overtredelse av diverse rasjoneringsbestemmelser.

Etterforskningen har brakt på det rene at 44 personer er implisert i saken. Samtlige er norske statsborgere. Saken vedrørende 16 av de impliserte er overtatt av det tyske politi, som etter hva man kjenner til akter å bringe saken inn for SS und Polizeigericht Nord. For de øvrige 28 personers vedkommende har Oslo kriminalpoliti foreslått saken behandlet av pris- og rasjoneringspolitiet i Oslo og Aker.

De 16 siktede hvis sak er overtatt av det tyske politi har erkjent seg skyldig i ett eller flere av de følgende straffbare forhold:

1. Tyveri av rasjoneringshefter fra trykkeri.
2. Tyveri av papir til trykning av falske rasjoneringskort.
3. Framstilling og anskaffelse av klisjeer til trykning av falske rasjoneringskort.
4. Trykning av falske rasjoneringskort.
5. Salg og kjøp av stjalne og/eller falske rasjoneringskort.
6. Bruk av falske rasjoneringskort.
7. Salg og kjøp av rasjonerte varer i strid med rasjoneringsbestemmelsene.

Tyveriet omfatter ca. 700 rasjoneringshefter. Videre er det etter vedkommende siktedes egne forklaringer trykket ca. 700 ark falske brødkort, 3000 fettkort og 2400 sukkerkort.

Etter de norske straffebestemmelser vil tyveriet av rasjoneringsheftene og medvirkning hertil kunne straffes med fengsel i inntil 6 år, jfr. strl. § 261, jfr. § 260 post 2, såfremt forholdet kan karakteriseres som grovt tyveri. Dette kan være noe tvilsomt. Maksimumsstraff for alminnelig tyveri er fengsel i inntil 3 år, jfr. strl. § 257. Tyveriet av trykningspapir vil i hvert fall formentlig bare rammes av strl. § 257. Ervervelsen av stjalne rasjoneringshefter kan gå inn under heleribestemmelsen i strl. § 317. Maksimumsstraffen for alminnelig heleri er fengsel inntil 3 år. Framstilling og anskaffelse av klisjeer til trykning av falske rasjoneringskort rammes av strl. § 186 som fastsetter en straff av fengsel inntil 3 år. Trykning av de falske rasjoneringskort kan etter strl. § 185 annet ledd, jfr. § 182, første ledd, medføre fengselsstraff i 2 år. Det samme gjelder selve anskaffelsen av rasjoneringskort. Benyttelsen av falske rasjoneringskort kan medføre en straff av fengsel inntil 4 år, jfr. strl. § 182. Salg og kjøp av stjalne eller falske rasjoneringskort kan dessuten rammes av § 1 i forordning av 28. januar 1942 om straff for svarthandel og snikhandel, jfr. forskrifter om rasjonering og omsetning av mel, brød og grynvarer m.v. av 4. mars 1941 § 7, forskrifter om rasjonering og omsetning av sukker av 28. april 1941 § 3 og forordning om fett og olje til spisebruk av 1. mai 1942 § 4, jfr.

videre forordning av 30. desember 1942 om behandling av rasjoneeringslegitimasjoner. Maksimumsstraffen etter svart- og snikhandelforordningen er fengsel inntil 6 år og bøter inntil kr. 1.000.000.-. Overdragelsen av rasjonerte varer i strid med rasjoneeringsbestemmelsene rammes også av straffebestemmelsene i sistnevnte forordning.

Flere av de siktede har overtrådt flere straffebestemmelser. Harald Kohlberg og Olaf Larsen har således stjålet rasjoneeringskort, fremstillet falske rasjoneeringskort og omsett kort. Det er adgang til å idømme disse 9 års fengsel, jfr. strl. § 62.

Etter Reichskommissars 4. forordning av 12. desember 1942 om utvidelse av kompetansen for SS- und Polizeigericht Nord, skal en sak angående svart- eller snikhandel, prisovertreddelser eller overtredelse av andre bestemmelser på området for produksjons-, forsynings-, rasjoneerings- eller forbruksreguleringen overlates til Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des S.D., såfremt tyske statsborgere er delaktive i den straffbare handling. Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des S.D. avgjør om tyske interesser krever at straffeforfølgningen mot vedkommende nordmenn skal skje gjennom SS- und Polizeigericht Nord eller om den skal overlates til de norske myndigheter. SS- und Polizeigericht Nord skal anvende norske straffebestemmelser i saker som den pådømmer i medhold av denne forordning. I denne sak er samtlige siktede norske statsborgere, og det er ikke i sakens dokumenter opplyst noe om at tyske statsborgere er delaktige i de straffbare handlinger. Reichskommissars forordning av 12. desember 1942 gir derfor ikke hjemmel til å kreve sakene overført fra de norske myndigheter til de tyske for så vidt angår de av de 16 siktede som bare har gjort seg skyldig i overtredelse av pris- og rasjoneeringsbestemmelsene (herunder bestemmelsene om svart- og snikhandel). Det må nemlig antas at forordningens bestemmelser om når saker av den art som nevnt i forordningen skal overlates til de tyske myndigheter, er uttømmende og ikke kan suppleres med eldre bestemmelser.

Situasjonen gjør det påkrevet at det reageres på det strengeste mot lovovertredere av den art som denne sak angår. Men som det framgår av foranstående, antar man at de norske straffebestemmelser som kommer til anvendelse på forholdet gir full adgang til å reagere med den nødvendige strenghet, til tross for at lov av 3. september 1942 om midlertidig tillegg til straffelovgivningen under den nå pågående krig, jfr. lov om endring i denne lov av 8. juli 1943, hvoretter straffen blant annet for tyveri og heleri som har til gjenstand rasjonerte eller andre livsviktige varer som det når knapphet på eller rasjoneeringslegitimasjoner, kan forhøyes inntil det dobbelte, ikke kan anvendes i dette tilfelle. Disse bestemmelser kommer nemlig ikke til anvendelse når handlingene er begått før loven trådte i kraft, hvilket er tilfelle her. Hverken spesial- eller generalpreventive hensyn skulle tilsi en strengere straffereaksjon enn gjeldende norske bestemmelser gir adgang til. På den annen side vil det kunne virke uheldig for håndhevelsen av forsynings- og rasjoneeringsbestemmelsene, dersom saker av denne art blir unndratt de norske myndigheter og behandlet av tysk domstol under anvendelse av tysk rett. Det er neppe tvilsomt at dødsdom for overtredelse av denne art ikke er i samsvar med alminnelig rettsbevissthet her i landet. Håndhevelsen av rasjoneeringsbestemmelsene er etterhvert kommet i god gjenge, og såvel de håndhevende organer som publikum har fått større og større forståelse for den samfundsmessige betydning av rasjoneerings- og

Bil. VII, 15, VII, 16.

- 57 -

Forsyningsbestemmelsene. En dom av tysk rett for overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene vil av mange kunne bli oppfattet derhen at rasjoneringsbestemmelsene tilsikter å ivareta tyske og ikke norske interesser. Følgen kan bli at de norske myndigheters autoritet svekkes. Det er således grunn til å frykte for at inn-grep av de tyske myndigheter i disse saker vil virke stikk imot sin hensikt og virke meget uheldig for arbeidet med landets for-syninger.

Bil. VII, 16. Skrivelse til Reichskommissar fra minister E. Blehr

3. april 1944.

Straffesak mot Harald Kohlberg m.fl.

Vinteren eller våren 1943 ble det av norsk politi-myndighet reist siktelse mot en større krets av personer for om-fattende rasjoneringsssvindel. Saken vedrørende 16 av de impliserte, herunder Harald Kohlberg er overtatt av det tyske politi, som etter hva man kjenner til akter å bringe saken inn for SS- und Polizeigericht Nord. For de øvrige personers vedkommende behandles saken fortsatt av Oslo og Aker pris- og rasjoneringspoliti.

De 16 siktede, hvis sak er overtatt av det tyske politi, siktet for ett eller flere av følgende straffbare forhold:

1. Tyveri av rasjoneringshefter fra trykkeri.
2. Tyveri av papir til trykning av falske rasjoneringskort.
3. Fremstilling og anskaffelse av klisjeer til trykning av falske rasjoneringskort.
4. Trykning av falske rasjoneringskort.
5. Salg og kjøp av stjålne og/eller falske rasjoneringskort.
6. Bruk av falske rasjoneringskort.
7. Salg og kjøp av rasjonerte varer i strid med rasjoneringsbestemmelsene.

I skrivelse av 10. februar d.å. (Geschäftszeichen II 11943) gikk herr Reichskommissar med på at de norske myndigheter skulle fortsette behandlingen av en annen straffesak som det tyske politi i sin tid hadde overtatt. Dette gjelder saken mot Kaare Skevik, Kongsvinger. I den anledning henstillet jeg at de tyske myndigheter skulle utsette behandlingen av saken mot Harald Kohlberg m.fl. inntil Skeviks sak var avgjort av Høyesterett, jfr. mitt brev av 10. mars d.å. til herr SS Sturm-jannführer und Regierungsrat Denke. Såvidt vites er utsettelse blitt gitt. Jeg har videre forstått det slik at de tyske myndigheter ville se Høyesteretts dom i saken mot Kaare Skevik før man fattet endelig beslutning om hvorvidt saken mot Harald Kohlberg m.fl. skulle tilbakegis til de norske myndigheter.

Høyesteretts dom i saken mot Kaare Skevik er nå falt. Jeg vedlegger utskrift av denne. Som det sees har Høyesterett her ut fra generalpreventive hensyn reagert meget strengt og ut-målt en straff som ubetinget må antas å virke sterkt avskrekkende. (7 års fengsel).

I min skrivelse av 27. november f.å. i anledning av Skeviksaken, hvorav avskrift legges ved, gjorde jeg utførlig rede for de vektige hensyn som gjør det absolutt maktpåliggende at håndhevelsen av rasjoneringslovgivningen ikke tas ut fra de norske myndigheters hender. Jeg henviser til mine anførsler om dette spørsmål i nevnte skrivelser. Etter den prinsipielle oppfatning herr Reichskommissar har gitt uttrykk for i sin foran nevnte skrivelse av 10. februar d.å. skulle det i betraktning av Høyesteretts dom i Skeviksaken, fra tysk synspunkt ikke hefte noen betenklighet ved at saken mot Harald Kohlberg m.fl. blir overlatt de norske myndigheter til fortsatt behandling.

Jeg henstiller inntrengende at så skjer.

Bil. VII, 17, VII, 18.

Bil. VII, 17. Skrivelse til Næringsdepartementet fra Reichskommissar, 16. mai 1944.

Betr: Strafsache gegen Harald Kohlberg u.a. wegen Rationierungsbetruges.

Bezug: Dørtiges Schreiben vom 3.4.44. - Inr. 866/44A.

Nach Fühlungnahme mit dem Befehlshaber der Sicherheitspolizei und des SD teile ich mit, dass die Entscheidung darüber, ob das Strafverfahren gegen Harald Kohlberg u.a. wegen Rationierungsbetruges vor dem SS- und Polizeigericht Nord oder vor dem zuständigen norwegischen Gericht durchgeführt werden soll, noch nicht gefallen ist. Voraussichtlich wird das Verfahren vor dem SS- und Polizeigericht Nord durchgeführt werden.

Ich ersuche daher, von Verfahrensmaßnahmen vor dem zuständigen norwegischen Gericht bis auf weiteres abzusehen.

Das Justizdepartement ist entsprechend verständigt.

Bil. VII, 18. Skrivelse fra Blehr til Reichskommissar 7. juli 1943.

Tysk straffeforfølging mot A/S Ingeniør Gran, Drammen.

Jeg tillater meg å gjøre herr Reichskommissar bekjent med følgende forhold:

I juni 1942 ble firmaet A/S Ingeniør Gran, Drammen, av en tjenestemann ved Dienststelle Feldpostnummer 41513 A, s.st., meddelt at firmaets rembeholdning skulle reserveres for rent tysk behov. Firmaets leder, ingeniør Gran, henvendte seg straks pr. telefon til det daværende Forsyningsdepartement, som ved direktør Arneberg rettet forespørsel om saken til Reichskommissariat, Oslo. Her opplyste Amtsgerichtsrat Wolff at saken var ukjent for Wehrmachts administrasjon i Oslo, og at rekvisisjon ikke kunne opprettholdes uten at saken passerte Reichskommissariat i Oslo. A/S Ingeniør Gran ble av Forsyningsdepartementet underrettet herom, og forevrig meddelt at selskapet kunne fortsette salget av remmer på vanlig måte.

I april 1943 meddelte ingeniør Gran at hans firma som en følge av at det hadde fulgt departementets forholdsordre var blitt ilagt en mulkt av det tyske sikkerhetspoliti. Da man på norsk side fant dette urimelig, gjorde en av Næringsdepartementets tjenestemenn sammen med ingeniør Gran en muntlig henvendelse til herr Wulf i Reichskommissariatets Wirtschaftsabteilung. Herunder henstilte man til Reichskommissariat å foranlegde at mulktforelegget ble omgjort. I brev av 22. mai d.å. til Næringsdepartementet opplyser imidlertid ingeniør Gran at hans firma samme dag hadde mottatt en skrivelse av følgende innhold fra Reichskommissariat v/ herr Wulf:

"Beiliegend reich ich Ihnen den Geldbussenbefehl zurück. Nach nochmaliger Überprüfung der Angelegenheit ist es nicht möglich, dass die engeordnete Geldbusse aufgehoben werden kann".

Det synes meg å stride mot alminnelig rettfærdighetsprinsipper dersom en næringsdrivende skal bli straffet for lojalt å ha fulgt de direktiver han har mottatt av den høyeste norske myndighet på området. Saken gjør et meget pinlig inntrykk, og jeg tillater meg inntrengende å henstille til herr Reichskommissar å foranlegde at forelegget blir opphevet.

Skulle forelegget bli opprettholdt, vil jeg anse Næringsdepartementet moralsk forpliktet til å holde A/S Ingeniør Gran skadesløs.

Oversettelse til tysk av dette brev legges ved.

Bil. VIII, 1, VIII, 2, VIII 3.

Bil. VIII, 1. P.M. av Blehr opplest fra London radio,
25. august 1943.

Begivenhetene i forbindelse med loven av 14. august om tiltak til opprettelse av ro og orden i krigstid, har i flere henseender gjort et overordentlig dårlig inntrykk på mange av regjeringens medlemmer. Disse er med en eller to unntakelser ikke holdt a jour med hva der skulle skje og leste på en og samme dag i avisen i forordet til loven, at vi er blitt Tysklands allierte, samt i en kunngjøring at offiserene igjen må gå i krigsfangenskap, hvilket jo må bety at tyskerne allikevel anser krigstilstand mellom Norge og Tyskland som bestående.

Denne utilfredsstillende tilstand samt forevrig begivenhetene omkring 14. august har vært gjenstand for tallrike drøftelser mellom forskjellige medlemmer av regjeringen. Jeg har i siste regjeringsmøte tatt den ovenfor berørte tvetydighet opp til behandling, men Føreren svarte kun at han den hele tid har hatt det standpunkt at krigstilstanden mellom Norge og Tyskland ikke består. Jeg vet også at Lippestad underhånden har bragt sakene fram for Ministerpresidenten.

I de senere måneder har der forevrig vært meget sterk og stigende missnøye med den måte Rikskommissariatet opptrer på. Dette gjelder Rikskommissariatets vilkårlige og til dels folkerettsstridige framgangsmåte på flere punkter og deres understøttelse av tyske kapitalinteresser. Kampen har om slike spørsmål og spesielt på mitt arbeidsområde vært meget skarp og jeg har hatt tallrike sammenstøt med Rikskommissariatets folk om slike ting. Til visse tider er det blitt meg sagt at R.K. vil ha meg fjernet. Det samme er jo forevrig også sagt nokså ofte om minister Hagelin.

Bil. VIII, 2. Krim.betj. Torgeir Leirud, avhøring av E. Blehr
9. august 1946.

Avh. s. vitne den 9. ds. Blehr, Eivind Stenersen, f. 1891, fhv. næringsminister, p.t. Oslo kretsfengsel avd. A kjent med saken og sitt ansvar s. vitne, villig til å avgi forklaring, forklarte:

Ang. Wilhelm Wagners sak.

V. fikk den 26. nov. 1942 om morgenen kl. 10 besøk av sin provianteringsdirektør, nuværende fylkesmann i Sogn og Fjordane, N. Schei, som sa at han nettopp hadde fått beskjed fra Reichskommissariatet om at flere hundre jøder skulle sendes til Tyskland med et skip s. dag kl. 13, og at det skulle provianteres. Provianten skulle bare bestå av brød og poteter. Schei syntes at dette var for dårlig og ba om fullmakt fra V. til å sende bedre mat.

V. skrev x) da fullmakt for Schei til å utruste jødene med forsvarlig proviant, herunder kjøtt og melkehermetikk, særlig med hensyn til kvinner og barn. x)

V. vet ikke hvem det var i RK som ga ordren til Schei.

Bil. VIII, 3. Notat av direktør Schei med påtegning av minister Blehr, 26. november 1942.

Eteter.	<u>700 - 800 / 14 dager</u>
Kaffetilsetning.	
Salt.	<u>100 batn.</u>
Grønnsaker - makaroni.	
Melk for små barn.	
Brød - margarin.	

x) Anm. av E. Blehr: Her har jeg delvis erindret feil. Fullmakten var delvis mundtlig, således tillatelsen til å forsyne jødene med kjøtt og melkehermetikk.

13. Donau
Utstikker l.
Hauptsturmfuehrer Wagner.
Inspektør Røed.

1000 kg. gr.saker.
5.6 t. poteter.
200 kg. salt.

LAD DEM FAA ORDENTLIG KOST
MED SPECIEL HENSYNTAGEN TIL
BARNA.

26.11.42

Bl.

Riktig avskrift av originalnotat bekreftes. Blehrs påtegning er skrevet med blekk, det øvrige med blyant.

Oslo, 9. novbr. 1946.
Advokat O. A. Torstensen
Kåre Lassen (sign)
o.r.sakf.

Bil. VIII, 4. Blehrs dagboknotat 12. mars 1942.

I regjeringsmøte i dag.....drøftet man de beslagleggelser av leiligheter som tyskerne foretar i Oslo og som nå tar uhyggelige dimensjoner. Det ble meddelt at ved de siste beslagleggelser av store leiegårder er ikke alene hundrer av familier kastet på gaten, men tyskerne har forlangt å beholde deres hele innbo og praktisk talt hver eneste gjenstand som finnes i husene like inntil dekketøy, servise, sengetøy og personlig løsøre. Disse beslagleggelser skjer til fordel for funksjonærer i "NORDAG". Meddelelsen vakte enstemmig indignasjon. Jeg uttalte at skulle dette fortsette var det håpløst å forsøke å arbeide på å skape sympati for N.S. eller forståelse for nødvendigheten av et samarbeide med Tyskland. Der måtte settes en stopper for denne barbariske framgangsmåte.

Bil. VIII, 5. Byråsjef Knudtson, Fiskeridepartementet, til E. Blehr, 11. november 1947.

Under henvisning til Deres brev av 4. ds. bekrefter jeg herved at De søkte å redegjøre hvalfangstinspektør marinekaptein Arne Dæhli som var dømt til døden av tyskerne for spionasje både ved å sende et skriftlig andragende om benådning til general Redies' nestkommanderende og ved personlig henvendelse til en eller flere tyskere.

Såvidt jeg kjenner til var domsgrunnet at Dæhli skulle søkt å sende til England opplysninger om tyskernes spesialanordninger for skip til beskyttelse mot magnetiske miner.

H. Th. Knudtson (sign)

Bil. VIII, 6. Fru Solveig Krogh Johanssen til E. Blehr, 24. februar 1948.

Erklæring.

Hosten 1942 ble bakermester W.B. Samsons hus, Ekelyveien 2, Vinderen, rekvirert av de norske nazimyndigheter ved Innenriksdepartementet. Jeg hadde dengang en vikarpost i Handelsdepartementets eksportlisensavdeling og henvendte meg til Handelsdepartementets daværende sjef, Eivind Blehr, for å forsøke å utvirke opphevelse av rekvisisjonen av baker Samsons hus, av hensyn til herr og fru Samsons høye alder. Det var mitt inntrykk at herr Blehr ofte hadde motsatt seg krav fra Reichskommissariat, og det falt meg derfor naturlig å forsøke om herr

Bil. VIII, 6, VIII, 7, IX, 1.

- 61 -

Blehr også ville kunne være villig til å hjelpe nordmenn også mot de norske nazimyndigheter. Herr Blehr fikk utvirket opphevelse av rekvisisjonen samme dag.

Kort tid etter ble imidlertid baker Samsons hus og sønnens, Gunnar Samsons hus rekvirert og forseglet av de tyske myndigheter. Påny henvendte jeg meg til herr Blehr, som også denne gang arbeidet positivt for saken. Resultatet ble at herr Blehr fikk frigitt Gunnar Samsons hus, men det lyktes ikke herr Blehr, tross iherdig bearbeidelse av tyskerne, å få opphevet beslagleggelsen av seniors hus.

Forøvrig vil selvsagt bakermester W.B.Samson bekrefte disse opplysninger. Solveig Krogh Johannsen (sign)

Bil. VIII, 7. Erklæring av fru major Echoldt, Wergelandsveien 5, 25. februar 1948.

På oppfordring kan jeg bekrefte at ved herr Blehrs mellomkomst slapp vi å flytte fra vår leilighet i Wergelandsvn. 5 i 1942.

Da tyskerne begynte å forsyne seg her med leiligheter med og uten møbler, kom de også hit, så jeg ringte til herr Blehr og ba ham ta seg av saken, hvilket han formodentlig gjorde, da vi senere ikke så tyskerne her.

Fru Lilly Echoldt (sign)

Bil. IX, 1. Av Hagelins redegjørelse, 15. oktober 1945.

1 b) Kommunalavdelingen.

Jeg forsvarte kommunene mot innførelse av samskatten, fordi tyskerne, som behersket Finansdepartementet, ville benytte seg av samskatten, for å få tak i kommunenes pengemidler.

Såsnart tyskerne innså, at de ikke kunne nå fram til kommunenes midler sålenge jeg satt som sjef i Innenriksdepartementet, gikk de veien over Finansdepartementet idet de - som i Tyskland - forlangte innførelsen av samskatt. Nå var samskatt en - etter min mening - tvilsom post i NS program og tyskerne benyttet seg også av dette moment for å nå sitt mål.

Finansminister Prytz innså dessverre ikke faren ved å innføre en slik reform mens tyskerne ennå var i landet, men gikk med en gang med på å forlange innførelsen av samskatten. Han gikk meget sterkt inn for denne sak.

Jeg framholdt for Prytz og den norske side gang på gang meget ettertrykkelig, at jeg var helt imot å innføre samskatt mens krigen sto på, fordi det ville bety at også kommunenes pengemidler - over Finansdepartementet hvor tyskerne hersket som de ville - ville bli utlevert til tyske formål. Dette ville etter min mening være stikk imot landets interesser og jeg motsatte meg derfor innførelsen av samskatten på det aller bestemtteste.

Sålenge jeg satt som sjef i Innenriksdepartementet ble samskatten derfor, tross tyskernes sterke press, ikke innført.

Men ikke før hadde jeg forlatt min stilling, for et av de første tiltak var å innføre samskatten, et bevis på at det var meg som hadde forsvart kommunene mot at den ble innført.

Som vitner nevner jeg igjen: Fung. ekspedisjonssjef Dybsjord, ekspedisjonssjef Johannessen og legasjonsråd Ulrich Stang.

.....

Striden med prestene.

Etter Quislings mening ble striden med prestene med full hensikt framprovosert av rikskommissæren gjennom hans

unødvendige og umotiverte angrep på biskop Berggrav den 1. februar 1942. Men der er ikke tvil om at foranstaltningen av NS i Trondheims domkirke også virket meget uheldig.

Såsnart prestestriden begynte å avtegne seg advarte jeg i regjeringsmote meget inntrengende mot å ta opp en strid med geistligheten. Ingen kunne på forhånd si hvilke former en slik strid kunne anta og følgene måtte i ethvert fall bli uheldige. En strid med prestene i en slik tid, ville folket ikke forstå. Dette var min mening og jeg sa klart og tydelig fra og jeg ble støttet av Irgens, Lippestad, Hustad, Blehr og Fretheim.

Tyskerne på sin side presset visstnok på, i hvert fall var det dessverre en annen retning, som fikk sin mening igjennom.

Som vitner: Hustad, Lippestad og dersom der er behov for flere vitner også Fretheim, Irgens og Blehr.

Lærersaken.

Quisling er - tror jeg - av den mening at også lærerstriden ble framprovosert av tyskerne. Det kan så være eller ikke, i hvert fall var der er sterkt tysk påtrykk for å få sendt en hel del lærere til Nord-Norge for å få arbeide for tyskerne. Saken ble inngående diskutert i regjeringsmote, hvor jeg på det mest inntrengende talte imot å sende lærere til Nord-Norge for å imotekomme et tysk krav.

Gang på gang tok jeg ordet og advarte mot en slik framgangsmåte idet jeg framholdt at det etter min mening var helt forkastelig å transportere lærerne nordover. Jeg ble støttet av Hustad, Irgens, Lippestad, Blehr og Fretheim og Stang.

Da det allikevel ble besluttet å gi etter for tyskerne og å sende lærerne til Nord-Norge, sa Hustad etter motet til meg: "Der er en ting som Quisling ikke tåler og det er motsigelse. At De i prestestriden og idag igjen i lærersaken har motsagt ham så kraftig, det glemmer han Dem aldri. Og han glemmer nok heller ikke oss, at vi støttet Dem så sterkt".

Som vitner nevner jeg: Hustad, Lippestad og dersom det er behov for flere vither også Fretheim, Irgens, Blehr og Stang.

Dobbelt statsborgerskap, norsk og tysk.

Jeg beskyttet Norge mot at landets naturherligheter kom på tyske hender og mot en av tyskerne påtenkt meget farlig politisk utvikling, som tok sikte på intet mindre enn utsløttelsen av landets suverenitet.

Tyskerne øvet et sterkt press på meg for å få mitt samtykke til at der i Norge og i Tyskland ble gitt likelydende lover som ga enhver tysker rett til i tillegg til sitt tyske statsborgerskap også å kunne bli norsk statsborger, mens nordmennene på den annen side skulle ha samme rett i Tyskland.

Dette avslo jeg med en gang på det bestenteste. Det var helt klart for meg at et slikt dobbelt statsborgerskap innebar mange overordentlig store farer for Norge.

På næringslivets område tillot en slik lov tyskerne å omgå konsesjonsloven og man ville sikkert meget snart ha opplevet å se våre naturherligheter i hendene på tyskerne, som også var norske statsborgere med alle tilhørende rettigheter.

Kom så den norske stat i konflikt med en slik "norsk"-tysk borger, løp man alltid fare for at dennes tyske fedreland ville gripe inn.

Men det dobbelte statsborgerskap innebar enda flere

Bil. IX, 1.

meget alvorlige farer, ikke minst av politisk betydning. Jeg vil nevne den aller farligste. Jeg er fullt overbevist om at rikskommisaren forfulgte en meget langsiktig politisk plan med sin lov om dobbelt statsborgerskap. Ved å blande sammen borgerskapet i de to land ville man utvilsomt utviske grensene mellom norsk og tysk og når utviklingen var gått videre i den retning var alt blitt så sammenblandet at der ingen vanskelighet var mer ved å slå det hele sammen, og da var det blitt slik som rikskommisaren på Skaugum sa til skipsreder Johan Stenersen: "Es gibt kein Norwegen mehr".

Min stilling i denne sak var like overfor rikskommisaren noe vanskelig fordi den påtenkte lov allerede hadde vært ferdigbehandlet i Justisdepartementets Lovavdeling, som ikke hadde vært oppmerksom på faren ved det dobbelte statsborgerskap, men allerede gitt tilsagn om at loven ville bli gitt.

Men da saken ikke henhørte under Justisdepartementet, men under Innenriksdepartementet, så overtok jeg den videre behandling av loven og tok intet hensyn til det allerede gitte tilsagn, men nektet bestemt å gå med på loven, hvorover rikskommisaren var meget oppbragt, da han mente at det gitte tilsagn i ethvert tilfelle måtte holdes.

Striden med tyskerne om det dobbelte statsborgerskap pågikk i lang tid og antok meget skarpe former. Men jeg nektet under enhver omstendighet å gå med på en slik lov og fikk medhold av Quisling. Loven kom ikke i stand. Når loven ble diskutert i regjeringssmøtene fikk jeg alltid støtte av Hustad, Lippestad, Irgens, Blehr, Fretheim, Stang og Skancke. De andres standpunkt husker jeg ikke.

Jeg rådførte meg i denne sak med ekspedisjonssjef Johannessen, legasjonsråd Stang og fikk av professor Augdahl en skriftlig uttalelse, som var helt imot loven. Innenriksråden var den hele tid enig med meg.

Vitner: ekspedisjonssjef Johannessen, legasjonsråd Stang, professor Augdahl.

Riksting.

Den 25. september 1942 var det tenkt å konstituere et riksting. Det var tenkt som et hovedting (riksting) med næringsting og kulturting.

En forandring av statsforfatningen var altså forutsetningen - iallfall ettersom jeg forsto det.

Jeg talte fra første øyeblikk planen kom opp imot et slikt tiltak. Jeg advarte mot å forandre Eidsvollforfatningen. Jeg var i det hele tatt imot en forfatningsendring. Til den oppfatning bidro også at Norge var et okkupert land og hadde fienden i huset, som til og med kunne finne på å blande seg opp i disse indre norske anliggender. Jeg ble sterkt støttet av Irgens, Lippestad, Hustad, Blehr, Fretheim og jeg tror også Skancke og Stang. Irgens bad på min foranledning alle til seg, som kunne tenkes å ha noen innflytelse i denne sak. Quisling kom da selv til det resultat, at riksting ikke burde konstitueres. Det ble av Lunde riktignok som surrogat avholdt et kulturting.

Vitner: Irgens, Lippestad, Hustad, (Blehr, Fretheim, Skancke).

Tyskernes prispolitikk var et ledd i utplyndringen av landet.

Tyskerne søkte med all makt å opprettholde sin avgjørende innflytelse på prispolitikken i Norge, da den var et ledd i den systematiske utplyndringen av landet, som rikskommisaren drev. Før krigen hadde Norge for tyske importvarer

Bil. IX, 1.

betalt den tyske inportpris, som lå 40 % under de tyske innlandspriser. Disse 40 % ble strøket, så at vi betalte den fulle innlandspris og dessuten måtte Norge betale alle de prisstigninger som etterhvert i Tyskland ble innført for eksportvarer, og det var ikke lite.

Men på den annen side tillot de ikke at nordmennene også innførte prisstigninger for sine varer. Hvilke priser de skulle betale for norske varer bestemte de selv, og disse prisene trykket de så langt ned som mulig - et helt urimelig forhold.

Men ikke nok med det, den norske eksport til andre land, f.eks. Frankrike, Ungarn osv. måtte til og med for den største dels vedkommende gå over Tyskland, hvor rikskommissariatet skjaltet inn tyske privatfirmaer, som på denne måten hadde meget store inntekter.

Både Blehr og prisdirektor Bjorheim forsøkte å rette på disse forhold.

Jeg anklaget rikskommissæren overfor rikskansler Hitler for denne utplyndringen av landet, stikk imot all folkerett.

.....

Det så annerledes ut bak kulissene.

Det som foregikk bak kulissene mellom rikskommissæren og hans medarbeidere og endel medlemmer av Quislings regjering, var noe helt annet enn det man offentlig ble gjort bekjent med.

Prytz, som den 1. februar 1942 var blitt finansminister etter banksjef Sandberg, fikk mer og mer betydning som Quislings rådgiver i alle spørsmål som berørte Quislings forhold til rikskommissæren og tyskerne. Prytz var allerede for den 25. september 1940 blitt en meget god venn av "Gbietskommissæren" i Trondheim, herr Wegener. Prytz var av den mening at et vennskapelig samarbeide mellom Quisling og rikskommissæren ville føre til bedre resultater enn den politikk som jeg rådet Quisling til, nemlig: med alle midler å arbeide for å få rikskommissæren ut av landet så fort som mulig og ikke binne sine egne hender ved et unødige vennskapsforhold. Etterat Prytz var blitt finansminister - jeg rådet Quisling til å forsøke å bevege banksjef Sandberg til å fortsette, da jeg antok at denne ville motarbeide tyske overgrep på en mer bestemt måte enn Prytz - gikk han, støttet av sine svigersønner, meget sterkt inn for det gode og vennskapelige samarbeide med rikskommissæren og der hersket alltid en meget god forståelse mellom denne og Prytz. Det vennskapelige samarbeide med rikskommissæren gikk så langt, at Prytz sammen med denne utarbeidet en helt ny regjeringsliste med sikte på å fjerne alle de medlemmer av Quislings regjering, som rikskommissæren og Prytz ikke fant ønskelig. Riisnæs ble gjennom en av rikskommissærens medarbeidere gjort bekjent med planen og ved en middagspause i rederforbunnet spurte han i de andre ministres nærvær Prytz rett ut om det virkelig kunne være tilfelle, at han sammen med tyskerne arbeidet med en ny regjeringsliste. Prytz kunne ikke benekte dette. Hans kolleger ble da meget oppbragt over ham og henvendte seg til meg - jeg var ikke til stede i rederforbunnet, jeg pleiet aldri å være der - idet de uttrykte ønsket om at jeg samme dag skulle oppta saken like overfor Quisling i regjeringsmotet. Jeg fant Prytz' handlemåte så opprørende, at jeg i motet frambragte saken for Quisling med spørsmål om hvorvidt denne var underrettet om de forhandling-er som Prytz førte med rikskommissæren gjennom dennes medarbeider Neumann. Quisling meddelte at han ikke var holdt underrettet. Jeg uttalte da bl.a. at jeg fant det så uhyrlig av

Bil. IX, 1.

Prytz å forhandle med tyskerne om en så helt gjennom norsk sak, som sammensetning av en norsk regjering, som tyskerne jo ikke hadde det ringeste med å gjøre, at jeg fant det vanskelig å finne ord, som var sterke nok til å karakterisere en slik unorsk handlemåte. Om denne sak oppsto der så en del skrivelser, men alle ministrene - Stang var bortreist - var enig mot Prytz i dette tilfelle og underskrev alle som avslutning av saken en vesentlig av meg formulert skrivelse til Prytz, som intet lot tilbake å ønske med hensyn til tydelighet. Vi hadde ventet at Prytz etter å ha måttet motta en slik skrivelse, ville ha trådt tilbake, men dette viste seg å være en feiltakelse.

Dette eksempel viser hvordan rikskommissæren alltid forsøkte å få splittet Quislings regjering og å få fjernet dem som han mente ikke tjente hans planer med Norge.

Denne regjering hadde i virkeligheten to utpregede retninger, den ene, som ble ledet av Prytz, mente, som allerede nevnt, at et vennsforhold til rikskommissæren ville føre lengst fram og gi de beste resultater. Til denne retning hørte jeg ikke. Det samme var tilfellet med Hustad, Lippestad, Irgens, Blehr og Fretheim, og i den senere tid også Skancke. Rikskommissæren var nøye underrettet om dette forhold og tidligere eller senere ble alle disse fjernet fra sine stillinger under et eller annet påskudd. At Lippestad og Fretheim ikke lengst var fjernet var begrunnet i, at man ikke kunne bli enige om etterfølgerne. Og for Skanckes vedkommende tror jeg at grunnen var den, at Quisling ikke ville akseptere professor Klaus Hansen som Kirke- og undervisningsminister, som ble sterkt propagandert av rikskommissariatet.

Som vitner nevner jeg alle som satte sitt navn under den til Prytz rettede skrivelse: Hustad, Lippestad, (Irgens), (Blehr), (Fretheim, Skancke), Riisnæs - Jonas Lie skrev også under mens Stang var bortreist. Alle som underskrev har en gjenpart av skrivelser, min gjenpart har jeg dessverre ikke oppbevart. Dessuten legasjonsråd Stang, som var behjelpelig med å formulere skrivelser.

Quisling lot holde husundersøkelse hos sine egne ministre.

Hustad, som kjenner Quisling best, uttalte en gang til meg: "Foruten motsigelse er der enda en ting som Quisling ikke tåler, og det er når flere er enige og opptrer i fellesskap, da blir han mistroisk og tror at man rotter seg sammen mot ham. Vi er etterhvert blitt ham for mange, som er enige, han liker det ikke, det ser jeg".

Hustad fikk avskjed på et grunnlag, som for oss var helt uforståelig. Han sa, da der ble forhandlet med tyskerne om landets vannkraft, meget tydelig at han syntes det var uheldig at en, som sto i intim forretningsforbindelse med tyskerne, skulle lede forhandlingene med disse om vår vannkraft, da der alltid ville være fare for, at vedkommende ville være tilbøyelig til å imøtekomme sine forretningsvenner. Et standpunkt som man må være enig i. Men på grunn av denne uttalelse ble Hustad avskjediget. Han nektet å ta uttalelsen tilbake.

Noen tid senere lot Quisling x) holde husundersøkelse hos to av de ministre som hørte til dem, som etter Hustads mening altfor ofte var enig, nemlig Irgens og Blehr. Norsk og tysk politi i fellesskap, ledet av Marthinsen, foretok undersøkelsen og Marthinsen tok alle papirer som man fant, med seg.

Notat av Blehr: Det var Sikkerhetspolitiet som gjorde det, assistert av Marthinsen med Stapo.

Bil. IX, 1, IX, 2.

- 66 -

Da jeg hørte om dette, satte jeg meg med en gang i forbindelse med min hustru og bad henne øyeblikkelig å brenne alle mine papirer, som befalt seg i mitt hjem, da jeg antok at Marthinsen (ettersom Lippestad har fortalt meg ville Marthinsen gjerne bli innenriksminister) hvert øyeblikk ville komme til meg. Derved ble en hel del viktige dokumenter odelt (rapporter om overgrep og ugjerninger fra rikskommissærens side, om tåpelige tiltak., som Quisling og fylkesførerene hadde satt i gang og rapporter mot nordmenn som var mot tyskerne og NS og annet)

Når man gikk så langt, som til etter tysk påtrykk å holde husundersøkelse hos ministrene, så er det klart at man sikkert regnet med å finne belastende dokumenter mot dem, som tilhørte den tyskfiendtlige fløy innen regjeringen. Vi, som dette tiltak siktet mot, var opprørt over en slik framgangsmåte, ikke minst Lippestad, som kom til meg og var meget ergerlig over Quisling og hans metoder.

Hos Blehr fant Martinsen et P.M. av meg til Quisling - som denne ennå ikke hadde fått - jeg fikk det et par dager etter tilbake av Quisling. I dette P.M. søkte jeg å gjøre klart for Quisling, at tyskerne alltid hadde bedradd og narret ham og hvor han ville komme hen dersom han videre trodde på rikskommissæren istedenfor med en gang å forandre kurs.

Han var helt enig i mitt syn på tyskerne, men han kviet seg vel alltid for å ta et avgjørende skritt. Som vitner nevner jeg: Blehr, Irgens, Lippestad og Hustad.

Ministrene ble beordret til å tale mot en angivelig avtale med Russland.

Her ble drevet en voldsom propaganda mot en avtale, som regjeringen skulle ha truffet med Russland angående ordningen av forholdene i Norge, så snart tyskerne var tvunget til å trekke seg ut av landet. Quisling holdt selv den første talen mot denne overenskomst og alle ministrene mottok skriftlig ordre om å reise rundt i landet og på moter som ble foranstaltet av Kulturdepartementet, likeledes å tale imot overenskomsten.

Bil. IX, 2. Av erklæring av ministerialrat Berghold, datert Sarpsborg 5. juli 1945. Inn tatt i "Dokumenter i offentlig straffesak mot Vidkun Quisling." Tilleggshefte s. 33 flgd:

Side 38: Da Terbovens politikk også i tyske kretser var utsatt for sterk kritikk, hadde han fra tid til annen behov for å rettferdiggjøre sin politikk for utvalgte tyske representanter under streng plikt til hemmeligholdelse. Således samlet han sent på sommeren eller på høsten 1942 alle rikskommissariatets hovedavdelingsledere og avdelingsledere, lederne for rikskommissariatets ytre tjenestesteder, folkene fra innsatsstaben og sikkerhetspolitiets og S.D. avdelingsledere på Skaugum for mottakelse av en tale.....

Høsten 1943 holdt Terboven på Skaugum for den samme krets av tilhørere og likeledes under påleggelse av plikt til den strengeste hemmeligholdelse ennå en rettferdiggjørelses-tale som jeg selv har været med på å høre på. Denne tales utgangspunkt var den kjennsgjerning at man fra tysk side stadig påny påpekte NS's mangelfulle medarbeiderskap og de utvilsomt mange ufordelaktige følger for Tyskland av innsettelsen av regjeringen Quisling. Terboven erklarte at det uten Quislings og NS's innskjaltning vilde ha gått bedre og framfor alt ville ha gått bedre i lengere tid i Norge.....

Bil. IX, 3. IX, 4.Bil. IX, 3. Skrivelse fra Quisling til Blehr 9. juni 1944.

Ved kunngjøring av 2.11.1943 utnevnte jeg minister Alf L. Whist, som da innehadde stillingen som President for Norges Næringsssamband og N.S. Ombudsmann for næringslivet, til minister fra 4.11.1943 å regne og med bibehold av de nevnte stillinger.

Ved samme kunngjøring ble minister Alf L. Whist meddelt spesielle fullmakter for å kunne lede og samordne arbeidet med hensyn til vårt næringslivs krigsinnsats.

Den trufne ordning har - av grunner som jeg ikke her vil gå nærmere inn på - ikke helt tilfredsstillende de krav til samarbeide og koordinering på det nærings-politiske område, som jeg hadde for øye med dette tiltak. De krav som krigsutviklingen stiller vårt land overfor i samme retning er imidlertid ikke bare fortsatt gjeldende, men er blitt betydelig skjerpet, og vi må regne med at de videre vil bli øket i enda sterkere grad.

Under disse omstendigheter anser jeg ubetinget nødvendig å hitføre en ytterligere samordning og konsolidering av ledelsen av vårt næringsliv. Jeg har derfor besluttet meg til å gjennomføre følgende ordning:

1. Minister Alf L. Whist overtar med bibehold av sin stilling i henhold til kunngjøring av 2.11.1943 også stillingen som sjef for Næringsdepartementet.
2. Sjøfartsdepartementet som ble opprettet 25.10.1940, men tidligere var en avdeling av "Departementet for handel, sjøfart, industri, håndverk og fiskeri" (det nåværende Næringsdepartement) opphører som eget departement og dets organer og arbeidsområde føres tilbake til Næringsdepartementet.
3. Ovennevnte ordning trer i kraft mandag 12.6.1944 kl.12.

Deres funksjon som minister vil således opphøre fra samme tidspunkt, men jeg forventer at De vil gjenoppta Deres stilling som fylkesmann i Oslo og Akershus fylker, idet det da er forutsetningen at De blir fast utnevnt til disse embeter. Likeledes er det forutsetningen at De om De ønsker det, beholder Deres statsbolig på de nåværende betingelser. Videre er det forutsetningen at De i Deres viktige framskutte stilling som fylkesmann i rikets hovedstad oppebærer representasjonstillegg som minister (inntil kr. 30.000 pr. år).

Jeg ber Dem notta min beste takk for Deres medarbeiderskap i regjeringen og Næringsdepartementet, og regner med Deres fortsatte aktive og lojale medvirkning i denne for vårt land så avgjørende tid.

Bil. IX, 4. Skrivelse fra Blehr til Quisling 9. juni 1944.

Jeg har mottatt herr Ministerpresidentens skrivelse av 9. ds. og kan kun uttale min tilfredshet med at der er gjort ende på den uholdbare tilstand som jeg ble satt i ved at herr Ministerpresidenten den 4. november ifjor ga herr Whist fullmakt til å lede de funksjoner som tilligger Næringsministeren.

Jeg må imidlertid beklage at jeg ikke fikk avskjed tidligere da jeg bad om det, idet min avskjed på dette tidspunkt da situasjonen på krigsskueplassen har forværret seg, kan mistydes til min ugunst.

Videre har det vært meg en skuffelse at herr Ministerpresidenten ikke har funnet å burde meddele meg dette muntlig for den formelle skriftlige avskjed kon.

Endelig føler jeg meg på grunnlag av den personlige innsats jeg har gjort for landets sak berettiget til å uttale min forvissning om, at når nå den ene etter den annen av herr Ministerpresidentens nærmeste følge må ofres for å gi albuenum

for herr Whist, da vil dette sikkert vekke en reaksjon innen de beste kretser av vårt parti - en reaksjon som jeg frykter for vil skade Foreren og saken.

Bil. X, 1. Erklæring fra fhv. minister Vasbotten, 30. januar 1947.

Både fra min virksomhet som formann for Protokollkomiteen og senere som sjef for Innenriksdepartementet har jeg førstehånds kjennskap til en lang rekke saker som E. Blehr behandlet, dels som sjef for Næringsdepartementet og dels som fylkesmann.

Fra Protokollkomiteen nevner jeg således:

- a) "Hønse-saken" - hvor Blehr avskjediget en partifelle som forretningsfører for en forsyningsnemnd tross gjentatte kraftige protester og inngrep fra vedkommende fylkesfører.
- b) "Slaktesaken" - hvor Blehr grep energisk inn overfor en fylkesfører som egenmektig blannet seg inn i forsyningsmyndighetenes arbeide til fordel for en partifelle.
- c) "Gassgeneratorsaken" - hvor Blehr skarpt påtalte en partifelles ledelse av Norges Gassgeneratorstyre og fjernet ham som formann.
- d) "Generalkonsul Hildisch' s skattesak" - hvor Blehr påstod Hildisch ilagt dobbelt skatt p.g.a. formentlige skatteuregelmessigheter og i den anledning opphevet ordforerens vedtak (som var foranlediget av Quisling) om å stille saken i bero.

Fra Innenriksdepartementet nevner jeg at Blehr - skjont myndighetene for øvrig hadde forholdt seg passiv - som fylkesmann reiste krav om regnskapsmessig ansvar mot ordfører Jenssen i anledning av dennes disponering av et meget betydelig beløp (visstnok kr. 180.000) av kommunens midler til innkjøp av malerier til Quisling. Videre nektet han å etterkomme krav fra fylkesføreren bl.a. om a) å foranledige ordfører Skjalm Bang avsatt p.g.a. partimessig svak holdning, og b) å gjeninnsette partimedlemmet Felix Andersen som brannsjef i Aker, idet Blehr fant denne ukvalifisert for stillingen. Blehr var også sterkt imot politiske avskjedigelser av tjenestemenn i kommunale og fylkeskommunale stillinger. Han advarte også sterkt mot å gjennomføre partiets programsak "Samskatt".

På grunnlag av dette og mine øvrige erfaringer og inntrykk kan jeg uttale at Blehr i alle saker som jeg har kjennskap til alltid gikk helt og sterkt inn for saklighet, orden og renslighet i den offentlige administrasjon og bekjempet enhver form for utglidning, korrupsjon og overgrep uten persons anseelse, selv om det gikk partifeller og partiets interesser imot. I de fleste av de foran nevnte tilfeller gjaldt det saker av stor viktighet, som vakte stor oppsikt og ble gjenstand for drøftelser i ministermøter og behandling i Protokollkomiteen. Blehrs faste opptreden i disse saker bragte ham i konflikt med fremtredende partirepresentanter, men han vek ikke fra den linje som han mente var den saklig rette, selv om han derved gikk partiets og Quislings ønske imot og bragte seg selv i en utsatt stilling.

Det er derfor så langt fra at Blehr var svak og ettergivende overfor partiet og partimedlemmer at han tværtom var steilt avvisende overfor alt hva han anså for uberettiget eller utilbørlig opptreden fra partiets eller partirepresentanters side, og var villig til å sette sin stilling inn på det. Jeg er ikke i tvil om at denne Blehrs uredde og steile holdning, i forbindelse med hans faste holdning overfor tyske myndigheter var årsaken til at han til slutt trådte tilbake som sjef for Næringsdepartementet.

Bil. X, 2. Erklæring fra fhv. minister R. J. Fuglesang 7. januar 1948.

Når Eidsivating lagmannsrett i sin dom av 21. november 1946 i saken mot minister Eivind Blehr uttaler i premissene: "I sitt forhold til partiet og partimedlemmene var tiltalte svakere. Han opponerte nok, men etterkom stort sett de krav som ble stillet ham....", er denne karakteristik ikke riktig.

Minister Blehr var innenfor NS kjent som den departementssjef som det var vanskeligst for partiet å ha med å gjøre og som oftest avviste de krav og ønsker og henstillinger som ble framsatt fra partihold. Det besto av den grunn et temmelig spent forhold mellom minister Blehr og partiet, og flere av partiets fylkesførere kom i direkte konflikt med ham i anledning av saker som disse ønsket fremmet, men som Blehr avviste. Som generalsekretær i partiet kjente jeg til disse forhold på første hånd, og jeg formidlet en rekke besværingar fra fylkesførere (og andre tillitsmenn) til Quisling over at minister Blehr i så stor utstrekning unnlot å ta hensyn til partiets ønsker og krav og avviste saker som partiet fremmet. Slike henvendelser fra partihold var av forskjellig art. Oftest gjaldt krav om utskiftning av særlig aktive motstandere av partiet fra stillinger og hverv som sorterte under de departementer Blehr styrte, videre protester mot avskjedigelser av NS medlemmer fra slike hverv, protester mot forfordeling av NS-medlemmer ved kvote-tildelinger, autorisasjoner o.l.

Blehr påberopte seg gjerne i slike konflikter at saklige og faglige hensyn hindret at han kunne etterkomme partiets ønsker og at sakene måtte behandles og avgjøres ut fra saklige og ikke ut fra politiske hensyn. Fra partihold ble det hevdet at det tvert imot var NS motstanderne i hans departementer som lot sine avgjørelser influere av politiske motiver, nemlig av sin motvilje mot NS.

Etter mitt førstehånds kjennskap til disse forhold er det min oppfatning at følgende karakteristik mere er i overensstemmelse med kjennsgjerningene enn den nevnte karakteristik lagmannsretten gir i domspremissene:

Blehr var avvissende i sitt forhold til partiet og partimedlemmer. Han etterkom for det meste ikke de krav som ble stillet ham fra partiet.

Hva ovenfor er framholdt om minister Blehrs holdning gjaldt også i hans virksomhet som fylkesmann.

Bil. X, 3. Skrivelse fra minister Blehr til kontorsjef Leigh, 13. september 1943.

Til forklaring av vedliggende brev skal jeg meddele:

Jeg er gjentagne ganger blitt oppmerksom på at De viser en politisk holdning som gjør Dem uskikket til å fylle en så viktig stilling som den De nå innehar. Det må være en forutsetning at de embetsmenn og funksjonærer som ikke er tilsluttet NS iallfall opptrer fullt lojalt og ikke ved personlig opp-treden eller på annen måte gir uttrykk for en innett uvilje mot partiet. Foranledningen til at jeg nå har fattet en beslutning som jeg lenge har overveiet, er den påtegning som De 7. september ifjor ga på en skrivelse av 5. s.m. fra Ministerens Kontor angående anvisning av 2 1/4 kg. smør til frk. Margareth Foss, som av Føreren hadde fått det spesielle oppdrag å skaffe endel ubemidlede småjenter en tryggelig sommer i et hus som er Førerens eiendom på Landaen. Avskrift av vedkommende brev fra Ministerens Kontor med Deres påtegning vedlegges. Når det i brevet fra Ministerens Kontor uttrykkelig angis at det har vært forutsetningen at der senere skulle foretas ekstratildelinger

Bil. X, 3, X, 4, X, 5.

av brød og smør, må jeg anse det som en frekkhet at De i en påtegning tillater Dem å antyde at det her var et forhold som kunne være gjenstand for anmeldelse. Sammenlikner man Deres holdning i denne sak med de svære tildelinger av smør og sukker som den politiserende biskop Berggrav fikk i slutten av 1941, blir Deres holdning enda mere uantakelig. Jeg er dessværre først nå blitt oppmerksom på Deres ovenfor omhandlede påtegning.

Bil. X, 4. Cirkulære fra minister Blehr 17. august 1942.Cirkulære til samtlige kontorsjefer og avdelingssjefer i Forsyningsdepartementet.

På grunn av de forskjellige rykter som er i omlop angående årsakene til at jeg har avskjediget kontorsjef Vold meddeles at kontorsjefen er avskjediget fordi han ved flere anledninger har overtrådt sin kompetanse og ikke har vist noen vilje til å samarbeide med sin sjef, Direktøren, likesom han har stillet seg avvisende overfor henvendelser min kontorsjef på mine vegne har gjort til ham.

Han har forøvrig i enhver henseende betraktet Metallkontoret som sin private domene og har handlet deretter.

Eksempelvis kan nevnes at han i fjor høst av sin nærmeste sjef fikk en skriftlig reprimande fordi han uten konferanse med Direktøren forbød levering av moniérjern og rundjern under 40 mm Ø, bestemte at overtredelse av forbudet var straffbart etter forordning av 29. mai 1941, som imidlertid alene kan benyttes av Direktøren.

I april 1942 "beslagla" han et parti skrapjern med benyttelse av forordning av 6. desember 1940, hvilken forordning imidlertid alene kan benyttes av Ministeren. Spørsmålet om "beslagleggelsen" hadde han hverken forelagt for Direktøren eller Ministeren.

Bil. X, 5. Skrivelse fra NS Faggruppeorganisasjon, landsleder Odd Fossum, til Quisling 8. juni 1943.

Min Fører.

Jeg viser til konferanse på Slottet, hvor jeg tillot meg å referere herr minister Blehrs uttalelser. Etter Førerens ønske, gjengir jeg herved disse skriftlig:

Under en middag, holdt av Ombudsmannen, herr Alf Whist, for en rekke framtredende representanter for næringslivet, utviklet det seg under kaffeserveringen ved et av bordene en diskusjon om Nasjonal Samlings innflytelse i departementene. Herr minister Blehr satt ved samme bord som jeg, og etter først å ha ironisert over NS-folks dugelighet, uttalte han følgende: "Dere NS-folk kritiserer at en ikke skifter ut jøssinger med medlemmer av partiet. I regjeringsmøtene kommer også Føreren alltid med dette at f.eks. jeg har en jøssing i mitt departement, herr Schei, som bør vekk. En ting må dere imidlertid forstå: Ministerpresidentens stilling i Norge er ikke så sterk at han kan fjerne en mann fra mitt departement, så lenge jeg vil han skal sitte der". Uttalelsen virket selvsagt pinlig på alle NS-folk som satt rundt bordet.

Jeg unnlater i samme forbindelse heller ikke å trekke fram et eksempel, som klart viser herr minister Blehrs innstilling overfor arbeiderne og deres organisasjon. Selv har jeg vært tilstede ved endel middager som har vært holdt i forbindelse med Næringssambandet eller andre organisasjoner under minister Blehrs fagområde. Gud skal vite at der aldri har manglet noe ved disse anledninger. Under vårt siste kurs på Sørmarka søkte jeg om 40 kilo kjøtt og sigaretter til en kameratkveld ved avslutningen. Jeg oppga antall deltakere og overlot til For-

Bil. X, 5, X, 6.

syningsdepartementet å avgjøre hvor meget de hadde anledning til å innvilge. Her var det samlet representanter for arbeiderne fra det hele land. Meddelelsen fra Forsyningsdepartementet om at herr minister Blehr personlig hadde avslått søknaden, skapte selv-sagt forbitrelse. At jeg ved å mobilisere herr minister Lippestad og herr minister Fuglesang og alle de tyske myndigheter jeg har forbindelse med, fikk ordnet saken samme dag som kameratkvelden skulle holdes, forhindret ikke at herr minister Blehr åndelig talt ble hudflettet.

Som partifolk raser vi mot og forsøker å uskadeliggjøre plutokrater utenfor partiets rekker, men de innenfor, som beviselig er langt verre, hva med dem? Kan vi som nasjonal-sosialister kreve vedkommende fjernet?

Heil og Sæl
Odd Fossum (sign)

Minister Blehrs uttalelser ved nevnte anledning bekreftes
Eilif Langfeldt (sign)

Bil. X, 6. Skrivelse fra Blehr til Quisling 22. juni 1943.

Herr Ministerpresidenten leverte meg 18. ds. en skrivelse av 8. ds. fra landsleder Odd Fossum angående uttalelser som han påstår at jeg skal være kommet med. Bl.a. skulle jeg ha sagt følgende: "Ministerpresidentens stilling i Norge er ikke så sterk at han kan fjerne en mann fra mitt departement så lenge jeg vil han skal sitte der".

Jeg betegner påstanden om at jeg skal ha sagt dette som en uforskammet løgn av herr Fossum. Jeg pleier ikke å beruse meg i selskaper og pleier aldri å si annet enn hva jeg mener og følgelig er det absolutt utelukket at jeg noensinne skulle ha sagt noe slikt sludder.

Jeg erindrer at der ved omhandlede anledning ble stiklet på direktør Schei, og det av personer som ikke har noen-somhelst forutsetning for å bedømme ham, og som heller ikke har meget at påberope seg fra sin personlige virksomhet. Jeg synes det er leit å høre myggen knekke i stallen og når usakkyndige tror å kunne bedømme herr Scheis person og der legges komplott opp mot en dyktig mann fordi han ikke er medlem av partiet, kan det av og til irritere meg. Derfor svarte jeg at NS kunne være glad hvis det hadde mange så dyktige folk som direktør Schei. Jeg sa også at jeg var i allfall ikke stand til å få ham bort, da Rikskommisariatet rett fram har henvendt seg til meg og sagt at det ikke vil tåle det. x) Jeg sa at saken i tilfelle måtte tas opp av Føreren, men at jeg med mitt kjennskap til Førerens hensynsfullhet: overfor sine ministre, gikk ut fra at Føreren ville ta hensyn til min mening i et så viktig anliggende. Dette siste er altså vridd om på den uforskammede måte som ovenfor sitert.

Det er ikke første gang herr Fossum har vært ute etter meg med løgnaktig sladder. Jeg har imidlertid vært ubekjent med hans animositet mot meg inntil i det siste. Det er mulig at hans animositet stammer fra at jeg i sin tid ikke fant å kunne inotekomme hans søknad om å få representasjonskvote for tobakk. Anmodningen om slike kvoter er stadig voksende og blir daglig avslått i hopetall. At jeg derved blir meget upopulær blant mange mennesker, kan jeg ikke ta hensyn til.

Hva angår det siste utfall i herr Fossuns skrivelse, hvor han krever meg fjernet som plutokrat, og øyensynlig bygger

x) Henvendelsen skjedde fordi partiet - ikke jeg - hadde tenkt å få Schei avsatt, eventuelt arrestert. E.Bl.

sin dom på at det ved et tilfelle ble nektet kjøtt til en kameratkvull, skal jeg bemerke: Der kommer daglig tallrike ansøkningsom kjøtt, tobakk m.m. til fester og i farten er det ikke alltid godt å se hvilken betydning tilstelningen har. Slike ansøkningsom blir ofte avslått og kanskje, som i herr Fossums tilfelle, senere innrømmet når nye og fyldigere opplysninger kommer inn. Jeg kan ikke ta hensyn til om slike avslag skaper "forbitrelse" og om jeg "åndelig talt blir hudflettet". Som oftest avgjøres sakene ikke av meg, da jeg ikke har tid til det, men jeg tar ansvaret for alle avgjørelser.

Hva Schei angår benytter jeg anledningen til å nevne: Kort etter min tiltreden som minister fikk jeg besøk av fylkesfører Aas som sa at han kom for å gi meg opplysninger om Schei, og han sa Schei er en til det ytterste lojal og dyktig personlighet, og at det ville være en stor feil å fjerne han. Hans henvendelse til meg var foranlediget av at han hadde hørt i partiet at Schei skulle bort. Kort etter henvendte Dr. Blankenagel seg til meg i samme anledning og sa han ville råde meg til ikke å gjøre noe forsøk på å fjerne direktør Schei, da Reichskommisssar ville motsette seg det.

De rosende uttalelser som nevnte herrer frankom med om direktør Schei har jeg tilfulle fått bekreftet riktigheten av etter mitt senere kjennskap til han. Han arbeider helt ut saklig og lojalt og jeg har ikke kunnet påvise noe tilfelle i hvilket han har opptrådt usaklig til skade for NS eller andre. Da det engang ble påvist, at en NS nærstående forretningsmann, uten herr Scheis skyld, hadde fått sin kvote feilaktig beregnet til sin skade, var herr Schei straks med på å rette dette. Som ikke-medlem mener herr Schei selvfølgelig at NS-folk ikke bør ha særbeholdninger og dette er en av grunnene til motvilje mot ham. Der er jo mange i partiet som gjerne vil la egeninteressen gå foran samfunnsinteressen. En annen og kanskje den vesentligste årsak til den aksjon som har vært rettet mot direktør Schei, er antakelig at min konforsjef, herr Bohre (som forøvrig nå nettopp er gått over i Handelsforbundet) mente seg personlig tilsidesatt av herr Schei og bar nag til ham for dette. Herr Bohre var samtidig sambandsmann og han benyttet sin stilling til stadig overfor partifolk å tale nedsettende om herr Schei. Bohre har mange utmerkede egenskaper, men han er tilbøyelig til å overdrive mindre ting og taper aldeles balansen når talen er om den han med rette eller urette tror er aktive motstandere av NS. Ved sin opptreden har herr Bohre ikke bare skadet herr Schei, men også meg i vesentlig grad. Som eksempel herpå kan jeg nevne at forleden dag sa minister Hagelin til meg: "Jeg skjønner nå godt at De ikke kan undvære direktør Schei, men han har kostet Dem meget".

Som herr Ministerpresidenten vil erindre har jeg flere ganger uttalt at jeg gjerne vil ha Næringsråd, hvorved partiet ville bli tilfredsstillt, men saken er hittil strandet på at jeg ikke har funnet noen ledig og tilstrekkelig dyktig mann til å ta en så ansvarsfull stilling.

Jeg betrakter den del av mitt arbeide som vedrører provianteringen som det kanskje tyngste og ansvarsfulleste og jeg betrakter det også som et område hvor man mest mulig bør holde politikken utenfor. Jeg betrakter meg i disse saker som moralsk ansvarlig overfor det samlede norske folk. Jeg kan ikke gå med på at man til skade for folkeernæringen forsøker å få bort nøytrale, fremragende, dyktige og absolutt ansvarsbevisste folk, bare fordi de ikke er medlemmer av partiet.

Bil. X, 7. Skrivelse fra Blehr til Ministerpresidenten
17. september 1943.

Den kritikk som har vært rettet mot meg for min ledelse av dette departement, har kun i et par tilfeller vært bilagt med eksempel på hva der er som er galt, ellers har kritikken som regel bare ganske bredt vært begrunnet med at her sitter en hel del jossinger som jeg ikke avskjediger. Kritikken har åpenbart i en vesentlig grad vært framkaldt eller forsterket ved virksomhet fra min tidligere konforsjef Bohre's side. Jeg gjorde daværende sekretær Bohre til min kontorsjef, noe jeg nokså snart kom til å angre på. Det viste seg nemlig at herr Bohre for det første ikke var faglig tilfredsstillende etter mine begreper, men dernest hva som var værre, at han har et ubehersket temperament og opptrer utfordrende og sårende overfor dem som ikke er enige med ham. Det kom derfor ganske raskt til en serie konflikter mellom herr Bohre og de forskjellige av mine sjefer, og at skylden herfor ligger på herr Bohre's side x) framgår derav at der nå etterat jeg har hatt sekretær Hestnes som sambandsmann i noen måneder, ikke har vært en eneste tilsvarende konflikt. På grunn av disse konflikter og på grunn av herr Bohre's måte å foredra sakene på for meg tok for meget tid, bidro jeg til at herr Bohre fikk en annen stilling.

Det ble meg så meddelt at herr Hestnes var sambandsmann og jeg har gått ut fra dette.

Imidlertid fikk jeg den 14. ds. forelagt vedlagte notat fra kontorsjef Ringen, som viser at herr Bohre fremdeles tar opp saker i mitt departement til behandling med mine kontorsjefer og at han herunder fremdeles opptrer aggresivt og truende, på en måte som jeg i høy grad må misbillige. Jeg innkaldte da herr Bohre til meg og spurte om han godkjente kontorsjef Ringens notat. Han sa ja hertil. Jeg spurte da på hvilket grunnlag han grep inn i min saksbehandling. Han svarte først: "Som partimann". Jeg spurte om han trodde at enhver som helst partimann hadde anledning til å opptre slik. Han sa da at han fremdeles var sambandsmann. Jeg sa at jeg nettopp hadde vært hos Føreren og spurt om dette og at Føreren ikke kjente til at han skulle være sambandsmann og at Føreren tilføyet: "Han er jo heller ikke i Næringsdepartementet". Herr Bohre sa da at han hadde fått i oppdrag å være Førerens spesielle sambandsmann. Han opptrådte meget ubehersket og høyroestet og kom med en masse uttalelser om at han ikke kunne se rolig på forholdene i departementet og at nå skulle det være slutt med det o.s.v., uttalelser av den alminnelige truende art, som han tidligere ikke anvendte overfor meg, men bare overfor mine underordnede.

Når jeg har tatt dette opp, er det for å henstille til Ministerpresidenten, i tilfelle av at jeg kommer til å fortsette som minister, for det første at herr Bohre betydes at han ikke skal ha noen befattning med mitt departement og ikke skal ha noen sambandsmannsstilling her og for det annet at det betydes ham at det ikke er i partiets interesse at en ministers autoritet angripes og undergraves på den måte han gjør. Skjønt herr Ministerpresidenten kjenner de grunner som gjør at jeg ikke uten videre kan sette alle ikke-medlemmer på døren, vil jeg tillate meg å framholde dem påny:

1. Så uhyre vanskelige som forsyningsforholdene er og så stor misnøye som nettopp mangelen på dette område naturlig må framkalle, anser jeg det som meget farlig å gripe inn i administrasjonen her og sette ut ovede og dyktige folk, for å sette inn partimedlemmer, som ikke har kjennskap til vedk. fagområde.

x) Etter frigjøringen har politiforklaringene vist, at skylden nok i mange tilfeller var gjensidig. Notat av Bl. mars 1948.

Bil. X, 7, X, 8, X, 9, X, 10.

- 74 -

2. Skal slik utbytning foretas må man ha vissthet for at de nye menn er dyktige og kan klare oppgavene tilfredsstillende. Men som herr Ministerpresidenten vet er der idag så stor mangel på NS folk til viktige stillinger, at det er den rene unntakelse at man ved leilighet kan finne en passende mann. Våre partimedlemmer, både de dyktige og de mindre dyktige, ja tildels de ganske udyktige også, er belastet med oppgaver. Flere avertissementer som jeg har latt innrykke har vært helt uten resultat. Der meldte seg således i sin tid ikke en eneste N.S. reflektant på stillingen som sjef for det juridiske kontor. x) Der meldte seg videre for en tid siden ikke en eneste brukbar N.S. mann til forskjellige stillinger i Provianteringsavdelingen. (Resten av brevet mangler. Det inneholdt betraktninger over visse rettferdighetshensyn, som ikke måtte tilsidesettes).

Bil. X, 8. Notat av kontorsjef Ringen (med påtegning av Blehr 16. september 1943), 14. september 1943.

Direktor Bohre ringte meg idag kl. 11 og snakket om ordning av øket omsetning for tre grønnsaksgrossister, nemlig Bertin Johannessen, Oslo, Gunnar Lie, Sarpsborg og Ottar Eeg, Molde. Han opplyste at ministeren før sin reise til Nord-Norge hadde gitt beskjed om at dette skulle ordnes øyeblikkelig. Jeg er ikke klar over om dette gjaldt for alle tre eller om det bare var for Bertin Johannessen. Jeg opplyste at Bertin Johannessen var hos meg igår og snakket om dette og at det i min konferanse med direktøren idag ville bli ordnet med levering av grønnsaker til Wehrmacht gjennom Bertin Johannessen og at jeg ikke kunne erindre å ha hørt noe om dette tidligere.

Direktor Bohre forte et meget truende språk og sa at dette måtte det nå bli slutt med (uten at han uttalte hva det var som det måtte bli slutt med). Han sa at hvis dette ikke ble ordnet kunne det bli grepet inn på en langt ubehageligere måte enn det som nå var gjort med kontorsjef Leigh. Han uttalte også at det ikke var sikkert at vi hadde den beskyttelse som vi hadde regnet med. Han uttalte til slutt at det for øvrig kunne konfereres med fungerende sambandsmann, kontorsjef Hestnes om hvilke NS-firmaer det gjaldt. Derpå uttalte han "God dag" og la røret på.

14/9-43. J.R.

Kontorsjef Ringen har idag overfor meg bekreftet ovenstående framstilling og bemyndiget meg til å meddele den videre.

16/9-43. Bl.

Bil. X, 9. Rapport fra Otto Berg. Rikspolitiet, 4. april 1944.

Svend Borchmann Hersleb Vogt, f. 20/5-1912 i Oslo.

Bodde i Norge: Odinsgate nr. 34, Oslo. Kjent med

vitneansvaret, forklarte angående følgende personer:

- 1) Eivind Blehr, ca. 50 år. Sjef for Handelsdepartementet. V. kjente ingen tilfelle hvor anm. skulle ha foretatt overgrep overfor funksjonærer eller embetsmenn innen departementets område

xx)

Bil. X, 10. Skrivelse fra Blehr til Quisling 17. september 1943.

Da jeg tiltrådte mitt ministerembete var det selvsagt min oppfatning at en minister er plasert direkte under Forerens kontroll og ordre og at de politiske organer ikke har anledning til å gripe inn i hans administrasjon med ordre til hans under-

xx) Ann. februar 1948 av Blehr: kontorsjef Leigh, som av Quisling ble forlangt stillet til disposisjon med ventetid, tilhørte Forsyningsdept.

x) Feilskrift for "Den alminnelige avdeling".

ordnede eller til ham selv. Imidlertid synes dette ikke å være oppfatningen innen det som sedvanlig med et uriktig navn kalles "Partiet", d.v.s. de politiske organer.

Under mitt fravar i Nord-Norge i sommer avsatte min stedfortreder, minister Frøtheim, forretningsfører Honsen i Sorum forsyningsnemnd, idet Honsen allerede i januar d.å. var påtenkt utskiftet på grunn av uorden ved kontoret, og deretter i sommer fikk en dom på 45 dagers fengsel, ubetinget + kr. 400.- i bot for en rasjoneringsforseelse. I anledning avsettelsen telegrafererte fylkesfører Hæreid til fylkesmannen i Oslo og Akershus følgende:

"Forretningsfører Honsen Sorum må bli sittende i sin stilling stopp. Har ingen forbrytelse gjort som berettiger entledigelsestopp. Svekker hverken stat eller parti tvertimot stopp. Honsen blir sittende".

Dette telegram foranlediget at fylkeskontorsjefen overfor forsyningsnemnden i Sorum, uten å forelegge saken for departementet, tilbakekaldte departementets ordre om at Honsen skulle slutte. Samtidig sendte fylkesfører Hæreid minister Blehr personlig samme telegram med ordre om at "Honsen blir sittende".

Jeg svarte fylkesføreren at jeg eller mine organer ikke tar imot ordre av ham. Noen grunn til å la Honsen bli sittende på grunnlag av at dommen muligens er for streng fant jeg ikke, da jeg allerede i januar hadde tatt det standpunkt at Honsen burde utskiftes. Det kan ikke være administrasjonens sak å revidere dommen, den får eventuelt opptas til fornyet behandling. Forøvrig var dommen ikke appellert og Honsen ble benådet.

I anledning fylkesfører Hæreids inngripen og ordre til fylkesmannen og meg uttalte minister Fuglesang sin misbilligelse med fylkesføreren, men jeg har ikke set at misbilligelsen har gitt seg utslag i at derfra partiets side er gitt Hæreid en kraftig reprimand med ordre om å opptre korrekt. Mitt brev til partiministeren med anmodning om at "herr ministeren gir fylkesføreren i Sarpsborg slike instruksjoner at han for framtiden opptre korrekt i de saker som vedrører mitt virkeområde", har herr Fuglesang ikke besvart. Derimot har herr Fuglesang tatt saken opp i regjeringsmote og lest opp forskjellige papirer som skulle bevise at herr Honsen var urettferdig behandlet, og under dette har herr Fuglesang uttalt seg på en måte som må ha gitt regjeringen inntrykk av at min befatning med saken har vært uheldig. Mine gjentagne anmodninger til herr Fuglesang både muntlig i regjeringsmote og skriftlig om å få utlevert de papirer herr Fuglesang støtter seg til, har vært besvart med avslag, idet jeg først skal få papirene når det passer herr Fuglesang. Herr Fuglesang har såvidt jeg forstår satt i sving et stort apparat for å skaffe det nødvendige materiale for sine påstander. Jeg har intet imot at en uskyldig NS mann renvaskes, men jeg har imot at mine forsyningsinspektorer angripes på en sådan måte at jeg ikke får anledning til å danne meg en mening om saken.

Som sagt får jeg ikke svar fra herr Fuglesang i denne sak, men jeg har fått svar på annen måte. Honsensaken har gitt anledning til at derfra fylkesfører Hæreids side er rettet de groveste angrep på meg i rapportene til partiministeren. I denne rapport som ble lest opp torsdag den 9. ds.^x) het det at Næringsdepartementet er en rød klut for hele partiet i Østfold. I Hæreids rapport igår, torsdag, het det ordrett følgende: "Kritikken mot Næringsdepartementet er enorm. Minister x) i ministermote

Blehr og hans drabanter er en skam for NS og folk forstår ikke hvorfor det ikke blir ryddet opp. Det sies åpent, at Blehr ikke gjør et dagsarbeide, men bare underskriver hva jössingene forelegger ham" Fylkesforeren har også, etter hva minister Fuglesang forteller kritisert meg fordi jeg skulle ha gitt godseier Skau på Holleby fritakelse for å levere slakt. Påstanden er usannferdig, hvilket jeg også har fortalt minister Fuglesang. Minister Fuglesang har allikevel hevdet at han har beviser på at påstanden er sann. Noe slikt bevis har han til dato ikke kunnet skaffe. Jeg henviser herom til en annen skrivelse av idag.

Næringsministerens vidtomfattende oppgaver er av den art at nærsagt hvilken som helst beslutning han fatter griper direkte inn i en eller annens økonomiske forhold eller materielle stilling. Derfor sitter næringsministeren ifølge sakens natur i en særlig utsatt stilling. Enn mere vanskelig blir stillingen fordi næringsministeren ikke alltid har makt til å avgjøre saken etter sitt eget skjønn, men er i høy grad avhengig av Rikskommissariatet. Denne avhengighet følger delvis av den uberettigede makt og kommandostilling endel herrer i Rikskommissariatet har tillatt seg overfor Næringsdepartementet for min tid, dels av de følger for forsyningen som konflikter med Rikskommissariatet kan få og hvormed jeg ofte blir truet.

Skal næringsministeren i denne vanskelige situasjon kunne arbeide uforstyrret med viktige oppgaver og søke å fylle disse så tilfredsstillende som mulig, må han være fritatt for ukyndig inngripen fra uvedkommendes side og fra ukollegial opptreden og sjikanøs, ubegrunnet kritikk fra partiets organer. Han må kunne gjøre regning på loyal opptreden fra sine kamperfeller, både i den overste administrasjon og i partiets politiske organer, og han må også kunne gjøre regning på kollegial støtte fra partiministeren. Jeg antar at den siste av disse forutsetninger vil kunne istandbringes ved et ord fra Ministerpresidenten, men jeg tror ikke at dr. Hæreid, etter den ubeherskede opptreden han har vist ved flere anledninger, er istand til å tilegne seg en korrekt opptreden overfor ministrene og da for tiden spesielt overfor meg. Under disse omstendigheter finner jeg at en av forutsetningene for min vedbliven i regjeringen ikke er tilstede, hvorfor jeg henstiller at herr Ministerpresidenten å frita enten dr. Hæreid eller meg fra våre verv.

Bil. X, 11. E. Blehr til byrettsdommer K. Roll Matthisen, Bergen, 30. desember 1947. 11 e

I skrivelse av 7. januar 1945 fra fylkesmann Schei til Oslo Politikammer er anført:

"I saker om overtredelse av forsynings- og rasjoneringsbestemmelser, som departementet hadde til behandling fulgte Blehr den linje at partifolk ikke skulde behandles mildere enn andre overtredere. I noen tilfelle^{fa} fravek han denne linje. Således^{x)} anbefalte han benådning av en produsent som hadde vedtatt bot for overtredelse av slakteforordningen med den begrunnelse at produsentens sønn var frontkjemper. Men stort sett^{x)} inntok Blehr et korrekt og saklig standpunkt i disse saker og kom av denne grunn flere ganger i motsetningsforhold til andre partifolk, uten å gi etter for disses påtrykk".

Denne pasus, som vistnok er redigert i Forsyningsdepartementets juridiske kontor, er etter Deres og Scheis forklaringer, som vitner i min sak, delvis nisvisende. De forklarte nemlig, at der ikke var noe annet tilfelle (enn det anførte) i hvilket jeg skulde ha fraveket den strengt saklige

x) Understreket her.

Bil. X, 11.

linje. De forklarte at jeg ofte sa til Dem, at partifolk (NS medlemmer) burde behandles strengere enn andre. De forklarte videre om den omhandlede overtredelse av slakteforordningen, at det først ble forlangt av meg at jeg skulle innstille forfølgningen, og at jeg nektet dette. Da mannen deretter hadde vært under rettsforfølgning og hadde fått en bot (forklarte De videre) ble jeg av Riisnæs, partiet og Ljungberg sterkt oppfordret til å gå med på en uttalelse om at departementet etter omstendighetene ikke ville protestere mot at han ble benådet - og dette gikk jeg med på. (Jeg kan tillegge, at det var opplyst for meg, at på grunn av særlige forhold ville boten økonomisk gått ut over sønnen).

Schei for sin del forklarte som vitne, at han ikke kjente noe tilfelle av den omhandlede natur, i hvilket jeg fravek den strengt saklige linje.

Under disse omstendigheter forekommer det meg, at annen til fjerde pasus i det av meg siterte avsnitt av Scheis skrivelse bør lyde:

"I et tilfelle fravek han denne linje, idet han gikk med på et forslag om benådning av en produsent som hadde vedtatt bot for overtredelse av slakteforordningen, med den begrunnelse, at produsentens sønn var frontkjenner, og at boten økonomisk ville gå ut over sønnen. Men ellers inntok Blehr...osv."

Jeg ville være meget forbunden for Deres uttalelse om ovenstående, dels fordi jeg vil begjære saken gjenopptatt, dels fordi alle bevisligheter i saken i hvert fall må behandles på ny i en sak, som Erstatningsdirektoratet vil anlegge mot meg

De forklarte om Kohlbergsaken, at jeg fikk overført til norsk jurisdiksjon 16 norske, som tyskerne hadde arrestert, og av hvilke de erklarte å ville skyte 6. Jeg ville være meget forbunden for Deres erklæring herom, og om at jeg forhindret at forretningsfører Skevik, Kongsvinger forsyningsnemnd, ble dømt av tyskerne, som hadde bebudet dødsdom for ham.

Etter mine notater forklarte De videre : (Jeg setter opp spørsmålene fra det ved Deres avhøring benyttede spørsmålsskrift, og Deres svar).

Spm. 12: Gjorde tiltalte noengang noe forsøk på å påvirke Dem eller andre i departementet politisk?

Svar: Nei, ikke såvidt vitnet vet.

Spm. 25: Bragte tiltaltes avsettelse av NS-folk ham på kant med partiorganisasjonene?

Svar: Ja.

Spm. 34: Husker vitnet saker i hvilke tiltalte nektet å bidra til at den norske part i tyskernes svarhandel skulle gå fri?

Svar: (Vitnet nevnte flere slike saker, og andre ble dokumentert)

Spm. 35: Kjenner De noe tilfelle i hvilket tiltalte etterkom de tyske krav om at tiltalte skulle la den norske part gå fri?

Svar: Nei.

Spm. 39: Holdt tiltalte i de saker De kjenner fra Deres virksomhet i Forsyningsdepartementets juridiske kontor en fast, nasjonal linje overfor tyskerne?

Svar: Ja.

I premissene til dommen i min sak anførte lagnannsretten: "Det ansees godtgjort, at tiltalte som "minister" allerede fra begynnelsen av inntok en stram og uredd holdning overfor tyskerne. I sitt forhold til partiet og partimedlemmer var tiltalte svakere. Han opponerte nok, men etterkom stort sett de krav som ble stillet til ham". Denne høyst uriktige dom om mitt

Bil. Xll, X, 12.

forhold til partiet har lagmannsretten felt på grunnlag av noen få saker, i hvilke jeg var nødt til å etterkomme visse krav fra Quisling, partiet og partimedlemmer. De mange hundre eller tusen saker i hvilke jeg ikke har etterkommet slike krav burde jo såvidt mulig vært belyst for dom kunne felles på dette viktige punkt. Det er dette jeg vil forsøke å få gjort, og jeg håper derfor at De vil bidra hertil ved besvarelse av mine spørsmål.

Til slutt tillater jeg meg å spørre om De kjenner til et omslag med for meg gunstige papirer, som fra departementet ble sendt politiet, påskrevet "til hans fordel". Det inneholdt papirer om Kohlbergsaken m.m. Var de samlet av Dem? Politiet unnlot imidlertid å sende omslaget til min forsvarer, og aktor gjorde intet forat de skulle komme meg tilgode. Det var kun ved et rent tilfelle jeg fikk rede på at de eksisterte, og fikk tak idem.

Bil. X, 12. Byrettsdommer K. Roll Mathiesen, Bergen, til E. Blehr, 6. januar 1948.

I anledning av Deres brev til meg av 30. desember 1947 bemerkes:

Det er riktig at jeg som vitne under hovedforhandlingen i lagmannsrettssaken mot Dem forklarte at jeg ikke kjente andre tilfeller hvor De hadde fraveket den strengt saklige linje under behandlingen av saker om overtredelse av forsynings- og rasjoneeringsbestemmelsene enn Deres anbefaling av benådning for en produsent som var straffet for overtredelse av slakteforordningen. Deres referat av min forklaring om dette er helt korrekt.

Da jeg møtte i lagmannsretten, hadde jeg nettopp gjennomgått arkivet i Forsyningsdepartementets juridiske kontor, som behandlet alle straffesaker, og hvis sjef jeg var i hele den tid De var i Forsyningsdepartementet. Jeg hadde således det beste materiale å bygge på. Ut fra mitt kjennskap til forholdene anser jeg det for riktig at De bare i omhandlede tilfelle fravek linjen i saker angående overtredelse av forsynings- og rasjoneeringsbestemmelsene om at partifolk ikke skulle behandles mildere enn andre overtredere.

Hva De forøvrig gjengir av min forklaring er korrekt. De nærmere detaljer om Kohlbergsaken og Skeviksaken og om de saker som er omhandlet under spørsmål 34 husker jeg ikke nå da jeg ikke har Det juridiske kontors arkiv å støtte meg til.

Jeg kan heller ikke huske noe omslag inneholdende Kohlbergsaken m.v., jfr. siste avsnitt i Deres brev. Det er sannsynlig at jeg i 1945 fant fram gjenparter vedkommende disse saker. Dersom De ikke har materiale vedkommende Kohlbergsaken og Skeviksaken, må det kunne fås i Det juridiske kontor.

Til slutt vil jeg nevne to saker hvor De kom i sterk opposisjon til partiet. Begge saker ble bragt inn for den "protokollkomite" Quisling etablerte med Vasbotten som formann. Den ene sak gjaldt Deres avskjedigelse av en forretningsfører (hirdmann) i Sorum eller Sorumsand forsyningsnemnd. Den annen var Deres forsøk på å stoppe fylkesfører Hæreids inngripen i departementets håndhevelse av slakteforordningen i Østfold. Begge saker finnes i Det juridiske kontors arkiv.

Bil. X, 13.

FORSYNINGSD-DEPARTEMENTET.

Oslo, 6. februar 1942.

UJ.

J.nr.347a/42 F.

Fra direktør Ravner.

Herr minister J.A. Lippestad,
Sosialdepartementet.Porsgrunn Margarinfabrikk A/S.

Jeg viser til Deres brev av 27. f. m. vedr. ovennevnte fabrikk.

På direkte henvendelse fra disponent Borgir ved Porsgrunn Margarinfabrikk, har en øket hans løpende kvote med ytterligere 10 %.

De vanskeligheter som har vært i januar og som kommer til å fortsette i februar, er dessverre ikke til å unngå på grunn av råstoffsituasjonen og isforholdene. Alle fabrikker er her i samme stilling. Det er imidlertid tatt ekstraordinære skritt til gjennomføring av sildoljetransport med jernbane, og en håper at de værste vanskeligheter skal være overvunnet innen kort tid.

Øystein Ravner (sign)

Bil. X, 14. Aufgabe über Margarinrohstoff geliefert von derDenofa an Kjøkkenforsyningen A/S, vom 1. Juli 1941 bis 1/7 1942.

Juli	1941	78.566	kg.	
August	"	96.816	"	
September	"	54.550	"	
Oktober	"	105.491.5	"	
November	"	32.824	"	
Desember	"	15.102		383.349.5 kg.
Januar	1942	59.966	kg.	
Februar	"	6.941.5	"	
März	"	27.539	"	
April	"	76.500	"	
Mai	"	84.032	"	
Juni	"	117.443	"	372.421 "
Tilsammen				<u>755.771 kg.</u>

In Durchschnitt pro Monat:

von 1/741 - 31/12-41 63.800 kg.
" 1/1-42- 30/6 -42 62.000 "

von 1/7-41 bis 30/6-42 62.980 kg.

Pr. De Nordiske Fabrikker
DE-NO-FA
Aktieselskap
O.Z. Thomsen (sign)
Disponent.

Oslo, 8/7-42

(rødt stempel)

) Riktig avskrift:

Bil. X, 15. Skrivelse fra E. Blehr til fhv. provianteringsdirektor, fylkesmann N. Schei, Hermansverk, 9. februar 1947.

Da vitneprovenerne i min sak ikke ble optatt stenografisk slik som i flere andre saker, ville jeg gjerne få kontrollert mine notater om noen av punktene i Deres forklaring og håper De vil hjelpe meg med dette. Det gjelder følgende punkter:

I. Rettshåndhevelse.

I skrivelse til Oslo Politikammer av 7. januar 1946 har De uttalt:

"I saker om overtredelse av forsynings- og rasjoneringsbestemmelsene, som departementet hadde til behandling fulgte Blehr den linje at partifolk ikke skulde behandles mildere enn andre overtredere. I noen få tilfelle x) fravek han dennelinje. Således anbefalte han x) benådning av en produsent som hadde vedtatt bot for overtredelse av slakteforordningen med den begrunnelse at produsentens sønn var frontkjemper. Men stort sett x) inntok Blehr et korrekt og saklig standpunkt i disse saker og kom av denne grunn flere ganger i motsetningsforhold til andre partifolk uten å gi etter for disses påtrykk".

Som vitne i min sak forklarte De derimot etter mine notater at De ikke erindret noen slik sak om en produsent som ble anbefalt benådet, og at De heller ikke erindret noen annen sak i hvilken jeg fravek den saklige linje.

Sjefen for det juridiske kontor, Roll Matthiesen, forklarte som vitne om nevnte produsent, at jeg nektet å stoppe rettsforfølgningen mot ham, hvorfor denne fortsatte og førte til bot, men deretter ga jeg etter for et sterkt påtrykk om å anbefale benådning. (Der forelå særlige grunner. Han vilde blitt benådet av Riisnæs eller Quisling i ethvert fall. Mine anm.)

Roll Matthiesen forklarte videre at der ikke var noe annet tilfelle, i hvilket jeg fravek den strengt saklige linje, og behandlet partifolk mildere enn andre. Han forklarte derimot at jeg ofte sa til ham, at partifolk burde behandles strengere enn andre.

Under disse omstendigheter tør jeg forespørre, om Deres foran siterte skriftlige uttalelse ikke delvis beror på en feilerindring eller misforståelse. Det forekommer meg at de av meg understreket ord burde rettes således: "I noen tilfelle" til "I et tilfelle", "således anbefalte han" til "idet han anbefalte", "Men stort sett", til "Men ellers".

II. Begunstigelser av partifeller. Statsgarantier.

Heron forklarte De etter mine notater:

Blehr var stadig under press fra Quisling, partiet og partifolk, forat han skulle innrømme partifeller all slags fordeler såsom større kvoter, produksjons-, import-, eksport- og omsetningstillatelser, autorisasjoner m.m. Dette press motstod Blehr godt.

Blehr avviste alle krav om partifellers autorisasjon som fiskehandlere m.m.. Han ønsket ikke å begunstige partifeller.

Således lykkedes det ikke Rikskommisariatet å få drevet igjennom at Martin Eckhoff ble autorisert som fiskehandler, for Whist hadde inntatt Blehrs plass - og Blehr nektet å autorisere Kathralen, som Whist senere autoriserte.

Blehr avviste Whists krav til ham om statsgaranti for skipsreder Bjørnstads Kjølelinje Tromsø - Oslo. Da Blehr var avsatt ga Whist denne garanti, og staten tapte en betydelig sum.

x) Understreket her.

Bil. X, 15.

Da Blehr også avviste Whists og Rikskommissariatets krav til ham om statsgaranti for generalkonsul Hildisch' hvalfangst fikk Whist ordnet denne garanti, som var sterkt fra-rådet av de sakkyndige, bak Blehrs rygg. Staten tapte en betydelig sum også på denne garanti.

Blehr motsatte seg garantien til Saugsbruksforeningens produksjon av gjar. Den ble etter Blehrs tid satt igjennom av Whist og Horby.

III Margarinkvote.

Etter mine notater forklarte De:

Hildisch fabrikk DE-N~~0~~-LA hadde av Rikskommissariatet for Blehrs tid fått en ekstrakvote på 75 tonn margarinråstoff pr. måned. Denne mente De burde oppheves da forutsetningene etter Deres mening var bortfalt. Blehr var uenig heri. Han var også under press fra Quisling som advarta ham mot å trå Hildisch på tærne. Også Whist hadde megen venerasjon for Hildisch. Blehr hadde ikke lyst til å la ekstrakvoten løpe videre, men fant å måtte opprettholde den, idet han bl.a. henviste til en avhandling av professor dr.juris & phil. Anathon AAll m.fl. om Hildisch fortjenester av sildoljens anvendelse i margarinindustri-en.

A/S Porsgrunds Margarinfabrikk og Mårud Margarinfabrikk hadde fra før Blehrs tid små ekstrakvoter, som også ble oppretholdt av Blehr.

~~(Ann. av Blehr: Der foreligger i original en skrivelse fra Ravner til Lippestad av 6/2 1942, i hvilken han meddeler at "på direkte henvendelse fra disponent Borgir ved Porsgrunds Margarinfabrikk har en øket hans løpende kvote med ytterligere 10 %." Denne sak var ikke blitt forelagt meg og har antakelig vært avgjort for jeg tiltrådte den 2. februar. Skrivelsen er på Forsyningsdepartementets papir og merket: "Fra direktør Ravner". Den er ikke parafert.✕~~

IV Nasjonal arbeidsinnsats.

Etter mine notater forklarte De herom:

Blehr var imot at rasjoneringskortene skulle blandes inn i spørsmål om arbeidsplikt. Blehr var ikke så fremmed for de tekniske spørsmål at han ikke forstod at det var umulig å gjennomføre kontrollen på mindre enn 2 - 3 måneder. Blehr prosederte for å forhale saken.

V Fettrasjonene.

De forklarte etter mine notater:

Det var stadig press fra tysk side for at vi skulle sette ned fettrasjonene, men vi forhindret dette ved å anfore Blehrs avtale med Statssekretær Backe i Berlin i mars 1942. Allerede ved denne avtales inngåelse var de norske rasjoner litt høyere enn de tyske, og Tyskland måtte senere flere ganger sette sine fettrasjoner ned.

VI Forhandlinger om fordelingen av fisken:

De forklarte etter mine notater:

Forhandlingene var en hokring om kvantiteten. Blehr gjorde godt arbeid og holdt stand mot tyskernes represalietrusler. Han gikk ikke med på noe mot Scheis råd. Schei var på det rene med at det ikke kunne oppnås noe bedre enn det som ble resultatet av forhandlingene. Blehr varetok helt ut Norges interesser og det var et fullkomment samarbeide mellom ham og Schei og de andre norske sakkyndige.

VII Svenskehjelpen.

Etter mine notater forklarte De:

Blehr ble anmodet av Quisling om å legge svenskehjelpen inn under NS-folks kontroll, men tok intet skritt i denne retning. Han blandet seg overhodet ikke bort i svenskehjelpen, men sørget for at Schei og den svenske generalkonsul fikk forhandle direkte med Riisnæs.

VIII Blehrs holdning i sin alminnelighet.

De forklarte etter mine notater:

Blehr inntok en helt ut selvstendig og uavhengig holdning overfor okkupasjonsmakten, og var alltid fast overfor tyskerne. Hans ord kunne man stole på. Han var sterk, ganske kvass, ganske effektiv i sin takling av tyskerne. Han var til stor støtte for Schei. Det ble betydelig vanskeligere å arbeide etterat han var avløst av Whist. Da ble det stor forskjell.

Blehr forsøkte aldri å virke noen politisk.

Blehr kom i dårlig forhold til R.K. fordi han ønsket å holde linjen ren og var steil overfor tyskerne.

Jeg ville være meget forbunden for Deres snarlige uttalelse.

Bil. X, 16. Skrivelse fra E. Blehr til fylkesmann (fhv. provianteringsdirektor) N. Schei, Hermansverk, 5. desember 1947.

(Brevet siterer fra senator Ottos "Auszug" av 23. september 1943 (bil. VI, 2) avsnittet om Landgerichtsdirektor Wolffs besøk hos Blehr - avsnitt I - og forsetttter:)

Etter min erindring var organisasjonen av matforsyningen for utbombede i full orden fra Deres side, og departementet hadde gitt forsyningsnemndene alle ønskelige instruksjoner. Wolff foreslo meg derimot at vi skulle opprette nye sentrale organer for nevnte oppgave og jeg fikk mistanke om at disse til dels kunne bli brukt i tysk interesse. Jeg antok at De ikke hadde bruk for råd av R.K., og at det ikke var ønskelig at tyskerne fikk blande seg inn i saken og fikk et inngående kjennskap til hvorledes vi hadde tenkt å innrette oss i tilfelle av invasjon eller andre kamphandlinger. Jeg mener også å erindre at De etter samtalen med Wolff meddelte meg, at De ikke hadde bruk for noen av hens forslag eller meddelelser i saken.

Jeg ville være Dem meget forbunden for å meddele meg, om min erindring stemmer med Deres.

Wolffs referat av samtalen med meg er ikke helt korrekt og uttømmende.

Bil. X, 17. Fylkesmann Schei, Hermansverk til E. Blehr 23. januar 1948. Utdrag.

Jeg har i de siste 2 år lagt betydelig arbeid i gjennomgåelsen av det materialet som er tilgjengelig, og som vedkommer Forsyningsdepartementets disposisjoner i krigsårene. Stort sett er jeg for Deres vedkommende kommet til det resultat at min tidligere bedømmelse har vært riktig, således også forsåvidt angår Deres forhold. Men det er riktig at jeg ikke kan påvise mer enn 1 tilfelle hvor De favoriserte partifolk (jeg ser da bort fra en anvisning til fru Hustad). Det ville således her vært mer presist uttrykt av meg om jeg istedenfor: "stort sett inntok Blehr", hadde sagt: "men ellers inntok Blehr".

Jeg er klar over at det ikke var med Deres gode vilje at Hildisch en tid fikk tilleggskvote. De la ikke skjul på at De allerede på det tidspunkt betraktet ham som en skurk. Jeg oppfattet det dengang slik at De fant saken for liten til å ta opp

Bil. X, 17, X, 18, X, 19, X, 20.

en åpen strid med ham, og De var vel på den tid noe engstelig for hans makt innenfor N.S. Jeg skal forsøke under de videre rekonstruksjonsarbeider å få bragt forholdene omkring dette spesielle spørsmål til fullstendig klarhet.

Jeg kan videre meddele Dem at Deres erindring omkring "bombeforanstaltningene" faller sammen med de faktiske forhold. Jeg sa Dem ellers ~~at~~ De første gang nevnte Wolff i den forbindelse at slike situasjoner falt inn under Provianteringsdirektoratets område, og det klarte vi best selv. De svarte den gang: "Det tror jeg nok, og det passer meg". Tyskerne fikk intet innblikk i de disposisjoner som ble foretatt i den anledning.

Bil. X, 18. Skrivelse fra Blehr til fylkesmann Schei, Hermansverk, 29. januar 1948 (utdrag).

Jeg takker for Deres brev av 23. ds.

De har ikke direkte besvart min skrivelse av 9. februar. 1947 for såvidt angår punktene II til VIII med mine referater av Deres vitneprov i min sak, men jeg går ut fra at det er til dette De sikter i Deres skrivelse av 23. ds. når De sier: "Stort sett er jeg for Deres vedkommende kommet til det resultat at min tidligere bedømmelse har vært riktig, således også for såvidt angår Deres forhold. -----"

Bil. X, 19. Forsyningsdepartementet ved rådmann Schei til Oslo Politikammer, 7. januar 1946. Utdrag.

..... Overfor Reichskommissar gikk han ^{x)} energisk inn for å få satt en stopper for tyske enkeltpersoners og militære enheters omfattende svartebørskjøp av landbruksprodukter og andre varer.

I flere saker mot nordmenn som var arrestert av tyskerne for overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene og som tyskerne aktet å dømme ved S.S. und Polizeigericht Nord intervenerte Blehr. Han gjorde hva han kunne for å få tyskerne til å overlate forfølgningene til norske myndigheter.

I forsyningssakene støttet han positivt arbeidet med å få størst mulig tilførsler fra Tyskland.

Blehr var ganske åpen i sin ferd, en diamentral motsetning til sin etterfølger. Han sa tydelig fra hvor han sto. Hans ord kunne man lite på.....

Bil. X, 20. Minister Blehrs promemoria til Ministerpresidenten, 12. januar 1944.Bemerkninger om den måte hvorpå minister Whist har innledet det såkaldte samarbeide med Næringsdepartementet.

1. Kort etter sin utnevnelse ga herr Whist ordre til at jeg skulle fremme til Finansdepartementet en sak angående statsgaranti for fabrikasjon av gjær ved A/S Saugbrugsforeningen. Da departementet ga ham en uttalelse om de tekniske og økonomiske betenkeligheter ved denne sak, svarte han med forskjellige besværingar vedrørende departementets behandling av saken og erklærte at saken var "utdebattert" og skulle fremmes. Jeg svarte at en sak som jeg har under behandling ikke er utdebattert før jeg har fått anført hva jeg som ansvarlig fagminister må anføre og at jeg ikke kunne fremme saken til Finansdepartementet med anbefaling, hvorfor jeg spurte om ikke Whist selv ville fremme den.

2. Den 15/12 1943 innkaldte herr Whist, uten å underrette meg, ekspedisjonssjef Harnoll til en konferanse, hvor bl. a. skulle drøftes en delvis reorganisasjon av Næringsdepartementet. Jeg

x) d.e. Blehr.

Bil. X, 20, X, 21.

ringte til herr Whist og sa at det hadde vært alminnelig mellom oss kolleger at når en minister ville snakke med en annens underordnede, ringte han opp til sin kollega og underrettet om det og spurte om vedkommende hadde noe å bemerke. Herr Whist svarte da i en skarp tone "men det gjør ikke jeg".

I den påfølgende samtale mellom ekspedisjonssjef Harnoll og minister Whist, tok denne opp en rekke spørsmål vedrørende min administrasjon. Han uttalte at han ikke hadde noe å bemerke til at herr Harnoll hadde orientert Næringsministeren om konferansen, men det ville ellers bli sørget for sikre retningslinjer for samarbeidet i framtiden.

3. I en skrivelse av 2. desember f.å. til meg tok minister Whist opp en lang rekke spørsmål vedrørende fiskeforsyningene og bad meg fremme en rekke forandringer vedrørende denne.

Jeg telefonerte til herr minister Whist og gjorde oppmerksom på at de saker han hadde tatt opp delvis allerede var løst av departementet eller var under behandling, og at de delvis var drøftet og funnet uantakelige og endelig at endel forslag som var nye fra herr Whists side, var av en slik art at det ville medføre uro blant fiskerne og sterk nedgang i fisket. Minister Whist bad meg da sende ham bemerkninger om dette. Jeg gjorde så, men fikk et uhøflig svar om at minister Whist ikke ønsket prosedyre. Han insinuerte bl.a. at jeg ville prosedere meg fram til misforståelse og han syntes å ville avskjære meg adgangen til å begrunne departementets arbeide med fiskeforsyningene, idet han ordrett skrev: "Jeg ønsker imidlertid som nevnt ikke å delta i noen prosedyre, til tross for at de forskjellige punkter i Deres brev i beste fall bare kan forklares som forsøk på å forsvare departementets arbeide med fiskeforsyningene".

4. I skrivelse av 7. ds. tok minister Whist opp fiskeforsyningen i Bergen og meddelte at han hadde konferert med fylkesmannen om denne sak og blitt enig med fylkesmannen om en ordning som han deretter hadde gitt fylkesmannen beskjed om å begynne gjennomførelsen av på Næringsdepartementets vegne. Dette har han altså gjort uten å underrette meg eller høre vårt standpunkt i saken. Saken var imidlertid allerede behandlet mellom fylkesmannen og direktør Schei og der var enighet mellom disse om en ordning som ikke på noen måte stemmer med den som minister Whist skisserte. Ved telefonsamtale med fylkesmannen 12. ds. har jeg fått bekreftet at Provianteringsdirektørens fremstilling om den ordning som fylkesmannen ønsker er riktig og at herr Whists fremstilling er gal. Herr Whists befatning med denne sak er således ikke bare unødvendig, men bringer forvirring inn og skaper unødig arbeide, likesom det må påtales at han befatter seg med slike saker uten samarbeide med Næringsdepartementet.

5. I skrivelse av 7. ds. ber minister Whist meg å heve en sak mot noen snekkermestre som har overtrått rasjoneringsbestemmelsene vedrørende anvendelse av bygningsmateriell. En slik sak ligger imidlertid utenfor Ministerpresidentens kunnngjøring av 2. november f.å. § 2, og dernest har jeg ikke noen beføyelse til å stoppe slike saker. Det er en eiendommelig form for "Samarbeide", at herr Whist gir meg ordre til å stoppe en slik sak uten i hvert fall å spørre om min mening.

Bil. X, 21. Quisling til Blehr, 14. januar 1944.

Det er av den største betydning at det er et intimt og forståelsesfullt samarbeide mellom de forskjellige ministre på produksjons- og næringslivets område, og da i første rekke mellom

Bil X, 21, X, 22, X, 23.

næringsministeren, landbruksministeren og minister Whist.

Jeg vil derfor foreslå at De og de to andre nevnte ministre etablerer en ordning med en fast ukentlig sammenkomst hvor de forskjellige felles eller hverandre berørende spørsmål kan drøftes og behandles i kollegiale former.

Jeg håper at man på den måte kan finne fram til en effektiv og fruktbringende arbeidsordning som er fri for kompetansetvister.

Liknende brev er sendt minister Frøtheim og minister Whist.

Bil. X, 22. Blehr til Quisling, 17. januar 1944.

Jeg har mottatt herr Ministerpresidentens skrivelse av 14. ds. angående faste ukentlige møter mellom landbruksministeren, minister Whist og meg, og er for min del enig i at denne ordning ville være god, spesielt fordi den ville gi meg anledning til å gi herr Whist orienteringer som han trenger før han tar standpunkt i saker vedrørende mitt område.

Bil. X, 23. Minister Blehr til Quisling, 13. mai 1944.Ad: Gassgeneratorstyret.

I forbindelse med min skrivelse av igår meddeles at da jeg i ministermøtet den 4. ds. uttalte at jeg ikke lenger ville ta ansvaret for at direktør Christensen ble sittende som formann i Gassgeneratorstyret, var jeg ubekjent med en sak som jeg først har fått rede på for 3 dager siden fordi den ligger under Landbruksdepartementet, nemlig Gassgeneratorstyrets behandling av garantiene for innkjøp av ved. Dette spørsmål er det som er omhandlet i pkt. 2 i min skrivelse av 11. ds. til Protokollkomiteen, hvorav gjenpart ble tilstillet herr Ministerpresidenten med min skrivelse av igår.

Etter at jeg idag har fått nærmere opplysninger om denne sak viser det seg at Landbruksdepartementet med Finansdepartementets samtykke har stillet garanti for vedinnkjøp til et samlet beløp av 27. mill. kroner til disposisjon for Gassgeneratorstyret og således at kontrollen med dem som får disse garantier forutsattes utøvet av Gassgeneratorstyret. Forutsetningen var også at garantibeløpene av vedkommende banker skulle utbetales til tommersegerne hvorved misbruk ikke kunne finne sted. Norges Gassgeneratorstyre har imidlertid såvidt sees i stor utstrekning gitt vedkommende banker anvisning på å utbetale pengene direkte til vedkjøperne og disse har så, visstnok også i stor utstrekning, anvendt pengene til å finansiere endel av tjæreanleggene med, de tjæreanlegg som de allerede hadde fått penger på av Staten gjennom en annen garanti. Kontrollen fra Gassgeneratorstyrets side har vært så slapp at direktør Bugge uttaler at Styret først er blitt oppmerksom på dette forhold etter at kjøperne selv har gitt opplysninger herom. På forespørsel om hvorfor Gassgeneratorstyret ikke hadde anvist pengene direkte til tommersegerne istedenfor til kjøperne uttaler direktør Bugge idag at Styret ikke hadde kunnet tenke seg at de anviste beløp ville bli misbrukt.

Forskjellige forhold vedkommende Gassgeneratorstyrets virksomhet viser seg etter min mening å være så graverende at jeg innstendig vil henstille til herr Ministerpresidenten at jeg nu får adgang til å utskifte herr Christensen. Da jeg heller ikke lenger kan ha tillit til herr Bugge finner jeg det nødvendig at han oppsies.

Skrivelsen bærer følgende påtegning av Quisling: "Til arkivet. Blehr avgjør selv saken. V. Q."

Bil. X, 24.

Bil. X, 24. Minister Blehr til Quisling, 9. november 1944. Utdrag.
Norges Gassgeneratorstyre.

Jeg har mottatt Kancelliets skrivelse av 2. ds. med Protokollkomiteens av Ministerpresidenten vedtatte innstilling og finner grunn til å trekke et par konklusjoner ut av avgjørelsen:

I denne sak var det fra min side 12 anklagepunkter og i alle disse fikk jeg rett, hvilket framgår av premissene og konklusjonen.

Hva der også er viktig: Alle mine anførsler om fakta viste seg å være riktige.

Min første konklusjon blir da at denne sak ikke burde ha nødvendiggjort en svær prosedyre og skaffet en mengde personer et unødvendig arbeide. Videre at den ikke ga minister Whist grunn til å framkomme med slike insinuasjoner mot meg som finnes i hans innlegg av 6. juni. Hadde han, istedet for å bringe Christensens og Bugges klage videre til Ministerpresidenten med sitt endossement, vist det klarsyn han burde være i besittelse av når han stadig påberoper seg sin lange erfaring i forretninger og administrasjon, da hadde alt dette unødige arbeide vært spart. Ennå etter at saken var kommet igang burde mitt 1ste innlegg ha overbevist ham om hvor retten lå, og han kunne da fått saken hevet og spart seg for å undertegne et innlegg hvis påstande er blitt i den grad underkjent, at det må sjenere en mann som er i herr Whists framtrede stillinger, og har Ministerpresidentens spesielle fullmakter. Det er i så henseende tilstrekkelig å henvise til, at herr Whist i sitt innlegg erklærte at herr Bugges forhold til Heidalanlegget var "normalt". Komiteen derimot sluttet seg til Landbruksdepartementet og uttalte at det kritiserte forhold var forkastelig.

Det er ikke hyggelig for en embetsmann, at han til stadighet må prosedere saker av slik opplagt natur. Det synes her å ligge en mangel på tillit, som må virke nedslående.

Jeg har ansett meg berettiget til å framkomme med denne frimotige uttalelse, ikke bare for min egen skyld, men fordi jeg finner grunn til å påpeke de uheldige foreteelser, som jeg vet skader tilliten til N.S.

 Jeg har ovenfor sitert en uttalelse fra prosedyren som viser hvorfor jeg opprinnelig ikke førte en skarpere kontroll med Styret. Det skyldtes min respekt for tanken om størst mulig selvstyre for næringslivet. Partiet feiret dengang sine hvetebrødsdager med "Næringslivets selvstyrende organer". Også jeg var betatt av brudens skjønnhet og da jeg begynte å få mistanke om at denne ikke var ekte, grep Rikskommisariatet inn og forbød kritikk av yndighetene. Det forelå forevrig ikke dengang beviser for slike misbruk som senere kom for dagen.

Generatorstyrets anliggender måtte ifølge sakens natur behandles i flere kontorer i Næringsdepartementet og den samlede oversikt og kontroll skulle tilligge departementets representanter i Styret. Men både herr Berg og herr L'Orange har forholdt seg passive i en grad jeg ikke hadde kjennskap til.

Min annen konklusjon blir, at Administrasjonen må legge neget strammere bånd på styrer av denne art, eller for å tale med Protokollkomiteen: "at det i det hele synes å være grunn for departementet til å ta N.G.S.'s administrasjonsordning opp til ny overveielse på grunnlag av de opplysninger, som er framkommet i forbindelse med komiteens innstilling".

Bil. X 25, X, 26, X, 27.Bil. X, 25. Fylkesmann Blehr til Ordføreren i Oslo, 13. juli 1944.

Ad: Generalkonsul Hildisch: hans skatt.

Herr Ordføreren har den 3. juni d.å. omgjort sitt vedtak av 19. mai d.å. hvori herr Ordføreren godkjenner likningssjefens framlegg om at generalkonsul Hildisch ilegges dobbelt skatt ved likningen 1943/44 av formues- og inntektsbeløp kr. 236.438.-. Som grunnlag for herr Ordføreren opphevelse av sitt vedtak anføres et skriv fra Finansdepartementet av 30. mai sistleden, hvori dette meddeler at det ikke krever noe tillegg til skatteyterens statsskatt for 1943/44.

Jeg finner ikke at herr Ordføreren har hatt adgang til å oppheve sitt vedtak på grunnlag av Finansdepartementets skrivelse og kan derfor ikke godkjenne opphevelsesvedtaket av 3. f.m. Finansdepartementets meddelelse til herr Ordføreren kan ikke oppfattes som noe direktiv for herr Ordføreren til å omgjøre sitt vedtak for kommuneskattens vedkommende, idet departementet ikke kan gi noen anvisning om tilsidesetting av gjeldende lov. I dette tilfelle har herr Hildisch ved å meddele likningsmyndighetene uriktige opplysninger gjort seg skyldig i et straffbart forhold kfr. skatteloven for byene § 110 og herr Ordføreren er derved i henhold til samme lovs § 114 forpliktet til å ilegge herr Hildisch dobbelt skatt.

Jeg finner derfor at herr Ordføreren vedtak er blitt til med tilsidesettelse av skattelovens nevnte § 114, hvorfor jeg i henhold til bykommunelovens § 59 pkt. 2, er forpliktet til å erklære vedtaket ugyldig.

Jeg gjør oppmerksom på nevnte § 59's siste avsnitt hvoretter herr Ordføreren innen en frist av 6 uker kan innanke min underkjennelse av vedtaket for Justisdepartementet.

Til bedømmelse av de faktiske forhold i saken har jeg under Deres fravær hatt en konferanse med finansrådmannen, som på min anmodning ga meg en framstilling vedrørende herr Hildisch's skattesak.

En avskrift av denne framstilling følger vedlagt.

Bil. X, 26. Notat av minister Blehr, 28. mars 1944.

Konferanse med Ministerpresidenten tirsdag 28/3-1944.

Følgende saker behandles:

14:.....

Jeg ga en lengere framstilling av minister Whists og skipsreder Bjørnstads planer om en større fisketransportbåt i fast rute mellom Tromsø og Oslo, leverte Ministerpresidenten gjenpart av minister Whists skrivelse og mitt svar av igår om denne sak, og sa at jeg ikke kunne etterkomme minister Whists anmodning om utferdigelse av garanti for last til en slik båt. Jeg sa at hele forslaget var dilettantisk og vitnet om manglende kjennskap til saken.

Jeg sa videre, at skulle saken gjennomføres, måtte det skje uten ansvar for meg og etter ordre fra Ministerpresidenten.

Ministerpresidenten framkom ikke med noen bemerkning.

Bil. X, 27. Blehr til fylkesmennene, 4. mars 1943.

Det har i endel tilfeller forekommet at det er blitt utlevert rasjonerte varer til bruk ved partifester og bevertning av selebre besøk. Varene er dels blitt utlevert mot anvisning fra forsyningsnemnda som har skrevet ut anvisningen etter krav fra ordføreren og dels er de blitt utlevert etter "rekvisisjon" fra ordføreren. I flere tilfeller har ordføreren handlet etter "ordre" fra partifunksjonærer innen Nasjonal Samling.

Bil. X, 27, X, 28, X, 29, X, 30.

I anledning herav skal jeg gjøre oppmerksom på at en ordfører ikke har myndighet til å gi forsyningsnemnder ordre til å utskrive anvisninger på rasjonerte varer eller til selv å "rekvirere" varene. Partiets funksjonærer er heller ikke tillagt myndighet til å kreve varer stillet til disposisjon til bruk ved nevnte anledninger.

Etter gjeldende forordninger og forskrifter er det bare Forsyningsdepartementet og departementets direktorater som kan gjøre unntak fra forsynings- og rasjoneringsbestemmelsene og gi forsyningsnemndene fullmakt til å skrive ut anvisninger på grunnlag av slike unntak. Der vil senere bli gitt nærmere underretning om eventuell rett for fylkesmennene til å dispensere i særlige tilfeller.

Jeg skal be ordførerne og forsyningsnemndene gjort kjent med foranstående.

Endel eksemplarer av dette rundskriv legges ved.

Bil. X, 28. Minister Whist til Blehr 7. januar 1944.Rettssak mot snekkermestere for overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene for bygningsmateriell.

Jeg har fått en henvendelse av rikshåndverksmesteren som innstendig anbefaler at Næringsdepartementet foranlediger at den rettssak som er reist mot endel snekkermestere for overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene vedrørende anvendelse av bygningsmateriell blir stoppet. Rikshåndverksmesteren begrunner henvendelsen med at på den tid overtredelsen ble foretatt, var rasjoneringsbestemmelsene meget uklare. Vi står nå foran en rasjoning av møbelproduksjonen og meget taler for at rasjoneringsordningen vedrørende anvendelse av bygningsmateriell må tas opp til revisjon samtidig. En rettssak nå vil virke forstyrrende i det arbeid som her må forberedes av Håndverkerforbundet.

Under henvisning hertil tør jeg be ministeren foranledige at saken stoppes inntil det foreligger nærmere beskjed fra meg.

Bil. X, 29. Minister Blehr til minister Whist, 25. januar 1944.Rettssak mot snekkermestere for overtredelse av rasjoneringsbestemmelsene for bygningsmateriell.Deres skrivelse av 7. ds.

Jeg kan ikke se at disse saker ligger innenfor Deres fullmakt i henhold til Ministerpresidentens kunngjøring av 2. november f.å. og finner ingen grunn til å gripe inn i slike saker. Jeg har meddelt rikshåndverksmesteren dette siste og at rasjoneringsbestemmelsene ikke som han påstår var meget uklare, men tvertimot så klare som vel mulig.

Bil. X, 30. Fylkesmann Blehr til Innenriksdepartementet 30. november 1944.Forslag til lov om utskrivning av riksskatt m.v. Innenriksdepartementets brev til fylkesmannen av 22. november 1944.

Forslaget mangler fullstendig generelle motiver. Det er ikke forklart hva man mener er manglene ved det nåværende system, og hva man mener vil oppnåes ved det nye. Det er heller ikke forklart hva det nye inneholder av så stor betydning, at man finner det ønskelig og nødvendig nå i en alvorlig krigs- og krisetid å gå til en så drastisk systemendring som, så vidt jeg forstår, til og med er tenkt som et forsøk.

Under disse omstendigheter sitter man etter lesningen av lovforslaget og dets sparsomme motiver igjen med det inntrykk, at der på forhånd har foreligget en oppgave som skulle løses, og

Bil. X, 30.

at komitteén derfor a priori har måttet bestemme seg for å lave noe nytt best mulig uten å ta hensyn til følgen av å ødelegge det vi har.

Vi andre - de uinnviede - må imidlertid spørre hva der ligger bak dette lovforslag, og hvorfor det kommer fram nettopp nå i denne alvorlige okkupasjonstid. Der er ting som tyder på, at det som det egentlig gjelder, er å få tak i relativt velstilte kommuners midler og skru deres levestandard ned på et lavere plan til gunst for formål, som ikke er kommunale. Det er nok i så henseende å henvise til komitteens kommentar til § 39, hvori bl.a. uttales:

"Ved valg av faste faktorer må det også tas hensyn til at kommunene under krigen har hatt en sterk stigning i sine inntekter, og at denne stigning etter kommisjonens mening ikke står i forhold til stigningen av de kommunale utgifter".

Når man så i samme kommentar til § 39 leser, at kommunene bare har et ubetinget krav på en inntekt svarende til førkrignivået, men at de dog allikevel ikke har noe ubetinget krav på dette engang, idet "ingen kommune må beholde mer av det den således får tildelt enn det den virkelig trenger til sitt budsjett" - ja da blir man fylt av bange anelser.

Det hele minner stygt om det kommunistiske system. Jeg må så kraftig som mulig advare mot at slike prinsipper knesettes. Vår politikk burde vel heller gå ut på at individene og kommunene får beholde mer av sin fortjeneste enn de "virkelig trenger". Vi bør ikke holde på fattigforsorging og uttapning av overskuddsprosenter.

Når jeg bortser fra de lite oppmuntrende formodninger, som lovforslaget i mangel av generelle motiver gir grunn til med hensyn til lovens egentlige hensikt, gir forslaget anledning til følgende alminnelige bemerkninger:

Et av de viktigste og verdifulleste trekk i vårt samfundsliv er etter min oppfatning administrasjonens oppbygning på grunnlag av selvstyrende kommuner. I denne ordning ligger viktige forutsetninger for en økonomisk, sosial og kulturell utvikling på gammel nasjonal grunn. Den passer ikke bare for verdifulle sider i vårt fylkelynne, men også for vårt lands topografiske struktur. Der kan fra tid til annen være forskjellige oppfatninger om hvor langt dette selvstyre skal gå, og om de former i hvilke det skal utøves. Men det vil vel alle være enig om, at skal der overhodet være tale om et kommunalt selvstyre, er det et minimumskrav at kommunene får rå seg selv finansielt i betydelig utstrekning, om enn under en viss kontroll, og får nyte fruktene av egne anstrengelser og god forvaltning. Vil man derimot benytte omveie for å få det kommunale selvstyre bort, da kan man kastre det ved å vedta det foreliggende forslag til riksskatt, og sette et regjeringskontor til å bestemme hva en kommune "virkelig trenger".

Det er mulig at forslagsstillerne mener at lovforslaget medfører visse fordeler i skatteteknisk henseende. Jeg kan ikke se, at der i denne henseende er foreslått noe, som ikke like godt kunne gjennomføres på enklere og ufarligere måte.

Når det gjelder en rettferdigere fordeling av skattebyrdene, er lovforslaget etter min oppfatning ikke noe framskritt. Jeg finner det unødvendig å gå nærmere inn på alle de betraktninger lovforslaget kunne gi anledning til, idet jeg på alle punkter kan slutte meg til det ærede departements uttalelse til Finansdepartementet av 20.ds.

Denne sak har imidlertid for tiden, og uvisst hvor lenge,

Bil. X, 30, X, 31.

enda en side, og det er den alvorligste. En hver som kjenner de betingelser hvorunder Finansdepartementet arbeider, må frykte for at det ikke blir departementet, men Rikskommissariatet som kommer til å "fastsette med endelig virkning størrelsen av de enkelte kommuners andel av riksskatten" (§ 39), og som videre kommer til å bestemme størrelsen av det "beløp som skal fordeles mellom kommunene etter Innenriksdepartementets nærmere bestemmelser" (§ 40). Hvordan man enn leser disse to bestemmelser, som står i strid med hinannen, vil loven i virkeligheten føre til det resultat at det avgjørende ord i kommunalforvaltningen går fra kommunene og Innenriksdepartementet over til Finansdepartementet, hvilket i praksis betyr Rikskommissariatet. Dette må ha unngått forslagsstillernes oppmerksomhet - så merkelig det enn kan synes - for jeg kan ikke anta at de med vitende og vilje har villet foreslå en ordning som vil føre til ytterligere svekkelse av norsk myndighet i dette land.

Bil. X, 31. Konsul Finn Storen til høyesterettsadvokat Magne Schjødt 10. november 1946.

Som jeg nevnte for Dem ved Deres siste besøk er jeg innkaldt som vitne i saken mot Blehr (forsvarer Torstenson?). Til tross for mitt ønske er jeg ikke istand til å vise meg i noen rett på grunn av min sykdom.

Imidlertid ønsker jeg å gi uttrykk for Blehrs ihærdige forsøk på:

I. Å få Quisling til å oppløse partiet N.S. Dette var i begynnelsen av 1945.

II. Likeledes var Blehr sterkt opptatt av tanken om å få de politiske fanger (og krigsfanger) hjem fra Tyskland og få disse på frifot. Det var i begynnelsen av februar 1945. Blehr tok den tanken opp med Quisling. Og jeg påhørte selv flere av disse samtaler.

III. Likeledes var Blehr uhyre engstelig for at Norge skulle komme til å bli slagmark ved en eventuell invasjon. Også i denne anledning gjorde han det helt klart for Quisling hvilken ulykke dette kom til å bli for Norge.

Alle disse 3 spørsmål kjenner jeg til og de to siste var jeg i nært samarbeide med Blehr.

Det tør kanskje være bekjent at herr Quisling i april 1945 sendte meg til Tyskland med oppdrag, blant annet å meddele de tyske myndigheter at Quisling og N.S. ville gå mot de tyske styrker hvis det ble kamp på norsk jord.

Blehr hadde sin store betydning i at sendingen kom istand og at Norge derigjennom ble reddet som kamplass mai 1945.

Bilag X, 32. Artikkel i "Verden idag", sept. 1945: Dette var "Den nye tid". Utdr. av brev fra minister Blehr til Quisling.

I N.S. var angiveriet og korrupsjonen satt i system, men det hendte at interessene krysset hverandre. Den som ikke fikk det som han ville, ble da hellig forarget. Her avslører minister Blehr hvordan "den nye tids menn da gikk fram".

Slike saker skyldes gjerne at A vil få tak i nesten B's forretninger eller tjene penger i strid med loven. Til den ende er alle midler gode. Spillet begynner gjerne med de små kortene. Der intrigeres gjennom lagførere, ordførere, kretsførere, og venner trekkes inn og bevitner at A er en hedersspasja og B et fjols hvis han er NS, men er han ikke det, da er han en bedrager og en fæl jøssing. Der insinueres litt om herrene i Forsyningsdepartementet. Hjelper nå ikke dette, gripes der til de større trumfer, fylkesmann og fylkesfører må i ilden og kanskje holder en venskapeligsinnset minister, uten å kjenne større til saken, en indignert tale i Riksrådet, eller der arrangeres med Statspolitiet en arrestasjon av den stakkars B. På dette stadium av saken finnes det formålstjenlig med en underhåndshenvendelse til det Tyske Sikkerhetspoliti.

Nå hender det utrolige at vedkommende fagminister kanskje fremdeles ikke er mottagelig for fornuft, og det må da antas at han ikke har fått seg saken ordentlig forelagt, hildet og halvblind som han sitter der mellom sine jøssinger, da er øyeblikket kommet til å spille ut de største trumfer, og der skjer henvendelser til Rikskommissariatet eller kanskje til og med på slottet.

Ettersom det ikke er mulig å få saken flettet inn i kirkebønnen, er første omgang i spillet dermed til ende og vedkommende halvblinde minister får så kanskje til slutt den utakknemlige oppgave å telle opp stikkene.

EIDSIVATINGS LAGMANNSRETTSDOM AV 21. NOV. 1946.

Tiltalte Eivind Stenørsen Blehr er født den 20. januar 1881. Han er tidligere gårdbruker, bopel Nesøy i Asker. Han er gift tre ganger og har tre kull barn. Barna i siste ekteskap er 6 og 4 år gamle. Hans formue er angivelig kr. 200.000.-. Han har ikke tidligere vært straffet.

Tiltalte er under 25. juli 1946 etter Riksadvokatens ordre satt under tiltale ved denne rett til fellelse etter

- I. Den alminnelige borgerlige straffelov § 86, som setter straff for den som rettsstridig bærer våpen mot Norge, eller som under en krig hvori Norge deltar eller med sådan krig for øye yter fienden bistand i råd eller dåd eller svekker Norges eller noen med Norge forbunden stats stridsevne.

Grunnlaget for tiltalen er:

- a. Tiltalte var medlem av Nasjonal Samling fra 1933 og opprettholdt sitt medlemskap okkupasjonstiden ut. Han var medlem av partiets kamporganisasjon fra 28/1-1941 til frigjøringen, og medlem av Germanske SS Norge fra september 1942 til frigjøringen. Han gav i tidsrommet 1941 - 1944 tilsammen kr. 25.750.- til Nasjonal Samling og Frontkjemperkontoret.
- b.1. Fra 1. september 1941 til 14. februar 1942 fungerte han som fylkesmann for Oslo og Akershus. I denne egenskap skrev han den 9. desember 1941 til samtlige ordførere i Akershus at som kompensasjon for den boikott N.S. firmaer var utsatt for skulle slike firmaer overdras leveranser til alle kommuna-

Utskrift av dommen

- 92 -

le institusjoner. Den 19. januar 1942 sendte han et sirkulære til ordførerne i Oslo og Akershus, hvor han henstillet at frivillige i Legionen og Waffen SS skulle bli fritatt for å betale herredsskatt i den tid de tjenestgjorde i disse avdelinger. Samtidig ba han om at kommunene ikke skulle innskrenke seg til en engangsbevilgning til Legionen, men gjenta beslutningen med passende mellomrom. Han ba om innberetning hvis noen formann skulle ta avstand fra slik bevilgning, idet han da straks ville frita ham for "den ærefulle oppgave han ikke forstår å verdsette".

Den 4/12-1941 bevilget han av fylkeskassens midler kr.10.000,- og den 6/2-1942 kr. 10.000.- til Den norske Legion.

2. Etter å ha fått avskjed som minister den 2/6-1944 blev han den 1/7-1944 utnevnt til fylkesmann i Oslo og Akershus. I denne egenskap besluttet han den 21/7 s.å. at inntil 10 frontkjempere inntil videre skulle opptas årlig ved Hvam Landbruksskole. Utdannelsen skulle være gratis og utgiftene bæres av Akershus fylke. I brev av 20/4-1945 til Næringsdepartementet henstillet han at rasjoneringskort kun skulle utleveres personer mellom 15 og 60 år ved personlig fremmøte og mot fremvisning av legitimasjonskort. Personer som ikke kunne møte på grunn av sykdom skulle etter forslaget få sine kort utlevert etter skriftlig søknad med attest fra stedets lensmann eller politimester om at vedkommende fremdeles var bosatt i kommunen. Forslaget ble begrunnet med "det store antall rømlinger i fylkets kommuner".
- c. Han lot seg den 1. februar 1942 utnevne som medlem av Quislings såkalte nasjonale regjering som var et ledd i okkupantens styre av Norge og tjente dettes formål. Han fortsatte i denne stilling til han blev avskjediget den 12/6-1944.
- d. I denne stilling tok han ledende del i arbeidet for å fremme tyskerenes og nazistenes planer med hensyn til Norge og nordmennene, derunder nedkjempelsen av den norske motstand.
 1. For å fremme nazifiseringen av sitt departement opprettet han et nytt kontor, "Ministerens kontor", som ble besatt med N.S. medlemmer, og som overtok behandlingen av alle personalsaker. Der ble foretatt en rekke avskjedigelser på politisk grunnlag, og i nyopprettede og ledige stillinger blev der med få unntakelser ansatt tilhengerne av Nasjonal Samling. Han avskjediget således sekretær Melhus, som tidligere hadde behandlet personalsakene i departementet, og kontorsjefene Vold og Vogt Leigh. Kontorsjefene Coucheron og Rafn blev tvunget til å søke avskjed. I Mars 1942 avsatte han direktør og styre i Norges Lærstyre, og i april s.å. entlediget han Norges Tekstilstyres råd. Han oppnevnte N.S.-folk i de ledige stillinger.
2. Den 19/3-1942 oversendte han til "minister" Lie en "rapport" fra C. Nygård og Torbjørn Berg, Austvatn i Nord-Odal, der inspektør Larsen omtales som "den rene Moskvaagent" og som en som "hensynsløst har rakk ned på den norske regjering og N.S." Larsen ble arrestert av Statspolitiet den 25/3-1942 og holdt fengslet til 29/7-1942. Han blev under fengselsoppholdet flere ganger utsatt for tortur. I august 1942 anmeldte tiltalte en rekke funksjonærer i sitt departement til Statspolitiet for å ha båret blomster den 3/8-1942. De angitte fikk bøtestraffer.
3. Han gikk inn for frontkjempersaken. I rundskriv til forsyningsnemndene av 30/7-1942 bestemte han såle-

- des at frontkjempernes rasjoneringskort for mel, brød, fett, sukker, kaffeerstatning, såpe og ekstrakort skulde tildeles hver frontskjempers pårørende i den tid han oppholdt seg utenlands. I rundskriv av 28/10-1942 gav han ordre til at denne ordning skulde fortsette selv om vedkommende frontkjemper falt. - I rundskriv av 28/5-1943 bestemte han at dimiterte frontkjempere skulde, når de hadde vanlig tobakkskort, også få tilleggs kort for tobak. - Ved rundskriv av 19/6-1943 utvidet han de nevnte fordeler for frontkjempernes pårørende til å gjelde også for kjøttkort, grømsakkort og melkebok. Den 29/2-1944 bestemte han at samme fordeler også skulde gjelde for familiene til folk som tjenestegjorde innen landets grenser i SS Wachtbataljon.
4. Han begunstiget partiføller ved en rekke avgjørelser. Bl.a. til-delte han A/S De-Na-Ma, A/S Porsgrunn Margarinfabrikk, og Mårud Margarinfabrikk ekstrakvoter av margarinråstoff til fortrenghet for andre fabrikk.
5. Han utferdiget "lov" nr. 2 og 3 om gjennomføring av loven om al-minnelig nasjonal arbeidsinnsats. Ved den første av disse lover fikk Handelsdepartementet myndighet til å påby bedrifter som ikke selv blev ansett for livsviktige stanset eller innskrenket. Denne oppgave blev tillagt en ny avdeling i departementet, Plan-avdelingen. Et P.M. fra Planavdelingen til minister Whist av 19/9-1944 gir opplysninger om virksomheten pr. 1/9-1944. Det heter her blandt a. at avdelingen har behandlet 3.055 bedrifter, hvorav 1.423 er stengt, 194 delvis stengt, og 651 sammenflyttet. Herved blev det frigjort 8.552 personer. I de stedlige komiteer som behandlet forslag om stengning av bedrifter satt bl.a. N.S. fylkesførere.
- Den 21/1-1944 skrev han til socialdepartementet og beklaget seg over at man under arbeidet med gjennomføringen av den alminnelige nasjonale arbeidsinnsats stadig støtte på den vanskelighet at arbeidskontorene ikke vilde befatte seg med å anviser arbeide til ikke-innsatsdyktige arbeidskrefter som frigjordes ved innskrenkninger eller stengninger av bedrifter. Han ba Socialdepartemen-tet ta opp arbeidet med å skaffe hjemmel for å pålegge arbeidskontorene en slik plikt. (+)
6. Han utferdiget forordning av 1/5-1942 om Norges Næringssamband, og skrivelse av s.d. om vedtekter for Sambande.
7. Han har videre ansvaret for følgende forordninger og "lover":
 Forordning av 2/6-1942 om endringer i føresegner om kommunale forsyningsnemnder av 29.august 1939 og føresegner om fylkesfor-syningsnemnder av 29.august 1939.
 Forordning av 18/7-1942 om opprettelse av Norges gassgenerator-styre.
 Forordning om Norges Lærstyre av 18/11-1942.
 Forordning av 16/12-1942 om Norges Tekstilstyre.
8. Han deltok under okkupasjonen i den nazistiske propaganda bl.a. med:
 Tale på "Akershus fylkesting" 2/2-1942.
 Tale i Aulaen 22/5-1942, som foruten i pressen også blev gjen-gitt i boken "Norges Nyreiseing".
 Tale i Kristiansand den 7/6 og i Arendal den 9/6-1944.
- II. Den alminnelige borgerlige strl. §98, som setter straff for den som søker å bevirke eller medvirke til at rikets statsforfatning forandres ved ulovlige midler.

(+) Tiltalte blev frifunnet herfor.

Grunnlaget for tiltalen er:

- a. Det under I a) c) og d) 6) nevnte forhold.
 b. Hans virksomhet som minister og sjef for Næringsdepartementet fra 1. februar 1942 til 12. juni 1944 på grunnlag av "statsakten" av s.d. og Quislings kunngjøringer av 1. og 5. s.m. I den siste heter det bl.a.

§ 1. "Regjeringen står under ledelse av Ministerpresidenten.

Ministerpresidenten innehar den myndighet som etter grunnloven tillå Kongen og Stortinget".

§ 3. "Ministerpresidentens lovbeslutninger medunderskrives av vedkommende minister og paraferes av sjefen for statsrådsekretariatet.

Lovbeslutninger som avviker fra Gunnlovens bestemmelser skal dessuten medunderskrives av sjefen for Justisdepartementet som i en innledning gir uttrykk for at den gjelder uten hensyn til Grunnlovens bestemmelser."

- - - - -

For punkt I's vedkommende reises tiltalen også etter provisorisk anordning av 3. oktober 1941 om tillegg til den alminnelige borgerlige straffelov - for så vidt angår handlinger foretatt etter denne anordnings ikrafttreden.

- - - - -

Aktor har under hovedforhandlingen framlagt anmerkning sålydende:

Under tiltalebeslutningens punkt I d) 7 tilføyes:

"Forordning av 28/11 1942 om utdeling av ukerasjoneringskort på grunnlag av arbeidskort."

- - - - -

Tiltalte tok juridisk embetseksamen i 1903 og ble ansatt som sekretær i Utenriksdepartementet i 1905. I 1907 var han legasjonssekretær i Haag, i 1910 hadde han lignende stilling i Paris, og i 1911 var han visekonsul i Le Havre. I 1913 ble han utnevnt til byråsjef i Utenriksdepartementet. I 1914 fungerte han som kabinetsjef for oberst Hoff's generalinspektorat i Anatolien. I tiden 1915 - 1918 var han atter byråsjef i Utenriksdepartementet. Fra 1918 da han tok avskjed, har han drevet sin eiendom Nesøy Hovedgård i Asker.

Tiltalte har også hatt forskjellige andre offentlige oppdrag. Således var han sekretær under den 2. fredskonferanse i Haag i 1907. I 1908 var han oppnevnt som sakkyndig i Renbeitevoldgiftsaken i Kjøbenhavn, i 1910 som sakkyndig i Spitsbergenkonferansen i Oslo og i 1920 som sakkyndig under grenseforhandlingene med Finland. Endelig var han overinspektør under folkeavstemningen i Saar 1934 - 1935.

- - - - -

Hva de forhold angår som danner grunnlaget for tiltalen, finner retten bevist følgende:

Tiltalens post I a.

Tiltalte har under hele den tyske okkupasjon av Norge vært medlem av Nasjonal Samling. Han meldte seg inn i partiet allerede i 1933 og har ikke siden avbrudt medlemskapet. +). Fra den 28. april 1941 til den tyske kapitulasjon var han dessuten medlem av partiets kampforganisasjon (K.O.)

Etter det som foreligger opplyst har tiltalte under okkupasjonen ikke innehatt tillitsverv i partiet. Såvidt vites har han heller ikke før han i august 1941 overtok stillingen som fylkesmann i Oslo og Akershus vist noen politisk aktivitet.

Hva forholdet til Germanske SS ++) angår, har tiltalte framholdt at han bare har vært såkalt "støttende medlem" et års tid -

} Jeg var ikke medlem fra sommeren 1934 til våren 1941. E.Bl.
 Germanske SS Norge: E.Bl.

nemlig fra høsten 1941 til høsten 1942, da han meldte seg ut. Retten finner ikke grunn til å tvile på riktigheten herav. Som "støttende medlem" har tiltalte medgitt å ha ytet denne rent nazistiske organisasjon bidrag med kr. 20,- pr. måned.

Til Nasjonal Samling, til frontkjemperes etterlatte og til N.S.H. har tiltalte i tiden 1941 - 1944 personlig ytet ialt kr. 25.750,- .

Tiltalens post I b 1.

Tiltalte har under okkupasjonen to ganger fungert som fylkesmann for Oslo og Akershus - første gang fra i midten av august 1941 til 14. april 1942 og annen gang fra 1. juli 1944 til frigjøringen. I mellomtiden var han minister i Quislings såkalte "nasjonale regjering", jfr. tiltalens post I c. Da tiltalte påtok seg ververt som fylkesmann, sto embetet ubesatt. Han fortrengte således ingen annen. Og statsadvokaten har under hovedforhandlingen understreket at tiltalte ikke er satt under tiltale for å ha latt seg utnevne til fylkesmann og for å ha fungert som sådan. Forsåvidt tiltaltes virksomhet som fylkesmann angår, tar tiltalen alene sikte på de i tiltalebeslutningen nevnte handlinger. Som fylkesmann skrev tiltalte således den 9. desember 1941 til ordførerne i Oslo og Akershus og anmodet om at N.S.-firmaer som kompensasjon for den bøykott de var utsatt for skulle overdras leveranser til alle kommunale institusjoner. +)

Så vel i egenskap av fylkesmann som i egenskap av "minister" har tiltalte støttet frontkjempervirksomheten.

Således sendte han den 19. januar 1941 i egenskap av fylkesmann ordførerne i Oslo og Akershus et sirkulære av innhold som angitt i tiltalebeslutningen. Sirkulæret som er dokumentert under hovedforhandlingen er inntatt i hovedutdraget side 1, hvortil retten henviser. Den 4. desember 1941 og 6. februar 1942 bevilget tiltalte av fylkeskassens midler ialt kr. 20.000,- til Den norske Legion - hver gang kr. 10.000,- hovedutdraget s.1.

Som "minister" sendte tiltalte forsyningnemndene de i tiltalebeslutningen under post I d 3 nevnte rundskrivelser av innhold som der angitt. Og i skrivelse til forsyningnemndene av 29. februar 1944 - omhandlet under samme post i tiltalebeslutningen - bestemte han at de fordeler frontkjempernes familjer hadde, også skulle gjelde for familjene til dem som tjenestegjorde innen landets grenser i SS Vaktbataljon. De ovennevnte sirkulærer og skrivelser av 29. februar 1944 som alle er dokumentert under hovedforhandlingen, er inntatt i hovedutdraget s.18, 21, 22, 25 og 40, og retten finner det forsåvidt disse forhold angår tilstrekkelig å henwise til utdraget.

Etter påny å ha overtatt fylkesmannsembetet den 1. juli 1944, besluttet tiltalte den 21. juli s.å. - tiltalens post I b 2 - at inntil 10 frontkjemperer inntil videre årlig skulle opptas ved Hvam landbruksskole. Utdannelsen skulle være gratis og utgiftene bæres av Akershus fylke. Det er dog å merke at initiativet til denne støtte av frontkjemperne var tatt av fylkesmann Stenersen, hovedutdraget s.56 jfr. tilleggsutdrag II.s. 57.

Tiltalens post I b 2.
I egenskap av fylkesmann sendte tiltalte den 20. april 1944 det under denne post omhandlede brev av innhold som angitt til Næringsdepartementet. Tiltalte har hevdet at situasjonen på dette tidspunkt var spendt og at noe måtte gjøres for å berolige tyskerne. Skrivelser kunne på det nevnte tidspunkt, etter hva tiltalte har framholdt, ikke volde skade. Retten kan ikke

+)under ellers like vilkår ! E.B1.

være enig heri. Skrivelsen betegner utvilsomt bistand til fienden, og dette har også tiltalte vært klar over. Se forøvrig hva denne tiltalepost angår det bemerkede under gjennomgåelsen overfor av tiltalens post I b 1.

Tiltalens post I c.

I februar 1942 gikk tiltalte inn i den "regjering" Quisling dannet med grunnlag i "statsakten" på Akershus den 1. februar s.å. Den samme karakter av og formålet med denne "regjering" er fastslått i en rekke avgjørende dommer. Det samme gjelder med hensyn til hva en ministerstilling i "regjeringen" innebar. Og retten finner det forsåvidt tilstrekkelig å henvide til Høyesterettsdom av 2. februar 1946 i straffesak mot Kjeld Stub Irgens og Axel Heiberg Stang.

Om de nærmere omstendigheter ved sin inntreden i "regjeringen" har tiltalte forklart at han den 29. eller 30. januar 1942 ved tilfeldig nærvær på Hagelins kontor framkom med en del kritiske bemerkninger om okkupasjonsmaktens styre av landet. Tiltalte ble av Hagelin vist inn til Quisling, og tiltalte gjentok overfor ham sin kritikk. Quisling bemerket, uten å redegjøre nærmere for saken, at der ville bli dannet en nasjonal regjering med ham som sjef, at denne regjering ville få større handlefrihet, og at mindre heldige forhold ville bli rettet på. I denne forbindelse spurte Quisling om tiltalte ville gå inn i den nye regjering som handelsminister. Tiltalte samtykket heri på betingelse av at han også ble overlatt bestyrelsen av Forsyningsdepartementet. Quisling tok ikke straks stilling til spørsmålet, og tiltalte hørte intet før Quisling under festen på Gimle den 1/2 1942 - etter "statsakten" samme dag - meddelte ham at saken var i orden. Tiltalte var selv som æresgjest til stede under "statsakten" og påhørte Quislings og Terbovens taler, men han fant ingen grunn til ikke å motta ministerstillingen som han gikk ut fra ville sette ham istand til på beste måte å vareta norske interesser.

Retten er dog ikke i tvil om at tiltalte med sine forutsetninger klart innså at "statsakten" og Quislings regjeringsdannelse innebar, som det heter i den ovennevnte høyesterettsdom, "et nytt fremstøt fra okkupasjonsmaktens og dens hjelperes side til nedkjemping av den norske motstand og til fremme av fiendens krigsmål", og at aksjonen "var en fortsettelse og videre utbygning av det mot norsk lov og folkerett stridende angrep på den norske forfatning."

Tiltalens post I d 1.

Som "minister" virket tiltalte til 12. juni 1944 da han ble avskjediget. I sitt departement opprettet han et nytt kontor - "Ministerens kontor" eller "sekretariat", som ble besatt med N.S.-medlemmer og som overtok behandlingen av alle personalsaker - hovedutdraget s.7. At opprettelsen av dette kontor var et tiltak med formål å "nasifisere" departementet og å øve politisk kontroll med funksjonærene, er retten ikke i tvil om.

Av egentlige avskjedigelser på politisk grunnlag av funksjonærer som ikke var medlem av N.S. er i tiltaltes ministertid godtgjort å foreligge to tilfelle - nemlig avskjedigelsene av kontorsjef Wold og sekretær Jan Kjell Andresen. Kontorsjef Vogt Leigh ble stillet til disposisjon med ventelønn den 13. sept. 1943. At grunnlaget også i dette tilfelle var av politisk natur, anser retten godtgjort. Kontorsjefene Coucheron og Rafn ble meddelt avskjed på ansøking, men retten anser bevist at deres ansøkinger var framtvet av politiske grunner, og at tiltalte ikke var ubekjent hermed.

Stiftelsen norske funksjonshistorie, 2014
Samtlige avskjedigelser er undertegnet av tiltalte.

Hvor mange nyopprettede og ledige stillinger tiltalte har besatt med medlemmer av N.S., er ikke nærmere påvist. Det er på det rene at tiltalte også har ansatt ikke-medlemmer. Og hensett til den store mengde funksjonærer i tiltaltes departement - ca. 11 - 1200 - synes antallet av avskjedigelser av ikke-medlemmer og ansettelser av medlemmer å måtte betegnes som beskjedent. Det er også sannsynliggjort at initiativet til de nevnte avskjedigelser ikke er tatt av tiltalte, men er foranlediget av partiet eller av innflytelsesrike partimedlemmer.

I skrivelse av 20. mars 1942 oppsa tiltalte Knut Tvedt som direktør av Norges lærstyre. I skrivelser av s.d. entlediget han medlemmene av lærstyrets råd - disponent Chr. Bjelke, disponent Trygve Kristoffersen, disponent Sv. Martens og ingeniør Th. Refsum. På lignende måte forholdt tiltalte seg overfor Norges Tekstilstyres råd - direktør E. Bache-Wiig, grosserer Havrevold, disponent Blikstad og direktør Munthe-Kaas. Avskjedigelsene var politisk begrunnet, og de avsatte ble erstattet med N.S.-medlemmer. Det er dog også her å merke at initiativet ikke er tatt av tiltalte, men av "ombudsmann" Alf Whist.
Tiltalens post I d 2.

Med skrivelse av 19. mars 1942 oversendte tiltalte til Jonas Lie den i tiltalebeslutningen omhandlede rapport fra Torbjørn Berg til C. Nygaard. Så vel rapporten som tiltaltes ovennevnte skrivelse er dokumentert og finnes inntatt i hovedutdraget på henholdsvis s. 8 og 10. I sin skrivelse henstiller tiltalte til politiet å undersøke saken og å trekke de nødvendige konsekvenser såfremt det viser seg at inspektør Larsen er fremkommet med de uttalelser som er sitert i skrivelser fra Torbjørn Berg. Inspektør Larsen ble arrestert av Statspolitiet den 25. mars 1942 og satt fengslet til 27. september s.å. Han har som vitne forklart at han flere ganger ble underkastet tortur under forhørene.

Tiltalte har gjort gjeldende at han som ansvarlig for landets forsyninger særlig heftet seg ved at Larsens uttalelser var egnet til å skape uro blant bøndene, og at Larsen burde tildeles en advarsel. At hans oversendelse av rapporten kunne føre til fengsling og mishandling av Larsen, falt ham ikke inn.

Retten kan ikke godta tiltaltes forklaring herom. Han var kjent med Statspolitiets karakter og dets intime samarbeide med det tyske sikkerhetspoliti, og at han ved å oversende en "rapport" av det nevnte innhold til Jonas Lie gikk tyskernes ærend og satte inspektør Larsen i stor fare, har han forstått.

I august 1942 anmeldte tiltalte en rekke personer i sitt departement - antagelig omkring 30 - til Statspolitiet for å ha båret blomst den 3. august 1942. De anmeldte ble innkalt til Statspolitiet, måtte avgi forklaring og ble ilagt bøter.
Tiltalens post I d 3.

Se forøvrigt denne tiltaltepost angår det bemerkede under gjennomgåelsen av tiltalens post I b 1.
Tiltalens post I d 4.

Retten anser godtgjort at de under denne tiltaltepost nevnte firmaer, hvis ledere var medlemmer av N.S., etter tiltaltes bestemmelse nøt begunstigelser i form av ekstrakvoter ved tildelingen av margarinråstoff - A/S Porsgrunn Margarinfabrikk og Mårud Margarinfabrikk dog bare i mindre utstrekning (1/10%). A/S De-Na-Ma (Dietrich Hildisch) hadde inntil 1/8 1942 en leveranse av 100 tonn margarin pr. md. til Wehrmacht. Da denne leveranse etter det nevnte tidspunkt bortfalt, traff tiltalte beslut-

ning om at Hildisch fortsatt skulle ha en ekstrakvote på 100 tonn pr.md.

At de nevnte ekstratildelinger gikk utover andre fabrikker anses godtgjort. Det er dog å merke at tiltalte heller ikke i disse tilfelle var initiativtageren, men at han traff sine beslutninger etter press fra innflytelsesrike personer innen partiet.

Videre bemerkes hva denne tiltalepost angår at tiltalte ved som angitt å begunstige partifeller, antas å ha ytet fienden bistand.

Det er under hovedforhandlingen brakt på det rene at tiltalte i ett tilfelle har anbefalt en person benådet, bl.a. fordi han hadde en sønn som var frontkjemper.

Tiltalens post I d 5.

Det er på det rene at tiltalte - om ikke utferdiget - dog i egenskap av sjef for Handelsdepartementet og Forsyningsdepartementet medvirket til utferdigelsen av de to nevnte lover nr. 2 og 3 av 25. februar 1943 om gjennomføring av loven om alminnelig nasjonal arbeidsinnsats av 22. februar s.å. Til det under denne tiltalepost nevnte P.M. om virksomheten pr. 1/9 1944 er dog å bemerke at tiltalte fratrådte som minister den 12/6 1944. Om stillingen pr. 1/7 1944 henvises til en dokumentert skrivelse fra Handelsdepartementet av 9/10 1946, inntatt i tilleggsutdraget I s.89. Videre henvises til en dokumentert rundskrivelse fra Næringsdepartementet, inntatt i "Norsk Tidens" for 21. august 1943 og til en skrivelse fra samme departement av 29. mars 1944, jfr. hovedutdraget s.29 og s.40.

Tiltalte har gjort gjeldende at han forsto det derhen at formålet var å skaffe jord- og skogbruk nødvendig hjelp, og at kun en ubetydelig del av den frigjorte arbeidskraft kom okkupasjonsmakten til gode.

Retten kan ikke godta dette. At det her er tale om meget alvorlige tiltak til gunst for okkupasjonsmakten, anser retten ikke tvilsomt, og også tiltalte har vært klar over dette.

Hva angår skrivelsen av 21. januar 1944 har tiltalte hevdet at formålet med denne var å hjelpe de "ikke-innsatsdyktige" som ble avvist av arbeidskontorene og således sto uten eksistensmidler. Retten finner ikke å kunne avvise dette, hvorfor han forsåvidt dette forhold angår vil bli frifunnet, idet han ikke antas å ha vært seg bevisst at han ytet fienden bistand.

Tiltalens post I d 6.

Med hjemmel i lov nr. 3 av 25. februar 1943 utferdiget tiltalte forordning av 1. mai 1943 som bestemmer at alle næringsdrivende i riket skal sammenfattes i 10 nærmere angitte næringsgrupper. I skrivelse av s.d. fastsetter tiltalte vedtekter for sambandet.

Retten anskuer anordningen med vedtekter som alvorlige skritt på veien til en fullstendig nasifisering av landets næringsliv til støtte for fienden og som viktige ledd i Nasjonal Samlings virksomhet for å etablere et næringsting sammen med kulturting og riksting og derved andre statsforfatningen i nasjonalsosialistisk retning.

Dette har tiltalte vært på det rene med.

Tiltalens post I d 7.

Som angitt i tiltalebeslutningen under denne post, har tiltalte utferdiget de der nevnte forordninger samt forordning av 28/11 1942 om utdeling av ukerasjoneringskort på grunnlag av arbeidskort.

Forordningen av 2/6 1942 innfører førerprinsippet i forsyningsnemndene. Der ble dog ikke oppnevnt nye medlemmer i nemnden.

Ved forordningen av 18. juli 1942 opprettes et Norges Gassgenerators styre med en formann som avgjør sakene. Ved forordninger av 18. november og 16. desember 1942 innføres førerprinsippet i Lærstyret og Tekstilstyret etterat de tidligeré medlemmer var fjernet og medlemmer av N.S. oppnevnt i deres sted, jfr. foran under gjennomgåelsen av tiltalens post I d 1. Også disse bestemmelser anskuer retten som nye framstøtt for å fremme Nasjonal Samlings og okkupasjonsmaktens interesser og planer.

Tiltalens post I d 8.

Tiltalte har holdt taler og ved propaganda ytet fienden bistand. Han har dog benektet å ha holdt talen i Kristiansand den 7. juni 1944. Talen på Akershus fylkesting 2. februar 1942 er laget av tiltalte, men opplest av en annen på tiltaltes vegne. Retten godtar tiltaltes forklaring herom. Hans taler som delvis er inntatt i pressen, og som er dokumentert under hovedforhandlingen, er gjengitt i hovedutdraget s.2, s.15 og s.52. I sine taler forherliger tiltalte "føreren" og Hitler og går god for deres styre av landet i strid med folkerett og norsk lov. Han taler nedsettende om landets lovlige regjering og maner til samarbeid med Tyskland.

At tiltalte ved sin virksomhet som minister har tatt ledende del i arbeidet for å fremme tyskernes og nazistenes planer med hensyn til Norge og nordmennene, derunder nedkjempelsen av den norske motstand, er retten etter det anførte enig i.

Med de endringer, unntagelser og utfyllende bemerkninger som følger av ovenstående, finnes tiltalte å ha forholdt seg som angitt i tiltalebslutningen og derved å ha ytet fienden bistand. Dette har tiltalte forstått. Og idet retten likeledes finner godtgjort at han var klar over at det hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland, vil han bli kjent skyldig i forbrytelser mot strls. § 86.

Ved å ha stått som medlem av Nasjonal Samling under okkupasjonen (tiltalens post I a), ved å ha gått inn i Quislings såkalte "nasjonale regjering" av februar 1942 og virket i denne stilling som angitt (tiltalens post I c) og ved å ha forholdt seg som anført under tiltalens post I d 6, har tiltalte dessuten medvirket til forandring av rikets statsforfatning ved ulovlige midler - nemlig med bistand av den tyske okkupasjonsmakt. Også dette har tiltalte forstått. Han vil således hva de nevnte forhold angår, også bli å felle for forbrytelser mot straffelovens § 98.

Ved utmålingen av straffen legger retten særlig vekt på den alvorlige karakter av flere av de forbrytelser tiltalte har gjort seg skyldig i. Tiltalte var en mann i moden alder. Han er juridisk utdannet og hadde adskillig erfaring fra flere års virke i utenriks-etaten - såvel innenlands som utenlands. Han hadde således de beste forutsetninger for klart å forstå arten og rekkevidden av sine handlinger. Han var klar over det ulovlige i Quislings opptreden den 9. april 1940 og over at Quisling da opptrådte som leder av Nasjonal Samling. Allikevel stilte han seg til disposisjon for Quisling, Nasjonal Samling og okkupasjonsmakten. Særlig graverende finner retten hans inntreden i Quislings såkalte "nasjonale regjering" i februar 1942 da Quislings og okkupasjonsmaktens lovstridige styre av landet var kjent av enhver og da deres videre planer med vårt land - såvel innenrikspolitisk som utenrikspolitisk - var åpenbare. Men også hans støtte av frontkjempervirksomheten, hans virksomhet med hensyn til gjennomføringen av loven om alminnelig nasjonal arbeidsinnsats og hans propagandavirksomhet er av alvorlig karakter. Nettopp den omstendighet at tiltalte og andre personer som hadde en viss an-

seelse og bar kjente navn, sluttet opp om Quisling og støttet ham i handling, skrift og tale, var det som gjorde Quislings forræderske virksomhet under okkupasjonen mulig. Ved sine forbrytelser har tiltalte derfor gjort seg skyldig til en meget streng straff.

Som anført i Eidsivating lagmannsretts dom over minister Skancke, er retten dog av den oppfatning at det ved utmålingen av straffen for de enkelte "statsråder" og "ministre" må legges en vesentlig vekt på den måte de har styrt sine departementer på. Selv om de har stått tilsluttet Nasjonal Samling, har de i noen grad kunnet utnytte den maktstilling de hadde fått til også å begrense fiendens innblanding i norske forhold og til å tilgodese landets og landsmenns interesser. I så henseende er det bilde retten har dannet seg av tiltaltes virksomhet ikke bare ugunstig. Det anses godtgjort at tiltalte som "minister" allerede fra begynnelsen av inntok en stram og uredd holdning overfor tyskerne. I sitt forhold til partiet og partimedlemmer var tiltalte svakere. Han opponerte nok, men etterkom stort sett de krav som ble stillet til ham. Særlig forsynings- og handelsmessig - men også på andre områder - gikk tiltalte med energi og ikke uten dyktighet inn for Norges interesser - tildels med godt resultat. Det må dog sikkert tas i betraktning at han i så henseende ble rådet og kraftig stimulert av provianteringsdirektøren - Nikolai Schei, hvis fremragende dyktighet tiltalte var på det rene med og hvem han derfor med fasthet holdt på tross vedholdende press fra høyt hold innen partiet for å få ham fjernet. Men retten er av den oppfatning at det også må regnes tiltalte tilgode at der i hans departement i flere henseender ble holdt en "norsk" kurs.

Tiltalte oppnådde under forhandlinger i Berlin i mars 1942 forholdsvis gunstige resultater med hensyn til landets korn- og fettforsyning. Likeledes oppnådde han fordeler med hensyn til handelen med pelsverk. Han påtalte skarpt og uten hensyn til person tilløp fra tysernes side på "svarthandel". Han kritiserte prisutviklingen i samhandelen med Tyskland. Han gikk energisk og med godt resultat inn for å hindre at overtredelser av rasjoneringsbestemmelsene ble behandlet og pådømt av tyske domstoler. Han motarbeidet det såkalte "dobbelte statsborgerskap", han sto i opposisjon til andre av ministrene med hensyn til behandlingen av lærerne og prestene og han sørget med bistand av direktør Schei for ordentlig forpleining av jødene under deres reise fra Norge til Tyskland. Han påtalte også beslagleggelser av matvarer under politirassiaer, han søkte å hindre de beslaglagte radioapparater sendt til Tyskland, og motsatte seg med gunstig resultat utleveringen av landets kirkeklokker, skjønt Quisling hadde gitt sitt samtykke hertil. Han motarbeidet også tyske krav om utlevering av kobber- og tinnbeholdninger.

Ved sin holdning kom tiltalte som minister meget snart i motsetningsforhold til innflytelsesrike personer innen partiet - særlig til Alf Whist. Først og fremst pådro han seg dog tysernes mishag. Han ble av Fehlis karakterisert som opphavsmannen til opposisjonen innen Nasjonal Samling. Det ble ved en anledning holdt ransaking på hans kontor av general Martinsen med bistand av det tyske sikkerhetspoliti, og han ble i lengere tid holdt under oppsikt av sikkerhetspolitiet. Endelig var han også på grunn av sin holdning med hensyn til utleveringen av metaller gjenstand for Terbovens særlige oppmerksomhet. Det er under henvisning til Terbovens tale på førermøtet den 26. september 1943, opplyst at Terboven siktet til tiltalte da han uttalte at "den forvaltningssjef som utdra en falsk forestilling om hva der

tjente Norge best, nektet å mobilisere selv den siste kilo tinn for rustningsindustrien, ikke engang var verdt et skudd, men bare en strikk" (Tillegshefte II i Quislingsaken, s.17).

Det bemerkes endelig at tiltalte bortsett fra de forannevnte unntagelser har holdt en saklig linje og at han under sin virksomhet ikke har opptrådt ondartet.

Retten flertall finner alt tatt i betraktning en straff av tvangsarbeid i 20 år passende.

Et mindretall bestående av lagdommer Gulbrandsen og domsmannen G.Tomter anser tiltaltes forhold så alvorlig at de finner å måtte stemme for tvangsarbeid på livstid.

Det bemerkes at tiltalte ikke har påberopt seg i noget tilfelle å ha handlet under omstendigheter som kan bringe straffelovens §§ 47 eller 56 i anvendelse.

Tiltalte vil dessuten for et tidsrum av 10 år bli fradømt de i landssvikanordningen under nr. 1, 2, 4, 5 og 8 nevnte rettigheter. Det bemerkes i denne forbindelse at tiltalte ikke innehar offentlig tjeneste eller stilling som nevnt i nr. 7.

Påtalemyndigheten har påstått inndradd med kr. 120.000.- den inntekt tiltalte har oppebåret som minister og fylkesmann. Mot inndragnings beløpets størrelse er intet innvendt. Påstanden vil bli tatt tilfølge, jfr. straffelovens § 36 og landssvikanordningens § 15. Det bemerkes i denne forbindelse at retten anser godtgjort at tiltalte ble fylkesmann på grunn av sitt medlemskap i Nasjonal Samling.

Tiltalte har sittet i varetekt fra 8. mai 1945 og vil få fradrag herfor med 563 dager.

Tiltalte vil endelig bli dømt til å betale saksomkostninger med kr. 200.- .

Bortsett fra den ovennevnte dissens med hensyn til straffens ansettelse, er dommen enstemmig.

Domsslutning.

Eivind Stenersen Blehr dømmes for forbrytelser mot straffelovens §§ 86 og 98, jfr. provisoriske anordninger av 3. oktober 1941 og 15. desember 1944 (landssvikanordningen) § 51 - alt sammenholdt med straffelovens § 62 - til tvangsarbeid i 20 - tyve - år med fradrag av 563 - femhundreogtreogseksti - dager for utholdt varetektsfengsel.

For et tidsrum av 10 - ti - år fradømmes han de i landssvikanordningens § 11 under 1, 2, 4, 5 og 8 nevnte rettigheter.

Hos tiltalte inndras etter straffelovens § 36, jfr. landssvikanordningens § 15, 120.000.- - etthundreogtyvetusen - kroner.

I erstaning til statskassen for saksomkostninger dømmes han til å betale 200.- tohundre - kroner.

- - -

Dommen ble opplest for åpne dører i nærvær av domfelte.

Domfelte ble overlevert et eksemplar av Meddelelse til domfelte i utfylt stand etterat han var gjort kjent med innholdet.

Domfelte ønsket betenkningstid.

Domsopplesningen varte en halv time.

Domfelte ble overlevert politiet til gjeninnsetning.

Retten hevet.

J.M. Cappelen.

G. Gulbrandsen.

Harald Gram.

Georg Løken.

G. Tomter.

Rolf Vestgård.

Kristian Paulsen.

Berit Petersen.